

P O E T A E
L A T I N I
M I N O R E S,

EX EDITIONE
PETRI BURMANNI
FIDELITER EXPRESSI.

G L A S G U A E,
IN AEDIBUS ACADEMICIS
EXCUDEBANT ROBERTUS ET ANDREAS FOULIS
M. DCC. LII.

106 d 8

ЗАТЕОП
ГИТАД
ЗЕЯОИКМ

ЛАНДАРД
САМОДЕРЖАНИЕ
САМОДЕРЖАНИЕ
САМОДЕРЖАНИЕ
САМОДЕРЖАНИЕ

GRATIUS FALISCUS,	Pag. 1
M. AURELIUS OLYMPIUS NEMESIANUS,	29
T. CALPURNIUS SICULUS,	43
CLAUDIUS RUTILIUS,	71
Q. SERENUS SAMONICUS,	93
MARCELLUS,	140
Q. RHENNIUS FANNIUS,	143
SULPICIA,	149

4101732

GRATII FALISCI CYNEGETICON.

DO N A cano divōm, laetas venantibus artis,
Auspicio, Diana, tuo ; prius omnis in armis
Spes fuit, et nuda silvas virtute movebant
Inconsulti homines, vitaque erat error in omni;
Post alia propiore via, meliusque profecti,
Te sociam, Ratio, rebus sumpsere gerendis.
Hinc omne auxilium vitae, rectusque reluxit
Ordo : et contiguas didicere ex artibus artes
Proserere; hinc demens cecidit violentia retro.
Sed primum auspicium Deus artibus, altaque circum 10
Firmamenta dedit; tum partes quisque securus
Exegere suas, tetigitque industria finem.
Tu trepidam bello vitam, Diana, ferino,
Qua primam quaerebat opem, dignata repertis
Protegere auxiliis, orbemque hac solvere noxa.
Adscivere tuo comites sub nomine divae
Centum omnes nemorum, centum de fontibus, omnes
Naïades, et Latii cultor qui Faunus amoeni,
Maenaliusque puer, domitrixque Idaea leonum
Mater, et inculo Silvanus termite gaudens. 20
His ego praesidibus nostram defendere sortem
Contra mille feras, et non sine carmine ; nifus
Carmine, et arma dabo venanti, et persequar artes
Armorum ; casquesque, plagarumque ordiar astus.
Prima jubent tenui nascentem jungere filo
Limbum, et quadruplici tormento adstringere limbos.
Illa operum patiens, illa usus linea longi.
Tunc ipsum medio cassem qui nascitur ore,
Per senos circum usque sinus laqueabis, ut omnem

Concipiat tergo, si quisquam est plurimus, hostem.

30

Et bis vicenos spatium praetendere passus

Rete velim, plenisque decem consurgere nodis.

Ingrati majora sintus impendia sument.

Optima Cinyphiae, ne quid contere, paludes

Lina dabunt; bonus Aeoliae de valle Sibyllae

Foetus, et aprico Tuscorum stupēa campo

Messis, contiguum sorbens de flumine rorem,

Qua cultor Latii per opaca silentia Thybris

Labitur, inque sinus magno venit ore marinos.

At contra nostris imbellia lina Falisci:

40

Hispanaeque alio spectantur Saetabis usu.

Vix operata suo sacra ad Bubastia lino

Velatur sonipes aeflivi turba Canopi.

Ipsa in materia damnosus candor inertis

Ostendit longe fraudem, atque exterruit hostes.

At pauper rigui custos Alabandicus horti

Cannabias nutrit silvas, quam commoda nostro

Armamenta operi: gravis est tutela sed illis,

Tu licet Haemonios includas sentibus ursos.

Tantum ne subeat vitorum pessimus humor,

50

Ante cave: non est humentibus usus in armis;

Nulla fides, ergo, seu pressa flumina valle

Inter opus, crassaeque malum fecere paludes:

Sive improvisus coelo perfuderit imber:

Illa vel ad flatus Helices oppande serenae,

Vel caligineo laxanda reponito fumo.

Idcirco et primas linorum tangere menses

Ante vetant, quam maturis adecederit annum

Ignibus, et claro Plejas se promperit ortu.

Imbiberit, tanto despendet longius usu,

Magnum opus, et tangi, nisi cura vincitur, impar.

Nonne vides, veterum quos prodit fabula rerum,

Semideos? illi aggeribus tentare superbis

Ire freta; et matres ausi tractare deorum,

60

C Y N E G E T I C O N.

Quam magna mercede meo sine munere silvas
Impulerint. flet adhuc et porro flebit Adonim
Victria Venus, ceciditque suis Ancaeus in arvis,
Ut praedexter erat geminisque securibus ingens.
Ipse deus, cultorque feri Tyrinthius orbis,
Quem mare, quem tellus, quem preecepis janua Ditis, 70
Omnia tentantem, qua laus erat obvia, passi,
Hinc decus et famae primum patravit honorem.
Exige, si qua meis respondet ab artibus ergo
Gratia, quae vires fallat collata ferinas.

Sunt, quibus immundo decerptae vulture plumas
Instrumentum operis fuit, et non parva facultas.
Tantum inter nivei jungantur vellera cygni:
Et satis armorum est. haec clara luce coruscant
Terribiles species: ab vulture dirus avaro
Turbat odor silvas, meliusque alterna valet res.
Sed quam clara tuis et pinguis pluma subarmis,
Tam mollis tactu, et non sit creberrima nexu,
Ne reprensâ suis properantem linea pinnis
Implicitet, atque ipso mendosa coarguat usu.
Hic magis in cervos valuit metus. ast ubi lentae
Interdum Libyco fucantur sandyce pinnæ,
Lineaque exstructis lucent anconibus arma,
Rarum, si qua metus eludat bellua falsos.
Nam fuit et laqueis aliquis curracibus usus:
Cervino jussere magis contexere nervo;
Fraus teget infidias, habitu mentita ferino.
Quid, qui dentatas iligno robore clausit
Venator pedicas? quum dissimulantibus armis
Saepe habet imprudens alieni lucra laboris.
O felix, tantis quem primum industria rebus
Prodidit auctorem! Deus ille, an proxima Divos
Mens fuit, in caecas aciem quae magna tenebras
Egit, et ignarum perfudit lumine vulgus?
Dic age Pierio, (fas est) Diana, ministro.

80

90

4 G R A T I I F A L I S C I

Arcadium stat fama senem, quem Maenalus altor
Et Lacedaemoniae primum vidistis Amyclae,
Per non adsuetas metantem retia valles,
Dercylon. haud illo quisquam se justior egit,
Aut fuit in terris divom observantior alter.
Ergo illum primis nemorum Dea finxit in annis,
Auctoremque operi dignata inscribere magno,
Jussit adire suas et pandere gentibus artes.

Ille etiam valido primus venabula dente
Induit : et proni moderatus vulneris iram
Omne moris exceptit onus. tum stricta verutis
Dentibus, et geminas subiere hastilia furcas.
Et quidam totos clauerunt ensibus orbes,
Ne cessaret iners in vulnere massa ferino.
Blandimenta vagae fugies novitatis ; ibidem
Exiguo nimiove nocent. sed lubricus errat
Mos, et ab expertis festinant usibus omnes.
Quid, Macetum immensos libeat si dicere contos,
Quam longa exigui spicant hastilia dentes?
Aut contra ut tenero destrictas cortice virgas
Praegravat ingenti pernix Lucania cultro?
Omnia tela modi melius finxere salubris.
Quocirca et jaculis habilem perpendimus usum :
Neu leve vulnus eat, neu sit brevis impetus illi.
Ipsa arcu Lyciaque suas Diana pharetra
Armavit comites ; ne tela relinquite Divae,
Magnum opus et volucres quandam fecere sagittae.

Disce agedum et validis delectum hastilibus omnem.
Plurima Threicii nutritur vallibus Hebri
Cornus, et umbrosae Veneris per litora myrtus,
Taxique, pinusque, Altinatesque genistae,
Et magis incomptus operaे Lutofer agrestis
Termes, ab Eois descendet virga Sabaeis,
Mater odorati multum pulcherrima thuris.
Illa suos usus intrastatumque decorem

100

110

120

130

C Y N E G E T I C O N.

(Sic nemorum jussere Deae) natalibus haurit
Arbitriis, at enim multo sunt ficta labore
Cetera, quae silvis errant hastilia nostris.
Numquam sponte sua procerus ad aëra termes
Exiit, inque ipsa curvantur stirpe genistæ.
Ergo age, luxuriam primo foetusque nocentes
Detrahe : frondosas gravat indulgentia silvas. 148
Post ubi proceris generosa stirpibus arbor
Se dederit, teretesque ferent ad sidera virgæ,
Stringe notas circum, et gemmantes exige versus.
His, si quis vitium nociturus sufficit humor,
Ulceribus fluet, et venas durabit inertes.
In quinos sublata pedes hastilia plenâ
Caede manu, dum pomiferis advertitur annus
Frondibus, et tepidos autumnus continet imbræ.

Sed cur exiguis tantos in partibus orbes
Lustramus ? prima illa canum, non ulla per artes
Cura prior, sive indomitos vehementior hostes
Nudo Marte premas, seu bellum ex arte ministres.
Mille canum patriæ, ductique ab origine mores
Cpique sua. magna indocilis dat proelia Medus,
Magnaque diversos extollit gloria Celtas.
Arma negant contra, Maricemque odêre Geloni,
Sed natura sagax : Perses in utroque paratus.
Sunt qui Seras alant, genus intractabilis iræ.
At contra faciles, magnique Lycaones armis. 150
Sed non Hyrcanae satis est vehementia genti
Tanta : suis petière ultro fera semina silvis.
Dat Venus adcessus, et blando foedere jungit.
Tunc et mansuetis tuto ferus errat adulter
In stabulis, ultroque gravis succedere Tigrim
Ausâ canis, majore tulit de sanguine foetum.
Sed præceps virtus ipsa venabitur aula.
Ille tibi et pecudum multo cum sanguine crescat:
Pasce tamen, quaecumque domi sibi crimina fecit,

Excutiet silva magnus pugnator adepta. 170
 At fugit adversos idem quos reperit hostes
 Umber. quanta fides, utinam, et sollertia naris,
 Tanta foret virtus, et tantum vellet in armis !
 Quid freta si Morinum, dubio res fluentia ponto,
 Veneris, atque ipsos libeat penetrare Britannos ?
 O quanta est merces, et quantum impendia supra !
 Si non ad speciem mentiturosque decores
 Protinus ; (haec una est catulis jactura Britannis.)
 At magnum cum venit opus, promendaque virtus,
 Et vocat extremo praeceps discrimine Mavors, 180
 Non tunc egregios tantum admirere Molosso,
 Comparat his versuta suas Athamania fraudes,
 Acyrusque, Phraeque, et clandestinus Acarnan.
 Sicut Acarnanes subierunt proelia furto :
 Sic canis illa suos tacitura supervenit hostes.
 At clangore citat, quos nondum conspicit, apros
 Aetola quaecumque canis de stirpe, (malignum
 Officium) sive illa metus convicia rupit,
 Seu frustra nimius properat furor. et tamen illud
 Ne vanum totas genus adsperrnere per artes, 190
 Mirum quam celeres, et quantum nare merentur :
 Tum non est vieti cui concessere labori.
 Idecirco variis miscebo gentibus usum.
 Quondam inconsultis mater dabit Umbrica Gallis
 Sensum agilem : traxere animos de patre Gelonae
 Hyrcano, et vanae tantum Calydonia linguae
 Exhibit vitium patre emendata Molosso.
 Scilicet ex omni florem virtute capessunt,
 Et sequitur natura favens. at te leve si qua
 Tangit opus, pavidosque juvat compellere dorcas, 200
 Aut versuta sequi leporis vestigia parvi :
 Petronios (scit fama) canes, volucresque Sugambros,
 Et pictam macula Vertraham delige falsa.
 Ocio adfectu mentis pinnaque cucurrit,

C Y N E G E T I C O N.

Sed premit inventas, non inventura latentes
 Illa feras; quae Petroniis bene gloria constat.
 Quod si maturo pressantes gaudia lusu
 Dissimulare feras, tacitique adcedere possent:
 Illis omne decus, quod nunc, Metagontes, habetis,
 Constatet silvis: sed virtus irrita damno est. 210
 At vestrum non vile genus, non patria vulgo,
 Sparta suos et Creta suos promittit alumnos.
 Sed primum celsa lorum cervice ferentem,
 Glympice, te silvis egit Boeotius Hagnon,
 Hagnon Astylides, Hagnon, quem plurima semper
 Gratia per nos tristis unum testabitur usus.
 Hic trepidas artes et vix novitate sedentes
 Vedit, qua propior patuit via: nec sibi turbam
 Contraxit comitem, nec vasa tenentia longe.
 Unus praesidium, atque operi spes magna petito, 220
 Adsumptus Metagon lustrat per nota ferarum
 Pascua, per fontes, per quas trivere latebras,
 Primae lucis opus: tum signa vapore ferino
 Intemerata legens, si qua est, qua fallitur, ejus
 Turba loci, majore fecat spatia extera gyro.
 Atque hic egressu jam tum sine fraude reperto
 Incubuit spatiis, qualis permissa Lechacis
 Thessalium quadriga decus, quam gloria patrum
 Excitat, et primae spes ambitiosa coronae.
 Sed ne qua ex nimio redeat jaetura favore, 230
 Lex dicta officiis: ne voce laceceret hostem,
 Neve levem praedam, aut propioris pignora lucri
 Amplexus, primos nequidquam effunderet actus.
 Jam vero impensum melior fortuna laborem
 Quum sequitur, juxtaque domus quaesita ferarum,
 Ut sciat, occultos et signis arguat hostes:
 Aut effecta levi testatur gaudia cauda,
 Aut ipsa infodiens uncis vestigia plantis
 Mandit humum, cellasve adprensat naribus auras.

Et tamen, ut ne prima faventem pignora fallant,
Circa omnem, aspretis medius qua clauditur orbis,
Ferre pedem, adcessusque, abitusque notasse ferarum
Admonet, et, si forte loci spes prima fecellit,
(Rarum opus) incubuit spatiis ad prospera versis,
Intacto repetens prima ad vestigia gyro.

Ergo ubi plena suo rediit Victoria fine,
In partem praedae veniat comes, et sua naris
Praemia: sic operi juvet inservisse benigno.
Hoc ingens meritum est, haec ultima palma tropaei,
Hagnon magne, tibi Divom concessa favore.

Ergo semper eris, dum carmina, dumque manebunt
Silvarum dotes, atque arma Diania terris.

Hic et semiferam Thoum de sanguine prolem
Finxit. non alio major sub pectore virtus,
Seu nōrit voces, seu nudi ad pignora Martis.
Thoës commissos (clarissima fama) leones
Et subière astu, et parvis domuère lacertis.

Nam genus exiguum, et, pudeat quam informe fateri,
Vulpina specie: tamen huic exacta voluntas.

At non est aliis, quem tanta ad munia, foetus,
Exercere velis: haut te tua culpa refellat
Inter opus, quo sera cadit prudentia damno.

Junge pares ergo, et majorum pignore signa
Foeturam, prodantque tibi Metagonta parentes,
Qui genuere sua pecus hoc immane juventa.

Et primum expertos animi, quae gratia prima est,
In Venerem jungunt: tum fortis cura secundo,
Ne renuat species, aut quae detrectet honorem.

Sint celsi vultus, sint hirtae frontibus aures,
Os magnum, et patulis agitatos morsib[us] ignes
Spirent, adstricti succingant ilia ventres,
Cauda brevis, longumque latus, discretaque collo
Caesaries, non pexā nimis, non frigoris illa
Impatiens; validis tum surgat pectus ab armis,

240

250

260

270

C Y N E G E T I C O N.

Quod magnos capiat motus, magnisque superfit.
Effuge, qui lata pandit vestigia planta;
Mollis in officio, siccis ego dura lacertis
Crura velim, et solidos haec in certamina calces.
Sed frustra longus properat labor, abdita si non
Altas in latebras, unique inclusa marito 289
Femina, nec patitur Veneris sub tempore magnos
Illa, neque emeritae servat fastigia laudis.
Primi complexus, dulcissima prima voluptas.
Hunc Veneris dedit impatiens natura furorem.
Si renuit cunctos, et mater adultera non est,
Da requiem gravidae, solitosque remitte labores.
Vix oneri super illa suo. tum deinde monebo,
Ne matrem indocilis natorum turba fatiget,
Percensere notis, jamque inde excernere parvos.
Signa dabunt ipsa. teneris vix artibus haeret 290
Ille tuos olim non defecturus honores:
Jamque illum impatiens aequae vehementia sortis
Extulit: adfectat materna regna sub alvo;
Ubera tota tenet, a tergo liber aperto,
Dum tepida indulget terris clementia mundi.
Verum, ubi Caurino perstrinxit frigore vesper,
Ira jacet, turbaque potens operitur inertis.
Illi et manibus vires sit cura futuras
Perpensare: leves deducet pondere fratres:
Nec me pignoribus, nec te mea carmina fallent. 309
Protinus et cultus alios et debita foetae
Blandimenta feres, curaque sequere merentem:
Illa perinde suos, ut erit delata, minores;
Ac longam praestabit opem. tum denique, foetas
Cum defunt operi, fregitque industria matres,
Transeat in catulos omnis tutela relictos.
Lacte novam pubem, facilique tuebere maza:
Nec luxus alios, avidaque impendia vitae
Noscant. haec magno reddit indulgentia damno,

18 G R A T I I F A L I S C I .

Nec mirum : humanos non est magis altera sensus. 310
 Tollit se ratio, et vitiis adéuntibus obstat.
 Haec illa est, Pharios quae fregit noxia reges,
 Dum servata cavis potant Mareotica gémmiss.
 Nardiferumque metunt Gangem, vitiisque ministrant.
 Siē et Achaemenio cecidisti, Lydia, Cyro.
 Atqui dives eras, fluvialibus aurea venis.
 Scilicet, ad summam ne quid restaret habendum,
 Tu quoque luxuriae fictas dum colligis artes,
 Et sequeris demens alienam, Graecia, culpam,
 O quantum et quoties decoris frustrata paterni ! 320
 At qualis nostris, quam simplex mensa Camillis !
 Qui tibi cultus erat post tot, Serrane, triumphos ?
 Ergo illi ex habitu, virtutisque indole pristac,
 Imposuere orbi Roman caput : astaque ab illis
 Ad coelum virtus, summosque tetendit honores.
 Scilicet exiguis magna sub imagine rebus
 Prospicies, quae sit ratio, et quo fine regenda.
 Idcirco imperium catulis, unusque magister
 Additur : ille dapes, poenamque operamque ministrans
 Temperet : hunc spectet silvas domitura juventus. 330
 Nec vile arbitrium est : cuicumque haec regna dicantur,
 Ille tibi egregia juvenis de pube legendus,
 Utrumque, et prudens, et sumptis impiger armis.
 Quod nisi et adcessus, et agendi tempora belli
 Noverit, et socios tutabitur hoste minores :
 Aut cedent, aut illa tamen victoria damno est.
 Ergo in opus vigila, factusque ades omnibus armis :
 Arma acuere viam. tegat imas fascia suras.
 Sit famulis vitulina tuis, aut tergore fulvo
 Mantica, curta chlamys, canaque e Mele galeri : 340
 Ima Toletano praecingant illa cultro :
 Terribilemque manu vibrata falarica dextrā
 Det sonitum, et curvā rumpant non pervia falce.
 Haec tuus militia est : quin et Mavortia bello.

Vulnera, et errantes per tota divortia morbos,
Caussasque, adfectusque canum tua cura tueri est.
Stat fatus supra, totumque avidissimus Orcus
Pascitur, et nigris orbem circumsonat alis.
Scilicet ad magnum major ducenda laborem
Cura, nec expertos fallit Deus. hinc quoque nosse 354
Et aliud, quod praestet opus placabile numen.
Nec longe auxilium, licet alti vulneris orae
Abstiterint, atroque cadant cum sanguine fibrae:
Inde rape ex ipso, qui vulnus fecerit, hoste
Virosam eluviem, lacerique per ulceris ora
Sparge manu, venas dum succus comprimat acer.
Mortis enim patuere viae. tum pura monebo
Circum labra sequi, tenuique includere filo.
At si pernicies angusto pascitur ore,
Contra pande viam, fallentesque argue canissas: 360
Morborum in vitio facilis medicina recenti.
Sed tactu impositis mulcent pecuaria palmis,
(Id satis) aut nigrae circum picis unguine signant.
Quod si destricto levis est in vulnera noxa,
Ipse habet auxilium validae natale salivae.
Illa gravis labes, et cura est altior illis,
Cum vitium caussae totis egere latentes
Corporibus, seraque aperitur noxia summa.
Inde emissa lues, et per contagia morbus
Venere in vulgum, juxtaque exercitus ingens 370
Aequali sub labo ruit: nec viribus ullis,
Aut merito venia est, aut spes, exire precanti.
Quod sive a Stygiâ letum Proserpina nocte
Extulit, et Furiis commissam ulciscitur iram;
Seu vitium ex alto, spiratque vaporibus aether
Pestiferis, seu terra suos populatur honores:
Fontem averte mali. trans altas ducere valles
Admoneo: latumque fuga superabitis amnem.
Hoc primum effugium leti. tunc dicta valebunt;

Auxilia, et nostra quidam redit usus ab arte.
 Sed varii motus, nec in omnibus una potestas
 Disce vices, et quae tutela est proxima, tenta.
 Flurima per catulos rabies, invictaque tardis,
 Praecipitat letale malum : sic tutius ergo
Anteire auxiliis, et primas vincere caussas.
 Namque subit, nodis qua lingua tenacibus haeret,
 (Vermiculum dixeré) mala atque incondita pestis.
 Ille, ubi salsa siti percepit viscera longa,
 Aestivos vibrans adcensis febris ignes,
 Moliturque fugas, et sedem spernit amatam.
 Scilicet hoc motu, stimulisque potentibus acti
In Furias vertere canes. ergo insita ferro
 Jam teneris elementa mali caussaque recidunt.
 Nec longa in facto medicina est ulcere. purum
 Sparge salem, et tenui permulce vulnus olivo.
 Ante relata suas quam nox bene compleat umbras,
 Ecce aderit, factique oblitus vulneris, ultro
 Blanditur mensis, Cereremque efflagitat ore,
 Quid priscas artes inventaque simplicis anni
 Si referam? non illa metus solatia falsi
 Tam longam traxere fidem. collaribus ergo
 Sunt qui lucifugae cristas inducere Melis
 Jussere, aut sacris consertæ monilia conchis,
 Et vivum lapidem, et circa Melitesia nesciunt
 Curalia, et magicis adjutas cantibus herbas,
 Ac sic effectus, oculique venena maligni
 Vicit tutelâ pax impetrata deorum.
At si deformis lacerum dulcedine corpus
 Persequitur scabies, longi via pessima leti:
 In primo adcessu tristis medicina ; sed unâ
 Pernicies redimenda anima, quae prima sequaci
 Sparsa malo est, ne dira trahant contagia vulgum.
 Quod si dat spatium clemens, et promovet ortu
 Morbus, disce vias, et, quâ finit, artibus exi.

C Y N E G E T I C O N.

380

Tunc et odorato medicata bitumina vino,

Imponasque pices, immundaeque unguen amurcae.

Miscuit, et summam complectitur ignis in unam.

Inde lavant aegros. est ira coercita morbi,

Laxatusque rigor, quae te, natura, timentem

Differat, et pluvias, et Cauri frigora vitent;

420

Sic magis, ut nudis incumbunt vallibus aestus,

A vento; clarique faces ad solis, ut omne

Exsudent vitium, subeatque latentibus ultro,

Quae facta est medicina, vadis. nec non tamen illum

Spumosi catulos mergentem litoris aestu

Respicit, et facilis Paean adjuvit in artes.

O rerum prudens, quantam experientia vulgo

Materiem largita boni, si vincere curent

Desidiam, et gratos agitando prendere fines!

Est in Trinacia specus ingens rupe, cavique

430

Introrsum redditus circum atrae moenia silvae

Alta premunt, ruptaque ambustis faucibus amnes.

Vulcano condicta domus, quam subter eunti

Stagna cedent, venis oleoque madentia vivo.

Huc defecta malâ vidi pecuaria tabe

Saepe trahi, victosque malo graviore magistros.

Te primum, Vulcane, loci, pacemque precamur,

Incola Sancte, tuam, des ipsis ultima rebus

Auxilia: et, meriti si nulla est noxia tanti,

Tot miserere animas, liceatque adtingere fontes,

440

Sancte, tuos. ter quisque vocant, ter pinguis libant

Tura foco: struitur ramis felicibus ara.

Hic dictu mirum, atque alias ignobile monstrum

Adversis specubus, ruptaque e pectore montis

Venit, ovans austris, et multo flumine flammac

Emicat: ipse manu ramum pallente sacerdos

Termiteum quatiens. procul hinc extorribus ire

Edico, praesente Deo, praesentibus aris,

Quis scelus aut manibus sumptum, aut in pectore motum

[est.]

380

390

400

410

Inclamat. cecidere animi et trepidantia membra.
 O quisquis misero fas umquam in supplice fregit,
 Qui pretio fratrum, meliorisque ausus amici
 Sollicitare caput, patriosve lacescere Divos;
 Illum agat infandae comes hoc audacia culpae,
 Discet, commissa quantum Deus ulti*m* in ira
 Pone sequens valeat: sed cui bona pectori mens est,
 Obsequiturque Deo, Deus illam molliter aram
 Lambit, et ipse, suos ubi contigit ignis honores,
 Defugit ab sacris, tursumque reconditur antro:
 Huic fas auxilium et Vulcania tangere dona.
 Nec mora; si medias exedit noxia fibras,
 His lave praesidiis, adfectaque corpora mulce,
 Regnante*m* excutiens morbum. Deus auctor, et ipsa
 Artem aluit natura suam. quae robore pestis
 Acrior, aut leto propior via? sed tamen illi
 Hinc venit auxilium valida vehementius ira.
 Quod primam si fallet opem dimissa facultas,
 At tu prae*m*ipitem, qua spes est proxima, labem
 Adgredere. in subito subita est medicina tumultu.
 Stringendae nares, scindenda ligamina ferro
 Armorum, geminaque cruor ducendus ab aure.
 Hinc vitium, hinc illa est avidae vehementia pesti.
 Illicet auxiliis fessum solabere corpus:
 Subsiduasque fraces, diffusaque Massica prisco
 Sparge cado. Liber tenues e pectori curas
 Exiget: est morbo Liber medicina furenti.
 Quid dicam tussis, quid moesti damnata veterni.
 Aut incurvatae si qua est tutela podagrae?
 Mille tenent pestes, curaque potentia major.
 Mitte age: non opibus tanta est fiducia nostris;
 Mitte animae ex alto ducendum numen Olympo,
 Supplicibusque vocanda sacris tutela Deorum,
 Idcirco acriis molimur compita lucis,
 Spicatasque faces sacrum, ad nemora alta, Dianae,

450

460

470

480

Sistimus, et solito catuli velantur honore;
Ipsaque per flores medio in discrimine luci
Stravere arma, sacris et pace vacantia festa.
Tum cadus, et viridi fumantia liba feretro
Praeveniunt, teneraque extrudens cornua fronte
Hoedus, et ad ramos etiamnum haerentia poma, 490
Lustralis de more sacri, quo tota juventus
Lustraturque Deae, proque anno reddit honorem.
Ergo impetrato respondet multa favore
Ad partes. qua poscis opem, seu vincere silvas,
Seu tibi fatorum labes exire minasque
Cura prior; tua magna fides tutelaque, Virgo,
Restat equos finire notis, quos arma Diana
Admittant. non omne meas genus audet in artes.
Est vitium ex animo; sunt quos imbellia fallant
Corpora: praeveniens quandam est incommoda virtus. 500
Consule, Penei qualis perfunditur amne
Thessalus, aut patriae quem conspexere Mycenae
Glaucum. nempe ingens, nempe ardua fundet in auras
Crura. quis Eleas potior lustravit arenas?
Ne tamen hoc adtingat opus; jaftantior illi
Virtus, quam silvas, durumque laceſſere Martem.
Nec saevos miratur equos terrena Syene.
Scilicet et Parthis inter sua mollia rura
Mansit honor: veniat Caudini saxa Taburni,
Garganumve trucem, aut Ligurinas desuper Alpes, 510
Ante opus excussis cadet unguibus: et tamen illi
Est animus, fingetque meas se jussus in artes.
Sed juxta vitium posuit Deus. at tibi contra
Callaecis lustratur equis scruposa Pyrene.
Non tamen Hispano Martem tentare minacem
Ausim. Murcibii vix ora tenacia ferro
Concedunt. at tota levi Nasamonia *virga*
Fingit equos. Pisis Numidae solvēre *jugales*,
Audax et patiens operam genus. ille vigebit

16 G R A T I I F A L I S C I &c.

Centum actus spatiis, atque eluctabitur iram.
 Nec magni cultus ; sterilis quodcumque remisit
 Terra, fuit, tenuesque sitim producere rivi.
 Sic et Strymonio facilis tutela Bisaltae ;
 Possent Aetnaeas utinam se ferre per arces ;
 Qui ludus Siculis. quid tum, si turpia collis ;
 Aut tenuis dorso curvatur spina? per illos
 Cantatus Grajis Agragas, victaeque fragosum
 Nebroden liquere ferae. O quantus in armis
 Ille meis, cuius dociles pecuaria foetus
 Sufficient, quis Chaonias contendere contra
 Ausit, vix merita quas signat Achaia palma !
 Spadices vix Pellaei valuere Cerauni,
 Et tibi devote magnum pecuaria Cyrrhae,
 Phoebe, decus, nostras agere in sacraria tensas.
 Venanti melius pugnat color . optima nigri
 Crura illi, badioisque legunt in pectore crines,
 Et quorum fessas imitantur terga favillas.
 O quantum Italiae, sic dii voluere, parentes
 Praestant, et terras omni preecepimus usu !
 Nostraque non segnis illustrat prata juventus.

Nonnulla eroa penitus legi non potuerunt in illo unico hu-
 jus et sequentis poematiū exemplari Longobardicis literis scrip-
 to.

20

M. AURELII OLYMPII
NEMESIANI,
Poëtae Carthaginiensis,
CYNEGETICON;

Sive de Venatione Lib. I.

530 EJUSDEM DE AUCUPIO FRAGMENTA DUO.

540 ECLOGAE IV.

Et ad Eumdem

545 T. CALPURNI SICULI

ECLOGAE VII.

550 B

Fl. Vopiscus, de Numeriano.

Versu autem talis fuisse praedicatur, ut omnes Poëtas sui temporis vicerit. nam et cum Olympio Nemesiano contendit, qui alexandrīa, xvnyp̄tīa, et vātrīa scripsit : quique omnibus coloniis (coronis Casaub.) illustratus emicuit, &c. quae male ad Nemesianum referunt alii.

Hincmarus Remensis Archiepiscopus, qui vixit sub Carolo Calvo.

Nisi ut Venatores ferae lustra sequentes agere auditu et lectione puer scholarius in libro, qui inscribitur Kynegeticon Cartaginensis Aurelii didici, bac illaque discurrendo retrogrado etiam vestigia repetendo, anfractus tuos vestigando, explicare studerem. et statim : Quin potius tuam novam praesumptionem adiens ;

Mille vias, tristesque labores,
Discursusque citos, securi proelia ruris,

Et sincero corde lites domesticas subire compellar.

Jul. Caef. Scaliger Hypercrit. cap. VII. in limine Secundae, et vere aureae aetatis Poëtarum.

Cum duo elegantes Poëtae venationis praecepta poëmat tractarint, Gratius et Nemesianus, alter alterius aut lima aut censor esse poterit. igitur Nemesiani filius candidus, nec vulgare sonans. praeterea silvae propior, atque effusus. Gratius castigator. et longe exactius simul cum natalibus ipsis designat mores, animos, vires, celeritatem ; sagacitatem, faciem et sane divini versus multi : velut ille (vide v. 205.) sed festivus, &c. quae operae pretium est inspicere.

M. AURELII OLYMPII
 NEMESIANI
 Poëtae Carthaginiensis
 CYNEGETICON.

VEnandi cano mille vias : hilaresque labores,
 Discursusque citos, securi proelia ruris,
 Pandimus. Aonio jam nunc mihi pectus ab oestro
 Aestuat. ingentes Helicon jubet ire per agros :
 Castaliusque mihi nova pocula fontis alumno
 Ingerit, et late campos metatur apertos :
 Imponitque jugum vati, retinetque corymbis
 Implicitum, ducitque per avia, qua sola numquam
 Trita rotis. juvat aurato procedere curru,
 Et parere deo : virides en ire per herbas
 Imperat : intacto premimus vestigia musco.
 Et quamvis cursus se ostendat tramite noto ;
 Obvia Calliope, facies insistere prato
 Complacito, rudibus qua luceat orbita sulcis.
 Nam quis non Nioben numero funere moestam
 Jam cecinit ? quis non Semelen, ignemque jugalem,
 Letalemque simul, novit de pellicis astu ?
 quis magno recreata tacet cunabula Baccho ?
 Ut pater omnipotens maternos reddere menses
 Dignatus, justi complevit tempora partus ?
 20
 Munt qui sacrilego rotantes sanguine thyrsos
 Nota nimis) dixisse velint, qui vincula Dirces,
 Isiacique tori legem, Danaïque cruentum

Imperium, sponsasque truces sub foedere primo,
Dulcia funereis mutantes gaudia taedis.
Biblidos indictum nulli scelus : impia Myrrhae
Connubia, et saevo violatum crimine patrem
Novimus, utque Arabum fugiens cum carperet arva,
Ivit in arboreas frondes, animamque virentem.
Sunt qui squamosi referant fera sibila Cadmi,
Stellatumque oculis custodem virginis Iūs,
Herculeosque velint semper numerare labores,
Miratumque rudes se tollere Tereba pinnas
Post epulas, Philomela, tuas. sunt ardua mundi
Qui male tentantem curru Phaētonta loquantur,
Extinctasque canant emissō fulmine flamas,
Fumantemque Padum, Cygnum, plumamque senilem,
Et fientes semper germani funere silvas.
Tantalidum casus, et sparsas sanguine mensas,
Condentemque caput vilis Titana Mycenis,
Horrendasque vices generis dixere priores.
Colchidos iratae sacris imbuta venenis
Munera non canimus, pulchraeque incendia Glauces,
Non crinem Nisi, non saevae pocula Circes,
Nec nocturna pie furantem busta sororem.
Haec jam magnorum p̄aecepit copia vatuum,
Omnis et antiqui vulgata est fabula seclii.
Nos saltus, viridesque plagas, camposque patentes
Scrutamur, totisque citi discurrimus arvis :
Et varias cupimus facili cane sumere praedas :
Nos timidos lepores, imbellis figere damas,
Audacesque lupos, vulpem captare dolosam
Gaudemus. nos flumineas errare per umbras
Malumus, et placidis Ichneumona quacrere ripis
Inter arundineas segetes, felemque minacem
Arboris in trunko longis p̄aefigere telis,
Implicitumque sinu spinosi corporis Erem
Ferre domum : talique placet dare linteā curae ;

Dum non magna ratis vicinis sueta moveri
Litoribus, tutosque sinus percurrere remis,
Nunc primum dat vela notis, portusque fideles,
Linquit, et Hadriacas audet tentare procellas.
Mox vestros meliore lyra memorare triumphos
Adcingar, divi fortissima pignora Cari,
Atque canam nostrum geminis sub finibus orbis
Litus, et edomitas fraterno numine gentes,
Quae Rhenum Tigrimque bibunt, Ararisque remotum
Principium, Nilique bibunt ab origine fontem.
Nec taceam primum quae nuper bella sub Arcto
Felici, Carine, manu confeceris, ipso
Paene prior genitore deo: utque intima frater
Persidos, et veteres Babylonos ceperit arces,
Ultus Romulei violata cacumina regni.
Imbellemque fugam referam, clausisque pharetras
Parthorum, laxosque arcus, et spicula nulla.
Haec vobis nostrae libabunt carmina Musae,
Cum primum vultus sacros, bona numina terrae,
Contigerit vidisse mihi. jam gaudia nota
Temporis impatiens sensus, spretorque morarum,
Praefumit: videorque mihi jam cernere fratrum
Augustos habitus, Romam, clarumque senatum,
Et fidos ad bella duces, et milite multo
Agmina, quis fortes animat devotio mentes.
Aurea purpureo longe radiantia velo
Signa micant, sinuatque truces levis aura dracones.
Tu modo, quae saltus placidos silvasque pererrans
Latonae, Phoebe, magnum decus, eja age suetos
Sume habitus, arcumque manu: pictamque pharetram
Suspende ex humeris: sint aurea tela, sagittae:
Candida puniceis aptentur crura cothurnis:
Sit chlamys aurato multum subtemine lusa,
Corrugisque sinus gemmatis baltheus artet
Nexibus: implicitos cohibe diademate crines.

60

70

80

90

Tecum Naiades faciles, viridique juventa.
 Pubentes Dryades, Nymphaeque, unde amnibus humor,
 Adsint, et docilis decantet Oreadas Echo.
 Duc age, Diva, tuum frondosa per avia vatem:
 Te sequimur: tu pande domos et lustra ferarum.
 Huc igitur mecum, quisquis percussus amore
 Venandi, damnas lites, avidosque tumultus,
 Civilesque fugis strepitus, bellique fragores,
 Nec praedas avidus sectaris gurgite ponti:

Principio tibi cura canum non segnis ab anno

Incipiat primo, cum Janus temporis auctor
 Pandit inocciduum bissexus mensibus aevum.
 Elige tunc cursu facilem, facilemque recursu,
 Seu Lacedaemonio natam, seu rure Molosso,
 Non humili de gente canem, sit cruribus altis,
 Sit rigidis, multamque gerat sub pectore lato
 Costarum sub fine, decenter prona carinam,
 Quae sensim rursus sicca se colligat alvo,
 Renibus ampla satis validis, diductaque coxas,
 Cuique nimis molles fluitent in earsiibus aures.
 Huic parilem submitte marem, sic omnia magnum;
 Dum superant vires, dum laeto flore juventus,
 Corporis et venis primaevi sanguis abundat.
 Namque graves morbi subeunt, segnisque senectus;

Invalidamque dabunt non firmo robore prolem.

Sed diversa magis foeturae convenit actas.

Tu, bis vicenis plenum jam mensibus, acrem
 In Venerem permitte marem: sit femina, binos
 Quae tulerit soles, haec optima cura jugandis.
 Sed non Spartanos tantum, tantumve Molosso
 Pascendum catulos: divisa Britannia mittit
 Veloces, nostrique orbis venatibus aptos.
 Nec tibi Pannonicae stirpis temnatur origo,
 Nec quorum proles de sanguine manat Ibero,
 Quin etiam siccæ Libyes in finibus aeres

Gignuntur catuli, quorum non spreveris usum.
 Mox quum se bina formavit lampade Phoebe,
 Ex quo passa matrem genitalia viscera turgent,
 Fecundos aperit partus matura gravedo
 Continuo, largaque vides strepere omnia prole:
 Sed, quamvis avidus, primos contemnere partus
 Malueris, mox non omnes nutrire minores.
 Nam tibi si placitum populosos pascere foetus,
 Jam macie tenues, succique videbis insanis,
 Pugnantefque diu, quisnam prior ubera lambat,
 Distrahere invalidam lassato viscere matrem.
 Sin vero haec cura est, melior ne forte necetur,
 Abdaturve domo, catulosque probare voluntas,
 Quis nondum gressus stabiles, neque lumina passa
 Luciferum videre jubar, quae prodidit usus
 Percipe, et intrepidus spectatis adnue dictis.
 Pondere nam catuli poteris perpendere vires,
 Corporibusque leves gravibus praenoscere cursu.
 Quin et flammatu ducatur linea longe
 Circuitu, signetque habilem vapor igneus orbem,
 Impune in medio possis consistere circo.
 Huc omnes catuli, huc indiscreta feratur
 Turba, dabit mater partus examine honestos,
 Judicio natos servans, trepidoque periclo.
 Nam postquam conclusa videt sua germina flammis,
 Continuo saltu transcendens fervida zonae
 Vincia, rapit rictu primum, portatque cubili;
 Mox alium, mox deinde alium. sic conscientia mater
 Segregat egregiam sobolem virtutis amore.
 Hos igitur genetrice simul, jam vere sereno,
 Molli pasce sero. passim nam lactis abundans
 Tempus adest, albent plenis et ovilia mulieris.
 Interdumque cibo Cererem cum lacte ministra,
 Fortibus ut suctis teneras complere medullas
 Possint, et validas jam tunc promittere vires.

130

140

150

160

Sed postquam Phoebus canden tem fervidus axem
 Contigerit, tardasque vias, Cancri que morantis
 Sidus init, tunc consuetam minuisse saginam
 Profuerit, tenuesque magis retinere cibatus;
 Ne gravis articulos depravet pondere moles.
 Nam quum membrorum nexus nodosque relaxant,
 Infirmosque pedes, et crura natantia ponunt; 170
 Tunc etiam niveis armantur dentibus ora.
 Sed neque conclusos teneas, neque vincula collo
 Impatiens circumdederis, noceasque futuris
 Cursibus imprudens. catulis nam saepe remotis
 Aut vexare trabes, laceras aut pandere valvas
 Mens erit, et teneros torquent conatibus artus;
 Obtunduntve novos adroso robore dentes,
 Aut teneros duris impingunt postibus unguies.
 Mox quum jam validis insistere cruribus setas
 Passa, quater binos volvens ab origine mensis,
 Illaeisis catulos spectaveris undique membris,
 Tunc rursus miscere sero Cerealia dona
 Conveniet, fortemque dari de frugibus escam.
 Libera tunc primum consuecant colla ligari,
 Concordes et ferre gradus, clausique teneri.
 Jam quum bis denos Phoebe reparaverit ortus,
 Incipe non longo catulos producere cursus;
 Sed parvae vallis spatio, septove novali.
 His leporem praemitte manu, non viribus aequis,
 Nec cursus virtute parem; sed tarda trahentem 190
 Membra; queant jam nunc faciles ut sumere praedas.
 Nec semel indulge catulis moderamine cursus;
 Sed, donec validos etiam praevertere suescant,
 Exerceto diu, venandi munera cogens
 Discere, et emeritae laudem virtutis amare.
 Nec non consuetae norint hortamina vocis,
 Seu cursus revocent, jubeant seu tendere cursus.
 Quin etiam docti victam contingere praedam,

Exanimare velint tantum, non carpere sumptam.

Sic tibi veloci catulos reparare memento

200

Semper, et in parvos iterum pretendere curas.

Nam tristes morbi, scabies et sordida venis

Saepe venit, multamque canes discriminne nullo

Dant stragem : tu sollicitos impende labores,

Et fortire gregem suffecta prole quotannis.

Quin acidos Bacchi latices Tritonide oliva

Admiscere decet; catulosque canesque maritas

Unguere profuerit, tepidoque ostendere soli,

Auribus et tineas candardi pellere cultro.

Est etiam canibus rabies, letale periculum,

210

Quod seu coelesti corrupto sidere manat,

Quum segnes radios tristii jaculatur ab aethra

Phoebus, et attonito pallens caput exerit orbe :

Seu magis ignicomi candardia terga Leonis

Quum quatit, hoc canibus blandis inviserat aestus :

Exhalat seu terra sinu, seu noxius aër

Causa mali; seu, quum gelidus non sufficit humor,

Torrada per venas concrescunt somina flammæ.

Quidquid id est, imas agitat sub corde medullas,

Inque feros rictus, nigro spumante veneno,

220

Proslit, insanos cogens infigere morsus.

Disce igitur potus medicos, curamque salubrem.

Tunc virosa tibi sumes, multumque domabis

Castorea, attritu silicis lentescere cogens.

Ex ebore hue trito pulvis sectiove feratur,

Admisenque diu facies concrescere utrumque :

Mox lactis liquidos sensim superadde flores,

Ut non cunctantes haustus infundere cornu

Insetto possis, furiasque repellere tristes,

Atque iterum blandas canibus componere mentes.

230

Quin et Tuscorum non est extrema voluptas

Saepe canum : sit forma illis licet obsita villo,

Dissimilesque habeant catulis velocibus artus ;

Haud tamen injucunda dabunt tibi munera praedae.
 Namque et odorato nescunt vestigia prato,
 Atque etiam leporum secreta cubilia monstrant.
 Horum animos, moresque simul, naresque sagaces
 Mox referam: nun omnis adhuc narranda supplex
 Venandi, cultusque mihi dicendus equorum.

Cornipedes igitur lectos det Graecia nobis,
 Cappadocumque notas referat generosa propago:
 Armata et palmis nuper grex omnis avorum.
 Illis ampla satis levi sunt aquora dorso,
 Immodicumque latus, parvaeque ingentibus alvi,
 Ardua frons, auresque agiles, capitique decoro.
 Altus honos, oculique vago splendore micantes:
 Plurima se validos cervix resupinat in armos:
 Fumant humentes calida de nare vapores:
 Nec pes officium standi tenet: ungula terram
 Crebra ferit, virtusque artus animosa fatigat.
 Quin etiam gens ampla jacet trans ardua Calpes
 Culmina, cornipedum late secunda proborum.
 Namque valent longos pratisintendere cursus.
 Nec minor est illis, Grajo quam in corpore, forma.
 Nec non terribiles, spirabile flumen, anhelii
 Provolvunt fatus, et lumina vivida torquent.
 Hinnitusque crient tremuli, frenisque repugnant.
 Nec segnes mulcent aures, nec crure quiescunt.
 Sit tibi praeterea sonipes, Maurusia tellus
 Quem mittit, modo sit gentili sanguine firmus:
 Quemque coloratus Mazax deserta per arva
 Pavit, et adsiduos docuit tolerare labores.
 Nec pigeat quod turpe caput, deformis et alvus
 Est ollis, quodque infrenes, quod liber uterque,
 Quodque jubis pronos cervix diverberet armos.
 Nam flecti facilis, lascivaque colla secentus,
 Paret in obsequium lentae moderamine virgae.
 Verbera sunt praecepta fugae, sunt verbera freni.

240

250

260

Q
 Cu
 Pa
 Ha
 Cu
 Str
 Om
 Jps
 Co
 Ne
 Ho
 His
 Nar
 Nor
 Pas
 Cor
 Efla
 Mox
 Et n
 Mox
 Long
 Inde
 Lact
 Mell
 Hord
 Pulve
 Cura
 Gaud
 Corp
 Id cur
 Nec n
 Atque
 Addisa
 Et ser
 Linea

CYNEGETICON.

27

Quin et promissi spatioſa per aquora campi
 Cursibus adquirunt commoto ſanguine vires,
 Paullatimque avidos comites post terga relinquunt.
 Haud ſecus effuſis Nerei per caerulea ventis,
 Cum ſe Threſcetus Boreas ſuper extulit antro,
 Stridentique ſono vastas exterruit undas,
 Omnia turbato cefſerunt flamina ponto :
 Ipſe, ſuper fluctus ſpumanti murmure fervens,
 Conſpicuum pelago caput eminet : omnis euntem
 Nereidum mirata ſuo ſuper aquore turba.

270

Horum tarda venit longi fiducia cursus :
 His etiam emerito vigor eſt juvenilis in aero.
 Nam quaecumque ſuis virtus bene floruit annis,
 Non prius eſt animo, quam corpore, paſſa ruinam.
 Paſſe igitur ſub vere novo farragine molli
 Cornipedes, venamque feri, veteresque labores
 Effluere adſpedia nigri cum labo cruxis.
 Mox laetae redeunt in pectora fortia vires,
 Et nitidos artus diſtento robore formant.
 Mox ſanguis venis melior calet : ire viarum

280

Longa volunt, latumque fuga conſumere campum.
 Inde ubi pubentes calamos duraverit aeftas,
 Laetentesque urens herbas ſiccaverit omnem
 Melibus humorē, culmisque armarit aristas :
 Hordeum tum, paleasque leves praebere memento.
 Pulvere quin etiam puras ſecernere fruges
 Cura ſit, atque toros manibus percurrere equorum,
 Gaudeat ut plauſu ſonipes, laetumque relaxet
 Corpus, et altores rapiat per viscera ſucos.
 Id curent famuli, comitumque animosa juventus.
 Nec non et caſſes idem venatibus aptos,
 Atque plagaſ, longoque meantia retia trahit
 Adiſcant rariſ ſemper contezere nodis,
 Et ſervare modum maculis, linoque tenaci.
 Linæ quin etiam, magnos circumdare saltus

290

300

Quae possit, volucresque metu concludere praedas,
Digerat innexas non una ex alite pinnas.
Namque ursos, magnosque suos, cervosque fugaces,
Et vulpes, acresque lupos, ceu fulgura coeli
Terrificant, linique vetant transcendere septum.
Has igitur vario semper fucare veneno
Cura tibi, niveisque alios miscere colores,
Alternosque metus subtemine tendere longo.
Dat tibi pinnarum terrentia millia vultur,
Dat Libye, magnarum avium fecunda creatrix;
Dantque grues, cygnique senes, et candidus anser;
Dant, quae fluminibus crassisque paludibus errant,
Pellitosque pedes stagnanti gurgite tinguunt:
Hinc mage Puniceas nativo munere sumes:
Namque illic sine fine greges florentibus alis
Invenies avium, suavique rubescere luto,
Et sparsos passim tergo vernare colores.
His ita dispositis, hiemis sub tempus aquosae
Incipe velocias catulos immittere pratis,
Incipe cornipedes latos agitare per agros:
Venemur, dum mane novum, dum mollia prata
Nocturnis calcata feris vestigia servant.

F R A G M E N T A
DUO EX LIBRO
NEMESIANI
DE AUCUPIO.

ET Tetracem, Romae quem nunc vocitare Taracem
Cooperunt, avium est multo stultissima: namque,
Cum pedicas necsti sibi contemplaverit adstans,
Immemor ipse sui tamen in dispendia currit.
Tu vero, adductos laquei cum senseris orbes,
Adpropera, et praedam pennis crepitantibus aufer.
Nam celer oppressi fallacia vincula colli
Excudit, et rauca subsannat voce magistri
Consilium, et laeta fruitur jam pace solutus.
Hic prope Pontinum, et radibus Apennini
Nidificat, patulis qua se sol objicit agris:
Persimilis cineri dorsum, maculosaque terga
Inficiunt pullae cacabantis imagine guttae.
Tarpejae est custos arcis non corpore major,
Nec qui te volucres docuit, Palamede, figuras.
Saepe ego nutantem sub iniquo pondere vidi
Mazonomi puerum, portat cum prandia cirro,
Quae consul, praetorve novus construxit ovanti.

10

Cum nemus omne suo viridi spoliatur honore,
Fultus equi niveis filyas pete protinus altas

38

30 FRAGM. EX LIB. DE AUCUPIO.

Exuviiis : praeda est facilis, et amoena Scolopax :
Corpore non Paphiis avibus majore videbis.
Hila sub aggeribus primis, qua proliuit humor,
Pascitur, exiguos sectans, obsonia, vermes.
At non illa oculis, quibus est obtusior, et si
Sint nimium grandes, sed acutis naribus instat.
Impresso in terram rostri mucrone sequaces
Vermiculos trahit, et vili dat praemia gulæ.

*Citaverunt haec ex V. C. Bononiensi Giob.
Longolius, et Conr. Gesnerus.*

B

D

Inci

Com

Pan

Incip

Detac

Et re

TIT

Tu j

Vixi

Dum

Nunc

Jam

Te n

Rigisti

Judic

Audie

M. AURELII OLYMPII

NEMESIANI

Poëtae Carthaginiensis

BUCOLICON.

ECLOGA I. EPIPHUNUS.

TIMETAS, TITYRUS.

DUM fiscella tibi fluviali, Tityre, junco
Texitur, et raucis resonant tua rura cicadis:
Incipe, si quod habes gracili sub arundine cārmen
Compositum. nam te calamos inflare labello
Pan docuit, versuque bonus tibi favit Apollo.
Incipe, dum salices hoedi, dum gramina vaccae
Detendent, viridique greges permittere campo
Et ros, et primi suadet clementia solis.

TIT. Hos annos, canamque meam, mihi care, senectam
Tu juvenis, carusque deis in carmina cogis?
Viximus, et calamis versus cantavimus olim,
Dum secura hilares aetas ludebat amores.

Nunc album caput, et veneres tepuere sub annis:
Jam mea ruricolae dependet fistula Fauno.

Te nunc rura sonant: nuper nam carmine victor
Risiisti calamos et diffona flamina Mopsi,
Judice me. mecum senior Meliboeus utrumque
Audierat, laudesque tuas sublime serebat.

Quem nunc, emeritae permensus tempora vitae,
Secreti pars orbis habet mundusque piorum.

Quare age, si qua tibi Meliboei gratia vivit,
Dicat honoratos praedulcis tibia manes.

TITM. Et parere decet jussis, et grata jubentur.
Namque fuit dignus senior, quem carmine Phoebus,
Pan calamis, fidibusque Linus, modulatibus Orpheus
Concinerent, atque acta viri laudesque sonarent.

Sed quia tu nostrae musam depositis avenae,
Accipe, quae super haec cerasus, quam cernis ad annem,
Continet, inciso servans mea carmina libro.

TITT. Dic age; sed, nobis ne vento garrula pinus
Obstrepat, has ulmos potius fagosve petamus.

TITM. Hic cantare libet: virides nam suggerit herbas
Mollis ager, lateque tacet nemus omne. quieti,
Aspice, ut, ecce, procul decerpant gramina tauri.

Omniparens aether, et rerum caussa liquores,
Corporis et genetrix tellus vitalis, et aëris,
Accipite hos calamos, atque haec nostro Meliboeo
Mittite, si sentire datur post fata quietis.

Nam si sublimes animae coelestia templia,
Sidereaisque colunt sedes, mundoque fruuntur:
Tu nostros adverte modos, quos ipse benigno
Pectore fovisti, quos tu, Meliboee, probasti.
Longa tibi, cunctisque diu spectata senectus,
Felicesque anni, nostrique novissimus aevi
Circulus, innocuae clauerunt tempora vitae.
Nec minus hinc nobis gemitus lacrimaeque fuere,
Quam si florentes mors invida pelleret annos.
Nec tenuit tales communis caussa querelas;
Heu, Meliboee, jaces letali frigore segnis
Lege hominum, coelo dignus, canente senecta,
Concilioque Deum. plenum tibi ponderis aquil
Pectus erat. tu ruricolum discernere lites
Adsueras, varias patiens mulcendo querelas.

NEMESIANI BUC. ELOGA I. 33

Sub te ruris amor, sub te reverentia justi
26 Floruit, ambiguos signavit terminus agros.
Blanda tibi vultus gravitas, et mite serena
Fronte supercilium, sed pectus mitius ore.
Tu calamos aptare labris, et jungere cera
Hortatus, duras docuisti fallere curas.

Nec segnem passus nobis marcere juventam,
Saepe dabas meritae non vilia praemia Musae.
Saepe etiam senior, ne nos cantare pigeret,
Laetus Phoebea dixisti carmen avena.

Felix o Meliboe, vale. tibi frondis odorae
Munera dat, lauros carpens, ruralis Apollo:
Dant Fauni, quod quisque valet, de vite racemos,
De campo culmos, omniq[ue] ex arbore fruges.
Dat grandaeva Pales spumantia cymbia lacte,
Mella ferunt Nymphae, pietas dat Flora coronas.

Manibus hic supremus honos. dant carmina Musae, 70
Carmina dant Musae; nos te modulamur avena.

Silvestris nunc te platanus, Meliboe, susurrat,
Te pinus; reboat te, quidquid carminis Echo
Respondet silvae, te nostra armenta loquuntur.
Namque prius siccis phocae pascentur in arvis,
Hirsutusque freto vivet leo, dulcia mella
Audabunt taxi, confusis legibus anni,
Messim tristis hiems, aestas tractabit olivas,
Ante dabit flores autumnus, ver dabit uvas,
Quam taceat, Meliboe, tuas mea fistula laudes. 80

TIT. Perge puer, coepsum tibi jam ne desere carmen.
Iam sic dulce sonas, ut te placatus Apollo
Rovehat, et felix dominam perducat ad urbem.
Namque hic in silvis praesens tibi fama benignum
Travit iter, rumpens livoris nubila plena.
Ed jam sol demittit equos de culmine mundi,
Lumineos suadens gregibus praebere liquores.

ECLOGA II.

IDAS ET ALCON.

FOrmosam Donacen puer Idas, et puer Alcon
 Ardebant: rudibusque annis incensus uterque
 In Donaces Venerem furiata mente ruebant.
 Hanc, cum vicini flores in vallibus horti
 Carperet, et molli gremium compleret acantho,
 Invasere simul, Venerisque immitis uterque
 Tum primum dulci carpebant gaudia furto.
 Hinc amor, et pueris jam non puerilia vota;
 Quis anni ter quinque hiemes, et cura juventac.
 Sed postquam Donacen duri clausere parentes,
 Quod non tam tenui filo de voce sonaret,
 Sollicitusque foret linguae sonus, improba cervix,
 Suffususque rubor crebro, venaeque tumentes:
 Tum vero ardentes flammati pectoris aëstus
 Carminibus, dulcique parant relevare querela.
 Ambo aevo, cantuque pares, nec dispare forma:
 Ambo genis leves, intonsi crinibus ambo:
 Atque sub hac platano moesti solatia casus
 Alternant: Idas calamis, et versibus Alcon.

16
Id. Quae colitis sylvas Dryades, quaeque antra Napeae,
 Et quae marmoreo pede, Naiades, uda secatis
 Litora, purpureosque alitis per gramina flores,
 Dicite, quo prato Donacen, qua forte sub umbra
 Inveniam, roseis stringentem lilia palmis?
 Nam mihi jam trini perierunt ordine soles,
 Ex quo consueto Donacen exspecto sub antro.
 Interea, tamquam nostri solamen amoris
 Hoc foret, aut posset rabidos medieare furores,
 Nulla meac trinis tetigerunt gramina vaccae

NEMESIANI BUC. ECLOGA II. 35

Luciferis, nulloque biberunt amne liquores: 30
Siccaque foetarum lambentes ubera matrum
Stant vituli, et teneris mugitibus aëra complent.
Ipse ego nec molli junco, nec vimine lento
Perfici calathos cogendi lactis in usus.
Quid tibi, quae nosti, referam? scis mille juvencas
Esse mihi: nosti numquam mea mulætra vacare.
Idas ille ego sum, Donace, cui saepe dedisti
Oscula, nec medios dubitasti rumpere cantus,
Atque inter calamos errantia labra petisti.
Eheu nulla meae te tangit cura salutis! 40
Pallidior buxo, violaeque simillimus erro.
Omnes ecce cibos, et nostri pocula Bacchi
Horreo: nec placido memini concedere somno.
Te sine, vae misero! mihi lilia nigra videntur,
Pallentesque rosæ, nec dulce rubens hyacinthus,
Nulos nec myrtus, nec laurus spirat odores.
At tu si venias, et candida lilia fient,
Purpureaque rosæ, et dulce rubens hyacinthus,
Tum mihi cum myrto laurus spirabit odores.
Nam dum Pallas amet turgentes sanguine baccas, 50
Dum Bacchus vites, deus et fata poma Priapus,
Pascha laeta Pales, Idas te diligit unam.
Haec Idas calamis. tu, quae responderit Alcon
Versu, Phoebe, refer, sunt aurea carmina Phoebo.
ALC. O montana Pales, o pastoralis Apollo,
Et nemorum Sylvane potens, et nostra Dione,
Quae juga celsa tenes Erycis, cui cura jugales
Concubitus hominum totis connectere seclis,
Quid merui, cur me Donace formosa reliquit?
Munera namque dedi, noster quae non dedit Idas; 60
Vocalem, longos quæ dicit Aëdona cantus:
Quæ, licet interdum contexto vimine clausa,
Quum parvae patuere fores, ceu libera ferri
Novit, et agrestes inter volitare volucres:

Scit rursus remeare domum, tectumque subire
 Viminis, et caveam totis praeponere silvis.
 Praeterea tenerum leporem, geminasque palumbes
 Nuper, quae potui, silvarum praemia misi.
 Et post haec Donace nostros contemnis amores?
 Forsitan indignum ducis, quod rusticus Alcon
 Te cupiam, qui mane boves in pascua ducam:
 Dii pecorum pavere greges, formosus Apollo,
 Pan doctus, Fauni vates, et pulcher Adonis.
 Quin etiam fontis speculo me mane notavi,
 Nondum purpureos Phoebus cum tolleret ortus,
 Nec tremulum liquidis splenderet lumen in undis.
 Quod vidi, nulla tegimur lanugine malas.
 Pascimus et crinem, nostro formosior Ida
 Dicor: et hoc ipsum mihi tu narrare solebas,
 Purpureas laudando genas, et lactea colla,
 Atque hilares oculos, et formam puberis aevi.
 Nec sumus indocti calamis, cantamus avena,
 Qua divi cecinere prius, qua dulce locutus
 Tityrus, è silvis dominam pervenit ad urbem.
 Nos quoque, te propter, Donace, cantabimus urbi:
 Si modo coniferas inter viburna cupressos,
 Atque inter pinos corylum frondescere fas est.
 Sic pueri Donacen toto sub sole caneant:
 Frigidus è silvis donec descendere suasit
 Hesperus, et stabulis pastos inducere tauros.

E C L O G A III.

B A C C H U S.

P A N.

NYctilos, atque Mycon, nec non et pulcher Amyntas
Torrentem patula vitabant ilice solem;

Quum Pan venatu fessus recubare sub ulmo

Cooperat, et somno lassatas sumere vires;

Quem super ex tereti pendebat fistula ramo.

Hanc pueri (tamquam praedam pro carmine possent
Sumere, fasque esset calamos traetare deorum)

Invadunt furto: sed nec resonare canorem

Fistula, quem suerat, nec vult contexere carmen.

Sed pro carminibus male diffona sibila reddit.

10

Tum Pan excussus sonitu stridentis avenae,

Jamque videns, Pueri, si carmina poscitis, inquit,

Ipse canam. nulli fas est inflare cicutas,

Quas ego Maenaliis cera conjungo sub antris;

Jamque ego, Bacche, tuos ortus et semina vitis

Ordine detexam. debemus carmina Baccho.

Haec fatus, coepit calamis sic montivagus Pan.

Te cano, qui gravidis hederata fronte corymbis

Vitea ferta plicas, qui comptas palmitae tigres

Ducis odorato perfusus colla capillo,

20

Vera Jovis proles; jam tunc post sidera coeli

Sola Jovem Semele vidit Jovis ora professum.

Hunc pater omnipotens, venturi providus aevi,

Protulit, et justo produxit tempore partus.

Hunc Nymphae, Faunique senes, Satyrique procaces,

Nos etiam Nysae viridi nutrimus in antro.

Quin et Silenus parvum veneratus alumnus,
 Aut gremio fovet, aut resupinis sustinet ulnis,
 Et vocat ad risum digito, motuque quietem
 Adlicit, aut tremulis quassat crepitacula palmis. 38
 Cui deus adridens, horrentes pectora setas
 Vellicat, aut digitis aures adstringit acutas,
 Adplauditve manu mutillum caput, aut breve mentum,
 Et simas tenero collidit pollice nares.
 Interea pueri florescit pube juventa,
 Flavaque maturo tumuerunt tempora cornu.
 Tum primum laetas ostendit pampinus uvas.
 Mirantur Satyri frondes et poma Lyaci.
 Tum Deus, ò Satyri, maturos carpite fructus,
 Dixit, et ignotos, pueri, calcate racemos. 40
 Vix haec ediderat, decerpunt vitibus uyas,
 Et portant calathis, celerique illidere planta
 Concava saxa super properant, vindemia fervet
 Collibus in summis, crebro pede rumpitur uva,
 Nudaque purpureo sparguntur pectora musto.
 Tum Satyri, lasciva cohors, sibi pocula quisque
 Obvia corripiunt: quod fors dedit, hoc capit usus.
 Cantharon hic retinet, cornu bibt alter adunco:
 Concavat ille manus, palmasque in pocula vertit:
 Pronus at ille lacu bibt, et crepitantibus haurit
 Musta labris: alias vocalia cymbala mergit:
 Atque alias latices pressis resupinus ab uvis
 Excipit, at potis saliens liquor ore resultat,
 Spumeus inque humeros et pectora difflit humor.
 Omnia ludus habet. cantusque chorosque licentes,
 Et Venerem jam vina movent. raptantur amantes,
 Concubitu Satyri fugientes jungere Nymphas,
 Jam jamque elapsas hic crine, hic ueste retentat.
 Tum primum roseo Silenus cymbia musto
 Plena senex avide non aequis viribus hausit. 50
 Ex illo venas inflatus nectare dulci,

NEMESIANI BUC. ECLOGA III. 39

Hesternoque gravis semper ridetur Iaccho.
Quin etiam deus ille, deus Jove profatus ipso,
Et plantis uvas premit, et de vitibus hastas
Ingerit, et lynci praebet cratera bibenti.

Haec Pan Maenalia pueros in valle docebat,
Sparfas donec oves campo conducere in unum
Nox jubet, uberibus suadens siccare liquorem
Lactis, et in nivcas adstrictum cogere glebas.

C 4

ECLOGA IV.

EROS.

LYCIDAS, MOPSUS.

Populea Lycidas, nec non et Mopsus in umbra,
 Pastores, calamis ac versu doctus uterque,
 Nec triviale sonans, proprios cantabat amores.
 Nam Mopso Meroë, Lycidae crinitus Jolas
 Ignis erat: parilisque furor de dispere sexu
 Cogebat trepidos totis discurrere silvis.
 Hos puer ac Meroë multum lusere furentes,
 Dum modo conditæ vitant in vallibus ulmos,
 Nunc fagos placitas fugiunt, promissaque fallunt
 Antra, nec est animus solitos adultere fontes.
 Tum tandem fessi, quos lusus adederat ignis,
 Sic sua desertis nudarunt vulnera silvis,
 Inque vieem dulces cantu dixere querelas.
Mop. Immitis Meroë, rapidisque fugacior Euris,
 Cur nostros calamos, cur pastoralia vitas
 Carmina? quemve fugis? quae me tibi gloria victo?
 Quid vultu mentem premis, ac, spem fronte serenans,
 Tandem dura negas? non possum nolle negantem.
 "Cantet, amat quod quisque: levant et carmina curas.
Lyc. Respice me tandem, puer ô crudelis Jola:
 Non hoc semper eris, perdunt et gramina flores,
 Perdit spina rosas, nec semper lilia cudent,
 Nec longum tenet uva comas, nec populus umbras.
 Donum forma breve est, nec se tibi commodat annis.
 "Cantet, amat quod quisque: levant et carmina curas.
Mop. Cerya marem sequitur, taurum formosa juvencia,

NEMESIANI BUC. ECLOGA IV. 48

Et Venerem sensere lupae, sensere leaenae,
Et genus aërium volucres, et squamea turba,
Et montes, silvaeque: suos habet arbor amores.
Tu tamen una fugis; miserum tu perdis amantem. 30
" Cantet, amat quod quisque: levant et carmina curas.
Lyc. Omnia tempus alit, tempus rapit: usus in arto est.
Ver erat, et vitulos vidi sub matribus istos,
Qui nunc pro nivea coñere in cornua vacca.
Et tibi jam tumidae nares, jam fortia colla,
Jam tibi bis denis numerantur messibus anni.
" Cantet, amat quod quisque: levant et carmina curas.
Mop. Huc, Meroë formosa, veni; vocat aestus in umbram:
Jam pecudes subiere nemus, jam nulla canoro
Guttura cantat avis, torto non squamea tractu 40
Signat humum serpens. solus cano, me sonat omnis
Silva, nec aestivis cantu concedo cicadis.
" Cantet, amat quod quisque: levant et carmina curas.
Lyc. Tu quoque saeve puer, niveum ne perde colorem
Sole sub hoc; solet hic lucentes urere malas.
Hic age pampinea mecum requiesce sub umbra.
Hic tibi lene fluens fons murmurat; hic et ab ulmis
Purpleae foetis dependent vitibus uvae.
" Cantet, amat quod quisque: levant et carmina curas.
Mop. Qui tulerit Meroës fastidia longa superbae, 50
Sphonias feret ille nives, Libycosque calores,
Nerinas potabit aquas, taxique nocentis
Non metuet fucos, Sardoaque gramina vincet,
Et sua Marmaricos coget juga ferre leones.
" Cantet, amat quod quisque: levant et carmina curas.
Lyc. Quisquis amat pueros, ferro praecordia duret,
Nil properet, discatque diu patienter amare,
Prudentesque animos teneris non spernat in annis,
Perferat et fastus. sic olim gaudia sumet,
Si modo sollicitos aliquis deus audit amantes. 60
" Cantet, amat quod quisque: levant et carmina curas.

Mop. Quid prodest, quod me pagani mater Amyntae
Ter vittis, ter fronde sacra, ter ture vaporo
Lustravit, cineresque aversa effudit in amnem,
Incendens vivo crepitantes sulphure lauros.

Cum sic in Meroen totis miser ignibus arsi?

" Cantet, amat quod quisque : levant et carmina curas.

Lyc. Haec eadem nobis varieque coloria fila,

Et mille ignotas Mycale circumtulit herbas:

Cantavit, quod luna timet, quo rumpitur anguis,

Quo currunt scopuli, migrant saty, vellitur arbos.

Plus tamen ecce meus, plus est formosus Iolas.

" Cantet, amat quod quisque : levant et carmina curas.

T. CALPURNI SICULI
BUCOLICON,

A D

NEMESIANUM CARTHAGINIENSEM.

E C L O G A I.

D E L O S.

O R N I T U S, C O R Y D O N.

Nondum solis equos declivis mitigat aetas,
Quamvis et madidis incumbant praela racemis,
Et spument rauco ferventia musta fufurro.

Cor. Cernis ut (ecce) pater quas tradidit, Ornite, vaccae
Molle sub hirsuta latus explicere genista?

Nos quoque vicinis cur non succedimus umbris?

Torrida cur solo defendimus ora galero?

Or. Hoc potius, frater Corydon, nemus, ista petamus

Antra patris Fauni; graciles ubi pinea densat

Silva comas, rapidoque caput levat obvia soli:

10

Bullantes ubi fagus aquas radice sub ipsa

Protegit, et ramis errantibus implicat umbras.

Cor. Quo me cumque vocas sequor, Ornite, nam mea Leuce,

Dum negat amplexus nocturnaque gaudia nobis,

Pervia cornigeri fecit sacraria Fauni.

O.R. Promē igitur calamos, et si qua recondita servas,
Nec tibi defuerit mea fistula, quam mihi nuper
Matura docilis compēgit arundine Lygdon.

Et jam captatae pariter successimus umbrae.

Sed quaenam sacra descripta est pagina fago,
Quam modo nescio quis properanti falce notavit?

COR. Adspicis, ut virides etiam nunc litera rimas
Servet, et arenti nondum felaxet hiatu?

Ornire, fer propius tua lumina: tu potes alto
Cortice descriptos citius percurrere versus.

Nam tibi longa satis pater internodia largus,
Procerumque dedit mater non invida corpus.

O.R. Non pastor, non hoc triviali more viator,
Sed deus ipse canit: nihil armentale resultat;
Non montana sacros distinguunt jubila versus.

COR. Mira refers. sed rumpē moras, oculoque sequaci
Quamprimum nobis divinum perlege carmen.

O.R. Qui juga, qui silvas tueor satus aethere Faunus,
Haec populi ventura cano. juyat arbore sacra
Laeta patefactis incidere carmina fagis.

Vos ô praeципue nemorum gaudete coloni,
Vos populi gaudete mei. licet omne vagetur
Securo custode pecus, nocturnaque pastor
Claudere fraxinea nolit praesepia crate:
Non tamen insidias praedator ovilibus ullas
Adferet, aut laxis abiget jumenta capistris.
Aurea secura cum pace renascitur actas,
Et reddit ad terras tandem squalore situque
Alma Themis posito, juvenemque beata sequuntur
Secula, maternis caussam qui lusit in ulnis.
Dum populos Deus ipse reget, dabit impia vinclitas
Post tergum Bellona manus, spoliataque telis
In sua vesanos torquebit viscera mortuus:
Et modo quae toto civilia distulit orbe,
Secum bella geret. nullos jam Roma Philippos

AD NEMESIANUM BUC. ECL. I. 45

Dilebit, nullos ducet captiva triumphos.

Omnia Tartareo subigentur carcere bella,
immericantque caput tenebris, lucemque timebunt.

Candida pax aderit, nec solum candida vultu,

Qualis saepe fuit, quae libera Marte professo,

Quae, domito procul hoste, tamen grassantibus armis
publica diffudit tacito discordia ferro.

Omne procul vitium simulatae cedere pacis

Jussit, et insanos clementia condidit enseis.

Nulla catenati feralis pompa senatus

60

Carnificum lassabit opus, nec carcere pleno
infelix raros numerabit curia patres.

Plena quies aderit, quae stricti nescia ferri

Altera Saturni revocet Latialia regna,

Altera regna Numae, qui primus ovantia caede

Agmina, Romuleis et adhuc ardentia castris,

Pacis opus docuit, jussitque silentibus armis

Inter sacra tubas, non inter bella, sonare.

Iam nec adumbrati faciem mercatus honoris,

Nec vacuos tacitus fasces, et inane tribunal

70

Adcipiet consul : sed legibus omne reduxit

Ius aderit, moremque fori vultumque priorem

Reddet, et afflictum melior deus auferet aevum.

Exsultet quaecumque Notum gens ima jacentem,

Erectumque colit Boream, quaecumque vel ortu

Vel patet occasu, mediove sub aethere servit.

Cernitis, ut puro nox jam vigesima coelo

Fulgeat? ut placidum radianti luce cometem

Proferat? ut liquidum mittat sine vulnere sidus?

Non per utrumque polum, sicut solet, igne cruento

80

Spargit, et ardenti scintillat sanguine lampas.

At quondam non talis erat, quum Caesare rapto

Indixit miseris fatalia civibus arma.

Scilicet ipse Deus Romanae pondera molis

Fortibus excipiet sic inconcussa lacertis,

Ut neque translati sonitu fragor intonet orbis,
Nec prius ex meritis defunctos Roma penates
Censeat, oceasus nisi quum respexerit ortus.
COR. Ornite, jam dudum velut ipso numine plenum
Me quatit, et mixtus subit inter gaudia terror:
Sed bona facundi veneremur numina Fauni.
OR. Carmina, quae nobis deus obtulit ipse canenda,
Dicamus, teretique sonum modulemur avena:
Forlsitan Augustas feret haec Meliboeus ad aures.

E C L O G A II.

C R O C A L E.

A S T A C U S , I D A S , T H Y R S I S .

Ntaetam Crocalen puer Astacus, et puer Idas,
Idas lanigeri dominus gregis, Astacus horti,
Dilexere diu : formosus uterque, nec impar
Voce sonans. terras hi cum gravis ueret aestas,
Ad gelidos fontes et easdem forte sub ulmos
Conveniunt, dulcique simul contendere cantu
Pignoribusque parant. placet, hic ut vellera septem,
Ille sui vietus ne messem vindicet horti.

Et magnum certamen erat sub judice Thyrsi.
Adfuit omne genus pecudum, genus omne ferarum, 10
Et quaecumque vagis altum ferit aëra pennis.
Convenit umbrosa quicumque sub ilice lenta
Pascit oves, Faunusque pater, Satyrique bicornes.
Adfuerunt sicco Dryades pede, Naïdes udo,
Et tenuere suos properantia flumina cursus.
Desistunt tremulis incurrere frondibus Euri,
Alaque per totos fecere silentia montes.
Omnia cessabant, neglectaque pascua tauri
Calcabant : illis etiam certantibus ausa est
Daedala nectareos apis intermittere flores. 20
Iamque sub annosa medius considerat ulmo
Thyrsis, et, ô pueri, me judice, pignora, dixit,
Irrita sint moneo : satis hoc mercedis habeto,
Si laudem victor, si fert opprobria vietus.
Et nunc alternos magis ut distinguere cantus
Possitis, ter quisque manus jactate micantes.

Nec mora, decernunt digitis, prior incipit Idas.

Id. Me Silvanus amat, dociles mihi donat avenas,
Et mea frondenti circumdat tempora tacea.

Ille etiam parvo hoc dixit mihi non leve carmen,
Jam levis obliqua crescit tibi fistula canna.

As. At mihi Flora comas patienti gramine spargit,
Et matura mihi Pomona sub arbore ludit.

Adcipe, dixerunt Nymphae, puer, adcipe fontem,
Nam potes irriguis nutrire canalibus hortos.

Id. Me docet ipsa Pales cultum gregis, ut niger albae
Terga maritus ovis nascenti mutet in agna,

Quae neque diversi speciem servare parentis
Posset, et ambiguo testetur utrumque colore.

As. Non minus arte mea mutabilis induit arbos
Ignotas frondes, et non gentilia poma.

Arс mea nunc malo pira temperat, et modo cogit
Insita praecoquibus subrepere persica prunis.

Id. Me teneras salices juvat, aut oleastrum putare,
Et gregibus portare, novas ut carpere frondes
Condiscant, primoque recidere gramina morsu,
Ne depulsa vagos quaerat foetura parentes.

As. Et mihi, cum fulvis radicibus arida tellus
Panditur, irriguo perfunditur area fonte,

Et satiatur aqua, sucos ne forte priores
Languida mutata quaerant plantaria ter:a.

Id. O si quis Crocalen deus adferat ! hunc ego terris,
Hunc ego sideribus solum regnare fatebor :

Decernamque nemus, dicamque, sub arbore numen
Hoc erit, ite procul (sacer est locus) ite profani.

As. Urimur in Crocalen : si quis mea vota deorum
Audiat, huic soli, virides qua gemmeus undas

Fons agit, et tremulo percurrit lilia rivo,
Inter pampineas ponetur faginus ulmos.

Id. Ne contemne casas, et pastoralia testa:
Rusticus est (fateor) sed non est barbarus Idas.

AD NEMESIANUM BUC. ECL. II. 49

Saepe vaporato mihi cespite palpitat agnus,

Saepe cadit festis devota Palilibus agna.

As. Nos quoque pomiferi laribus consuevimus horti

Mittere primitias, et fingere liba Priapo:

Gorantesque favos damus, et liquentia mella.

Nec fore grata minus, quam si caper imbuat aras.

D. Mille sub uberibus balantes pascimus agnas:

Totque Tarentinae praestant mihi vellera matres:

Per totum niveus premitur mihi caseus annum. 70

Ivenias, Crocale, totus tibi serviet hornus.

As. Qui numerare velit, quam multa sub arbore nostra

Omnia legam, citius tenues numerabit aristas.

Emper olus metimus; nec bruma, nec impedit aestas,

Ivenias, Crocale, totus tibi serviet hortus.

D. Quamvis siccus ager languentes excoquat herbas,

Quae tamen calathos nutanti lacte coactos.

Vellera tunc dabimus, quum primum tempus apricum

Surget, et a tepidis fiet tonsura Kalendis.

As. Et nos, quos etiam praetorrida munera aestas, 80

Mille renidenti dabimus tibi cortice Chias,

Gastaneasque nuces totidem, cum sole Novembri

Saturis nucibus virides rumpentur echini.

D. Num, precor, informis videor tibi? num gravis annis?

Accipiorque miser, quoties mollissima tango

Ha manu, primique sequor vestigia floris

Desicius, et gracili digitos lanugine fallo?

As. Fontibus in liquidis quoties me conspicor, ipse

Admiror toties. etenim sic flore juventae

Adiuimus vultus, ut in arbore saepe notavi

Cesta sub tenui lucere Cydonia lana. 90

D. Carmina poscit amor, nec fistula cedit amori.

Ad fugit ecce dies, revocatque crepuscula vesper,

Quic tu, Daphni, greges, illinc agat Alpheisboeus.

As. Jam resonant frondes, jam cantibus obstrepit arbos,

I procul, ô Dorida, primumque reclude canalem,
Et sine jam dudum sitientes irriget hortos.

Vix ea finierant, senior quum talia Thyrsis:
Este pares, et ab hoc concordes vivite; nam vos
Et decor, et cantus, et amor sociavit, et aetas.

E C L O G A III.

E X O R A T I O.

I O L A S , L Y C I D A S .

N Umquid in hac, Lycida, vidisti forte juvencam
Valle meam? solet illa tuis occurrere tauris.

Et jam paene duas, dum quaeritur, eximit horas:

Nec tamen adparet. duris ego perdita ruscis

Jam dudum nullis dubitavi crura rubetis

Scindere, nec quidquam post tantum sanguinis egi.

Lyc. Non satis attendi: neque enim vacat. uror, Iola,

Uror, et immodece: Lycidan ingrata reliquit

Phyllis, amatque novum post tot mea munera Mopsum.

Iol. Mobilior ventis ò femina. sic tua Phyllis? 10

Quae sibi (nam memini) si quando solus abeßes,

Mella etiam sine te jurabat amara videri.

Lyc. Altius ista querar: si forte vacabis, Iola,

Das pete nunc salices, et laevas flecte sub ulmos:

Nam cum prata calent, illuc requiescere noster

Taurus amat, gelidaque jacet spatiatus in umbra,

Et matutinas revocat palearibus herbas.

Iol. Non equidem, Lycida, quamvis contemptus, abibo.

Tityre, quas dixit salices pete laevus, et illinc,

Itamen invenies, deprensam verbere multo 20

Huc age. sed fractum referas hostile memento.

Nunc age, dic, Lycida, quae vos tam magna tulere

Urgia? quis vefro deus intervenit amori?

Lyc. Phyllide contentus, (solus tu testis Iola es)
Callirhoen sprevi, quamvis cum dote rogareret.

En sibi cum Mopso calamos intexere cera
Incipit, et puerο comitata sub ilice cantat.

Hoc ego quum vidi, (fateor) sic intimus arsi,
Ut nihil ulterius tulerim, nam protinus ambas
Diduxi tunicas, et pectora nuda cecidi.

Alcippen irata petit, dixitque, relicto,
Improbe, te, Lycida, Mopsum tua Phyllis amabit.

Nunc penes Alcippen manet, ac ne forte vagetur
Ah vereor, nec tam nobis ego Phyllida reddi

Exopto, quam, quod Mopso jurgetur anhelo.

Iol. A te coeperunt tua jurgia: tu prior illi
Victas tende manus, decet indulgere puellae,
Vel quum prima nocet, si quid mandare juvabit,
Sedulus iratae contingam nuntius aures.

Lyc. Jam dudum meditor, quo Phyllida carmine placem:
Forsitan auditu poterit mitescere cantu:

Et solet illa meas ad sidera ferre Camenas.

Iol. Dic age, nam cerasi tua cortice verba notabo,
Et decisā feram rutilanti carmina libro.

Lyc. Has tibi, Phylli, preces jam pallidus, hos tibi cantus
Dat Lycidas, quos nocte miser modulatur acerba,
Dum flet, et excusso dispergit lumina somno.

Non sic desticta macrescit turdus olivā,
Non lepus, extremas legulus quum sustulit uvas.

Ut Lycidas, domina sine Phyllide, tabidus erro.

Te sine, vae misero! mihi lilia nigra videntur;
Nec sapiunt fontes, et aescunt vina bibenti.

At si tu venias, et candida lilia fient,

Et sapient fontes, et dulcia vina bibentur.

Ille ego sum Lycidas, quo te cantante solebas

Dicere felicem, cui dulcia saepe dedisti.

Oscula, nec medios dubitasti rumpere canthus,

Atque inter calamos errantia labra petisti.

AD NEMESIANUM BUC. ECL. III. 53

Ah dolor! et post hoc placuit tibi torrida Mopsi
Vox? et carmen inops? et acerbae stridor avenae? 60
Quem sequeris? quem, Phylli, fugis? formosior illo
Dicor, et hoc ipsum mihi tu narrare solebas.
Sum quoque divitior. certaverit ille tot haedos
Pascere, quot nostri numerantur vespere tauri?
30 Quid tibi, quae nosti, referam? scis, optima Phylli,
Quam numerosa meis siccatur bucula mulctris,
Et quam multa suos suspendat ad ubera natos.
Sed mihi nec gracilis sine te fiscella salicto
Texitur, et nullo tremuere coagula lacte.
Quod si dura times etiam nunc verbera, Phylli; 70
Tradimus ecce manus. licet illae et vimine torto,
Scilicet et lenta post tergum vite domentur,
Ut mala nocturni religavit brachia Mopsi
Tityrus, et medio furem suspendit ovili.
Accipe, ne dubita, meruit manus utraque poenas.
His tamen, his, isdem, manibus tibi saepe palumbes,
Saepe etiam leporem, decepta matre, paventem
Misimus in gremium. per me tibi lilia prima
Contigerant, primaeque rosae. vix dum bene florem
Degustabat apis, tu cingebare coronis. 80
Aurea sed forsitan mendax tibi munera jactat,
Qui metere occidua ferales nocte lupinos
Dicitur, et cocto pensare legumine panem:
Qui sibi tunc felix, tunc fortunatus habetur,
Vilia quum subigit manualibus hordea saxis.
Quod si turpis amor precibus (quod abominor) istis
Obsliterit, laqueum miseri nectemus ab illa
Illice, quae primum nostros violavit amores.
Hi tamen ante mala figentur in arbore versus:
" Credere, pastores, levibus nolite puellis: 90
" Phyllida Mopsus amat, Lycidas habet ultima rerum.
Nunc age, si quidquam miseris succurris, Iola,
Perfer, et exora modulato Phyllida cantu.

Ipse procul stabo, vel acuta carice tectus,
Vel proprius latitans vicina, ut saepe, sub ara.
IOL. Ibimus, et veniet, nisi me praeſagia fallunt:
Nam bonus a dextro fecit mihi Tityrus omen.
Qui redit inventa non irritus, ecce, juvenca.

M

Q

Infe
Rip
Con
Vol
Secu
Qui
Me
Ref
Nor
Co
Aun
Duc
Car
Rup
Hab
Qu
Mi
Jun
Lu
Dic
Fr

E C L O G A IV.

C A E S A R.

MELIBOEUS, CORYDON, AMYNTAS.

Quid tacitus, Corydon, vultuque subinde minaci,
Quidve sub hac platano, quam garrulus adstrepit
humor,

Infesta statione sedes? juvat humida forsan
Ripa? levatque diem vicini spiritus amnis?
Cor. Carmina jam dudum, non quae nemorale resulant,
Volvimus, ò Meliboee; sed haec, quibus aurea possint
Secula cantari, quibus et deus ipse canatur,
Qui populos urbemque regit, pacemque togatam.
M. Dulce quidem resonas, nec te diversus Apollo
Reficit, ò juvenis; sed magnae numina Romae 10
Non ita cantari debent, ut ovile Menalcae.

Cor. Quidquid id est, silvestre licet videatur acutis
Auribus, et nostro tantum memorabile pago:
Dum mea rusticitas, si non valet arte polita
Carminis, at certe valeat pietate probari.

Rupe sub hac eadem, quam proxima pinus obumbrat,
Haec eadem nobis frater meditatus Amyntas,
Quem vicena meis natalibus admovet aestas.

MEL. Jam puerum calamos et odorae vincula cerae
Jungere non cohibes, levibus quem saepe cicutis 20
Ludere conantem vetuisti fronte paterna?
Dicentem, Corydon, te non semel ista notavi:
Frange, puer, calamos, et inanes desere Musas,

Et potius glandes rubicundaque collige corna :
 Duc ad mulætra greges, et lac venale per urbem
 Non tacitus porta. quid enim tibi fistula reddet,
 Quo tutere famem ? certe mea carmina nemo,
 Fraeter ab his scopolis ventosa remurmurat echo.

COR. Haec ego, confiteor, dixi, Meliboee; sed olim :
 Non eadem nobis sunt tempora, non Deus idem.

Spes magis adridet. certe ne fraga rubosque
 Colligerem, viridique famem solarer hibisco,
 Tu facis, et tua nos alit indulgentia farre.

Tu nostras miseratus opes, docilemque juventam,
 Hiberna prohibes jejunia solvere fago.

Ecce nihil querulum per te, Meliboee, sonamus,
 Per te secura saturi recubamus in umbra,
 Et fruimur silvis Amaryllidos. ultima nuper
 Litora terrarum, nisi tu, Meliboee, fuisses,
 Ultima visuri, trucibusque obnoxia Mauris
 Pascua Geryonae, liquidis ubi cursibus ingens
 Dicitur occiduas impellere Baetis arenas.

Scilicet extremo nunc vilis in orbe jacerem,
 Ah dolor ! et pecudes inter conductus Iberas,
 Irrita septena modularer sibila canna :

Nec quisquam nostras inter dumeta Camenas
 Respiceret : non ipse daret mihi forsitan aurem,
 Ipse Deus, vacuam, longeque sonantia vota
 Scilicet extremo nunc exaudiret in orbe.

Sed, nisi forte tuas melior sonus avocat aures,
 Et nostris aliena magis tibi carmina ridet,
 Vis hodierna tua subigatur pagina lima ?
 Nam tibi non solum venturos noscere nimbos
 Agricolae, qualemque ferat sol aureus ortum,
 Adtribuere dei ? sed dulcia carmina saepe
 Concinis, et modo te Baccheis Musa corymbis
 Munerat, et lauro modo pulcher obumbrat Apollo.
 Quod si tu favas trepido mihi, forsitan illos

AD NEMESIANUM BUC. ECL. IV. 57

xperiar calamos, here quos mihi doctus Iolas
onavit, dixitque : Truces haec fistula tauros
conciliat, nostroque sonat dulcissima Fauno.
Tityrus hanc habuit, cecinit qui primus in istis
contibus, Hyblaeca modulabile carmen avena.

MEL. Magna petis, Corydon, si Tityrus esse laboras.
ile fuit vates facer, et qui posset avena

raesonuisse chelyn, blandae cui saepe canenti
dilusere ferae, cui substitut advena quercus,
quem modo cantantem rutilo spargebat acantho
ais, et implicitos comebat pectine erines.

OR. Est (fateor, Meliboe) Deus : sed nec mihi Phoebus
oristan abnuerit, tu tantum commodus audi : 71
cimus enim, quam te non adspernetur Apollo.

MEL. Incipe, nam faveo : sed prospice, ne tibi forte
Tinnula tam fragili respiret fistula buxo,

Quam resonare solet, si quando laudat Alexin.

Hos potius calamos, magis hos sectare canales,
to me qui dignas cecinerunt consule silvas.

Incipe, ne dubita. venit en et frater Amyntas :
Cantibus iste tuis alterno succinet ore.

Dicite, ne mora sit, vicibusque reducite carmen : 80

Tuque prior, Corydon, tu proximus ibis, Amynta.

Cok. Ab Jove principium, si quis canit aethera, sumat,
Si quis Atlantiaci molitur pondus Olympi :

At mihi, qui nostras praesenti numine terras,

Perpetuamque regit juvenili robore pacem,

Laetus, et Augusto felix adrideat ore.

AM. Me quoque facundo comitatus Apolline Caesar
Respiciat, montes neu dedignetur adire,

Quos et Phoebus amat, quos Juppiter ipse tuetur :

In quibus augustos visuraque saepe triumphos

Laurus fructificat, vicinaque nascitur arbos.

Cor. Ipse polos etiam qui temperat igne geluque,
Juppiter ipse parens, cui tu jam proximus ipse,

60

71

80

90

Caesar, abes, posito paullisper fulmine saepe
 Cressia rura petit, viridique reclinis in antro
 Carmina Dictaeis audis Curetica silvis.
A M. Adspicis, ut virides, auditio Caesare, silvae
 Conticeant? memini, quamvis urgente procella,
 Sic nemus immotis subito requiescere ramis,
 Et dixi: Deus hinc, certe Deus expulit Euros,

Nec mora Pharsalise solverunt sibila cannae.

C O R. Adspicis, ut teneros subitus vigor excitet agnos?
 Utque superfluo magis ubera lacte graventur?
 Et nuper tonsis exundent vellera foetis?

Hoc ego jam (memini) semel hac in valle notavi,
 Et, venisse Palest, pecoris dixisse magistros.

A M. Scilicet omnis eum tellus, gens omnis adorat,
 Diligiturque deis: quem sic taciturna verentur
 Arbuta, cuius iners auditio nomine tellus

Incaluit, floremque dedit; cui silva vocato
 Densat odore comas, stupefacta regerminat arbos.

C O R. Illius ut primum senserunt numina terrae,
 Coepit et uberior, fulcis fallentibus olim,

Luxuriare seges, tandemque legumina plenis
 Vix resonant siliquis: nec praefocata malignum

Messis habet lolium, nec inertibus albet avenis.

A M. Jam neque damnatos metuit jactare ligones
 Fosfor, et invento, si Fors dedit, utitur auro.

Nec timet, ut nuper, dum jugera versat arator,
 Ne sonet offenso contraria vomere massa:

Jamque palam presso magis ac magis instat aratro.

C O R. Ille dat, ut primas Cereri dare cultor aristas
 Posset, et intacto Bromium perfundere vino,

Ut nudus ruptas saliat calcator in uvas,

Ut quoque turba bono plaudat signata magistro,

Qui facit egregios ad pervia compita ludos.

A M. Ille meis pacem dat montibus: ecce per illum
 Seu cantare juvat, seu ter pede laeta ferire

AD NEMESIANUM BUC. ECL. IV. 59

carmina, non nullas licet hic cantare choreas,
et cantus viridante licet mihi condere libro,

130

Turbida nec calamos exsurdant classica nostros.

OR. Numine Caesareo securior ipse Lyceus

an recolit silvas, et amoena Faunus in umbra

securus recubat, placidoque in fonte lavatur

lais, et humanum non calcatura cruentum

er juga siccato velox pede currit Oreas.

M. Dii, precor, hunc juvenem, quem vos (nisi fallor)

ab ipso

ethere misistis, post longa reducите vitae

Tempora, vel potius mortale resolvite pensum,

et date perpetuo coelestia fila metallo :

140

et deus, et nolit pensare Palatia coelo.

OR. Tu quoque, mutata seu Juppiter ipse figura,

Caesar, ades, seu quis superum sub imagine falsa

mortalique lates: vivas, atque hunc, precor, orbem,

Ios, precor, aeternus populos rege; sit tibi coeli

illis amor, coeptamque, pater, ne desere terram.

MEL. Rustica credebam nemorales carmina vobis

concessisse deos, et obesis auribus apta:

Verum, quae imparibus modo concinuistis avenis,

Tam liquidum, tam dulce canunt, ut non ego malim, 150

Quod Peligna solent examina, lambere nectar.

OR. O mihi quam tenero decurrunt carmina versu!

Tum, Meliboee, sonent, si quando in montibus istis

Dicar habere Larem, si quando nostra videre

ascua contigerit. vellit nam saepius aurem

envida paupertas: et dixit, ovilia cura.

Et tu, si qua modo non adsperrnanda putabis,

Ver, Meliboee, Deo mea carmina: nam tibi fas est

sacra Palatini penetralia visere Phoebi:

Tu mihi talis eris, qualis qui dulce sonantem

160

Tyron e silvis dominam deduxit in urbem,

Ostenditque Deos, et spreto dixit ovili,

Tityre rura prius, sed post cantabimus arma.

AM. Respiciat nostros utinam fortuna labores

Pulchrior, et meritae favet Deus ipse juventae!

Nos tamen interea tenerum maestabimus hoedum,

Et pariter subitae peragemus feracula coenae.

MEL. Nunc ad flumen oves deducite: jam fremit aetus

Jam sol contractas pedibus magis admovet umbras.

E C L O G A V.

M Y C O N .

Orte Mycon senior, Canthusque Myconis alumnus,
 Torrentem patula vitas bant arbore solem,
 Quum juveni senior praecepit daturus alumno,
 Talia verba refert tremulis titubantia labris:
 Quas errare vides inter dumeta capellas,
 Canaque lascivo concidere gramina morsu,
 Canthe puer; quos ecce greges a monte remotos
 Cernis in aprico decerpere gramina campo,
 Hos tibi do senior juveni pater: ipse tuendos
 Accipe: jam certe potes insudare labori,
 Jam pro me gnava potes exercere juventam.
 Adspicis, ut nobis jamdudum mille querelas
 Adferat, et baculum premat inclinata senectus?
 Sed qua lege regas et amantes lustra capellas,
 Et melius pratis errantes mollibus agnas,
 Percipe. vere novo, quum jam tinnire volueres
 Incipient, nidosque reversa lutabit hirundo;
 Protinus hiberno pecus omne movebis ovili.
 Tunc etenim toto vernanti gramine silva
 Pullat, et aestivas reparabilis inchoat umbras:
 Tunc florent silvae, viridisque renascitur annus.
 Tunc Venus, et calidi scintillat fervor amoris,
 Lascivumque pecus salientes accipit hircos.
 Sed non ante greges in pascua mittito clausos,
 Quam fuerit placata Pales. tum cespite vivo
 Pone focum, Geniumque loci, Faunumque, Laremque
 Salso farre voca; tepidos tunc hostia cultros
 Imbuat: atque etiam, dum vivit, ovilia lustra.

10

20

Nec mora; tunc campos ovibus, dumeta capellis
Orto sole dabis, simul hunc transcendere montem
Cooperit, et primae spatium tepefecerit horae.
At si forte vaces, dum matutina relaxat
Frigora sol, tumidis spument tibi mulætra papillis,
Implebis, quod messe fluat: rursusque premetur
Mane, quod occiduae multisura redegerit horae.
Parce tamen foetis: nec sint compendia tanti,
Destruat ut niveos venalis caseus agnos:
Nam tibi praecipuo foetura colatur amore.
Te quoque non pudeat, quum serus ovilia vises,
Si qua jacebit ovis partu resoluta recenti,
Hanc humeris portare tuis, natosque tepenti
Ferre sinu tremulos, et nondum stare paratos.
Nec tu longinas procul a praesepibus herbas,
Nec nimis amotae seftabere pabula silvae,
Dum peragit vernum Jovis inconstantia tempus.
Veris enim dubitanda fides: modo fronte serena
Blandius adrisit, modo cum caligine nimbos
Intulit, et miseras torrentibus abstulit agnas.
At quum longa dies sipientes adseret aestus,
Nec fuerit variante deo mutabile coelum;
Jam silvis committe greges, jam longius herbas
Quaere: sed ante diem pecus exeat. humida dulces
Efficit aura cibos, quoties fugientibus Euris
Frigida nocturno tinguuntur pascua rore,
Et matutinæ lucent in gramine guttae.
At simul argutæ nemus increpue cicadae,
Ad fontem compelle greges, nec protinus herbas,
Vel campos permitte sequi: sine protegat illos
Interea veteres quae porrigit aesculus umbras.
Verum ubi declivi jam nona tepefescere sole
Incipiet, seraque videbitur hora merenda;
Rursus pasce greges, et opacos desere lucos,
Nec prius aestivo pecus includatur ovili,

AD NEMESIANUM BUC. ECL. V. 63

Quam levibus nidis somnos captare volucris
Cogit, et tremuli tremebunda coagula lactis.
Succida jam tereti constringere vellera junco
Quum jam tempus erit, maternas demere lanas,
Hircorumque jubas, et oientes caedere barbas,
Ante tamen secerne pecus, gregibusque notatis
Consimiles include comas; ne longa minutis,
Mollia ne duris coēant, ne candida fuscis.
Sed tibi quum vacuas posito velamine costas
Denudabit ovis, circumspice, ne sit acuta
Forifice laesa cutis, tacitum ne pustula virus
Texerit occulto sub vulnere: quae nisi ferro
Rumpitur, ah miserum fragili rubigine corpus
Corrodet sanies, et putrida contrahet ossa.
Providus (hoc moneo) viventia sulphura tecum,
Et Scyllae caput, atque intacta bitumina porta,
Ulceribus latus opem: nec Brutia desit
Dura tibi, et liquido simul unguine terga, (memento)
Si sunt rasa, linas. vivi quoque pondera melle
Argenti coquito, lentumque bitumen aheno,
Impressurus ovi tua nomina. nam tibi lites
Auferet ingentes lectus possessor in armo.
Tunc etiam, dum siccus ager, dum fervida tellus,
Dum rimosus palus, et multo torrida limo
Aestuat, et fragiles nimius sol pulverat herbas,
Lurida conveniet succendere galbana septis,
Et tua cervino iustrare mapalia fumo:
Obfuit iste malis odor anguibus; ipse videbis
Serpentum cecidisse minas. non stringere dentes
Ulla potest uncos, sed inani debilis ore
Marcat, et obtuso jacet exarmata veneno.
Tunc age, vicinae, circumspice, tempora brumae,
Qua ratione geras. aperit cum vinea sepes,
E portat lectas securus vinitor uvas,
Incipe falce nemus vivasque recidere frondes.

70

80

90

Tunc opus est teneras summatim stringere virgas,
Tum debes servare comas, dum permanet humor, 100
Dum viret, et tremulas non excutit Africus umbras.
Has tibi conveniet tepidis foenilibus olim
Promere, cum pecudes extremus clauerit annus.
Sic tibi nitendum est. labor hoc in tempore noster,
Gnavaque sedulitas venit, et pastoria virtus.
Nec pigeat ramos siccis miscere recentes
Et sucos adhibere novos. ne torrida nimbis
Instet hiems, nimioque gelu, nivibusque coactis,
Incurvare velit nemus, et constringere frondes.
Tu tamen aut leves hederas, aut molle salictum 110
Valle premes gelida. sitis est pensanda tuorum,
Canthe, gregum viridante cibo. nihil aridus illis,
Ingenti positus quamvis strue, prosit acervus,
Virgea si desint liquido turgentia suco,
Et quibus est aliiquid plenae vitale medullae.
Præcipue gelidum stipulis et fronde caduca
Sterne solum, ne forte rigor penetrabile corpus
Urat, et interno vastet pecuaria morbo.
Plura quidem monuisse velim: nam plura supersunt.
Sed jam sera dies cadit, et jam, sole fugato, 120
Frigidus aestivas impellit noctifer horas.

E C L O G A VI.

L I T I G I U M.

ASTILUS, LYCIDAS, MNASYLUS.

S Erus ades, Lycida: modo Nyctilus et puer Alcon

Certavere sub his alterno carmine ramis,

Judice me, sed non sine pignore. Nyctilus hoedos

Juncta matre dedit: catulum dedit ille, leaenae

Juravitque genus: sed sustulit omnia vistor.

Lyc. Nyctilon ut cantu rudis exsuperaverit Alcon,

Astile, credibile est? ut vincat acanthida cornix,

Vocalem supereret si dirus aëdona bubo.

As. Te potiar, Petale, qua nunc ego maceror una,

Si magis aut docili calamorum Nyctilus arte,

10

Aut cantu magis est, quam vultu, proximus illi.

Lyc. Jam nunc decipior, te judice pallidus alter

Venit, et hirsuta spinosior histrice barba;

Candidus alter erat, levique decentior ovo,

Et ridens oculis, crinemque simillimus auro,

Qui dici posset, si non cantaret, Apollo.

As. O Lycida, si quis tibi carminis usus adesset,

Tu quoque laudatum posses Alcona probare.

Lyc. Vis igitur, quoniam nec nobis, improbe, par es,

Ipse tuos judex calamos committere nostros?

20

Vis conferre manus? veniat licet arbitret Alcon.

As. Vincere tu quemquam? vel te certamine quisquam

Dignetur, qui vix stillantes, aride, voces

Rumpis, et expellis male singultantia verba?

Lyc. Fingas plura licet. nec enim potes, improbe, vera

Exprobrare mihi, sicut tibi multa Lycotas.

E

Sed quid opus vana consumere tempora lite?
 Ecce venit Mnasylus: erit (nisi forte recusas)
 Arbitr. insta nunc non credulus, improbe, verbis.
A. Malueram, fateor, vel praedam naestus abire,
 Quam tibi certanti partem committere vocis:
 Nec tamen hoc impune feres. en adspicis illum,
 Candida qui medius cubat inter lilia, cervum?
 Quamvis hunc Petale mea diligat, accipe victor.
 Scit frenos, scit ferre jugum, sequiturque vocantem
 Credulus, et mensae non improba porrigit ora.
 Adspicis ut fruticat late caput? utque sub ipsis
 Cornibus, et tereti lucent redimicula collo?
 Adspicis ut niveo frons irretita capistro
 Lucet, et, a dorso quae totam circuit alvum,
 Alternat vitreas lateralis cingula bullas?
 Cornua subtile, ramosaque tempora molles
 Implicuere rosae, rutiloque monilia torque
 Extrema cervice natant: ubi pendulus apri
 Dens sedet, et nivea distinguit pectora luna.
 Hunc ego, qualecumque vides in valle, pacis or
 Pendere, dum sciat hic se non sine pignore vinci.
Lyc. Terreris, Mnasyle, suo me munere credit:
 Adspice, quam timeam. genus est (ut scitis) equarum
 Non jugale mihi, quarum de sanguine ponam
 Velocem Petason, qui gramina, matre relicta,
 Nunc primum teneris libavit dentibus. illi
 Pes levis, adductum latus, excelsissima cervix,
 Terga sedent, micat acre caput, sine pondere cervix,
 Et tornata brevi substringitur ungula cornu,
 Ungula, quae viridi sic exsultavit in arvo,
 Tangeret ut fragiles, sed non curvaret, aristas:
 Hunc dare, si vincar, silvestria numina juro.
M.N. Et vacat, et vestros cantus audire juvabit.
 Judice me sane contendite, si libet: istic
 Protinus ecce torum fecere sub ilice Musae.

AD NEMESIANUM BUC. ECL. VI. 67

Sed, ne vicini nobis sonus obstrepat amnis,
Gramina linquamus, ripamque volubilis undae.
Namque sub exeso raucum mihi pumice lymphae
Respondent, et obest arguti glarea rivi.

As. Si placet, antra magis vicinaque saxa petamus,
Saxa, quibus viridis stillanti vellere museus
Dependet, scopulisque cavum sinuantibus arcum
Imminet, exesa veluti testudine, concha.

MN. Venimus, et tacito sonitum tutabimur antro. 70
Seu residere libet, dabit ecce sedilia tophus:
Ponere seu cubitum, melior viret herba tapetis.

Nunc mihi seposita reddantur carmina lite:
Nam vicibus teneros malim cantetis amores:

Astile tu Petalen, Lycida tu Phyllida lauda.
Lyc. Tu modo nos illis jam nunc, Mnafyle, precamur,
Auribus excipias, quibus hunc et Acanthida nuper
Diceris in silva judex audisse Thalea.

As. Non equidem possum, cum provocet iste, tacere.
Rumpor enim merito: nihil hic nisi jurgia quaerit. 80

Audiat, aut dicat, quoniam cupit. hoc mihi certe
Dulce satis fuerit, Lycidan spectare trementem,
Dum te stante palam sua crimina pallidus audit.

Lyc. Me, puto, vicinus Stimicon, me proximus Aegon
Hos inter frutices tacite risere volentem
Oscula cum tenero simulare virilia Mopso.

As. Fortior ô utinam nondum Mnafylus adesset!
Efficerem, ne te quisquam tibi turpior esset.

M.N. Quid furitis? quae vos insania tendere jussit?
Si vicibus certare placet? sed non ego vobis

Arbiter: hoc alius possit discernere judex.
Et venit ecce Mycon, venit et vicinus Iolas:
Litibus hi vestris potuerunt imponere finem.

E C L O G A VII.

T E M P L U M.

LYCOTAS, CORYDON.

Lentus ab urbe venis, Corydon : vigesima certe
 Nox fuit, ut nostrae cupiunt te cernere silvae,
 Et tua moerentes exspectant jubila tauri.
Cor. O piger, et duro jam durior axe Lycota,
 Qui veteres fagos, nova quam spectacula, mavis
 Cernere, quae patula juvenis Deus edit arena.
Ly c. Mirabar, quae causa foret tibi tanta morandi,
 Cur tua cessaret taciturnis fistula silvis,
 Et solus Stimicon caneret pallente corymbo ;
 Quem sine te moesti tenero donavimus hoedo.
 Nam, dum lensus abes, iustravit ovilia Thyrsis.
 Jussit et arguta juvenes certare cicuta.
Cor. Scilicet invictus Stimicon, et praemia dives
 Auferat, accepto non solum gaudeat hoedo,
 Verum tota ferat, quae lustrat ovilia Thyrsis :
 Non tamen aquabit mea gaudia : nec mihi, si quis
 Omnia Lucae donet pecuaria silvae,
 Grata magis fuerint, quam quae spectamus in urbe.
Ly c. Dic age, die Corydon, nec nostras invidus aures
 Despice : non aliter certe mihi dulce loquere,
 Quam certare soles, quoties ad sacra vocatur
 Aut secunda Pales, aut pastoralis Apollo.
Cor. Vidimus in coelum trabibus spectacula textis
 Surgere, Tarpejum prope despectantia culmen,
 Immensosque gradus, et clivos lene jacentes.
 Venimus ad sedes, ubi pullâ sordida veste

AD NEMESIANUM BUC. ECL. VII. 69

Inter femineas spectabat turba cathedras.

Nam quaecumque patent sub aperto libera coelo,

Aut eques, aut nivei loca densavere tribuni.

Qualiter haec patulum contendit vallis in orbem,

30

Et sinuata latus, resupinis undique silvis,

Inter continuos curvatur concava montes:

Sic tibi planitiem curvae sinus ambit arenae,

Et geminis medium se molibus adligat ovum.

Quid tibi nunc referam, quae vix suffecimus ipsi

Per partes spectare suas? sic undique fulgor

Percussit. stabam defixus, et ore patenti,

Cunctaque mirabar, nec dum bona singula noram.

Tum mihi, dum senior lateri qui forte sinistro

Junctus erat, quid te stupefactum, rustice, dixit,

40

Ad tantas miraris opes? qui nescius auri,

Sordida testa, casas, et sola mapalia nosti.

En ego tam tremulus, tam vertice canus, et ista

Factus in urbe senex, stupeo tamen omnia: certe

Vilia sunt nobis, quaecumque prioribus annis

Vidimus, et fordet, quidquid spectavimus olim.

Balteus en gemmis, en illita porticus auro

Certatim radiant, nec non, ubi finis arenae

Proxima marmoreo peragit spectacula muro:

Sternitur adjunctis ebur admirabile truncis,

50

Et coit in rutilum, tereti qua lubricus axe

Impositos subita vertigine falleret unguis,

Exuteretque feras. auro quoque torta refulgent

Retia, quae totis in arenam dentibus exstant,

Dentibus aquatis: et erat (mihi crede, Lycota,

Si qua fides) nostro dens longior omnis aratro.

Ordine quid referam? vidi genus omne ferarum,

Hic niveos lepores, et non sine cornibus apros,

Manticoram silyvis etiam quibus editur, Alcen

Vidimus, et tauros, quibus aut cervice levata

60

Deformis scapulis torus eminet, aut quibus hirtae

70 T. CALPURNI SICULI &c.

Jaſtantur per colla jubaę, quibus aspera mento
 Barba jacet, tremulisque rigent palearia ſetis.
 Non ſolum nobis silvestria cernere monſtra
 Contigit: aequoreos ego cum certantibus ursis
 Spectavi vitulos, et equorum nomine dignum,
 Sed deformē pecus, quod in illo nascitur amni,
 Qui ſata riparum venientibus irrigat undis.
 Ah trepidi quoties nos descendantis arenae
 Vidimus in partes, ruptaque voragine terrae 70
 Emerſiſſe feras; et eisdem ſaepè latebris
 Aurea cum croceo creverunt arbuta libro.
Lyc. O felix Corydon, quem non tremebunda ſenectus
 Impedit? ô felix, quod in haec tibi ſecula primos,
 Indulgente deo, demittere contigit annos!
 Nunc tibi ſi propius venerandum cernere numen
 Sors dedit, et praefens vultumque habitumque notaſti;
 Dic age, dic, Corydon, quae ſit modo forma deorum.
Cor. O utinam nobis non rustica veltis inefſet!
 Vidiſſem propius mea numina: ſed mihi ſordes, 80
 Pullaque paupertas, et adunco fibula morsu
 Obſuerunt. utcumque tamen conſpeximus ipſum
 Longius, ac, niſi me decepit viſus, in uno
 Et Martis vultus et Apollinis eſſe putavi.

71

CLAUDII RUTILII
NUMATIANI GALLI V. C.

PRAEFECTI URBI S, TRIBUNI MILITUM,
PRAEFECTI PRAETORIO,

ITER,

AD VENERIUM RUFIUM.

LIBER PRIMUS.

* * * *

V Elocem potius redditum mirabere, lector,
Tam cito Romuleis posse carere bonis.
Quid longum toto Romam venerantibus aevo?
Nil umquam longum est, quod sine fine placet.
O quantum, et quoties, possem numerare beatos,
Nasci felici qui mreuere solo.
Qui, Romanorum procerum generosa propago,
Ingenitum cumulant urbis honore decus.
Semina virtutum demissa, et tradita coelo,
Non potuere aliis dignius esse locis,
Felices etiam, qui proxima munera primis
Sortiti, Latias obtinuere domos.
Religiosa patet peregrinae curia laudi,
Nec putat externos, quos decet esse suos.
Ordinis imperio, collegarumque fruuntur,
Et partem Genii, quem venerantur, habent.
Quale per aetherios mundani verticis axes
Connubium summi credimus esse Dei.

70

At mea dilectis fortuna revellitur oris,
 Indigenamque suum Gallica rura vocant.
 Illa quidem longis nimium deformia bellis:
 Sed quam grata minus, tam miseranda magis.
 Securos levius crimen contemnere cives,
 Privatam repetunt publica damna fidem.
 Praesentes lacrimas testis debemus avitis,
 Prodest admonitus saepe dolore labor.
 Nec fas ulterius longas nescire ruinas,
 Quas mora suspensae multiplicavit opis.
 Jam tempus, laceris post longa incendia fundis,
 Vel pastorales aedificare casas.
 Ipsi quin etiam fontes, si mittere vocem,
 Ipsaque si possent arbuta nostra loqui,
 Cessantem justis poterant urguere querelis,
 Et desideriis addere vela meis.
 Jamjam laxatis caraे complexibus urbis
 Vincimur, et serum vix toleramus iter.
 Electum pelagus, quoniam terrena viarum
 Plana madent fluviis, cautibus alta rigent.
 Postquam Tuscus ager, postquamque Aurelius agger
 Percessus Geticas ense vel igne manus,
 Non silvas domibus, non flumina ponte coercet,
 Incerto satius credere vela mari.
 Crebra relinquendis infigimus oscula portis,
 Inviti superant limina sacra pedes.
 Oramus veniam lacrimis, et laude litamus,
 In quantum fletus currere verba sinit,
 Exaudi, Regina tui pulcherrima mundi,
 Inter sidereo Roma recepta polos.
 Exaudi genetrix hominum, genetrixque Deorum:
 Non procul à coelo per tua templa sumus.
 Te canimus, semperque, sinent dum fata, canemus,
 Sospes nemo potest immemor esse tui.
 Obruerint citius scelerata oblivia solem,

Quam tuus ex nostro forde recedat honos,
 Nam Solis radiis aequalia munera tendis,
 Qua circumfusus fluctuat Oceanus.
 Volvitur ipse tibi, qui continet omnia, Phoebus,
 Eque tuis ortos, in tua condit, equos.
 Te non flammigeris Libye tardavit arenis,
 Non armata suo repulit Urſa gelu.
 Quantum vitales natura tetendit in axes,
 Tantum virtuti pervia terra tuae.
 Fecisti patriam diversis gentibus unam,
 Profuit injustis, te dominante, capi :
 Dumque offers victis proprii consortia juris,
 Urbem fecisti, quod prius urbis erat.
 Autorem generis Venerem, Martemque fatemur,
 Aeneadum matrem, Romulidumque patrem.
 Mitigat armatas victrix clementia vires.
 Convenit in mores numen utrumque tuos.
 Hinc tibi certandi bona, parcendique voluptas :
 Quos timuit, superat : quos superavit, amat.
 Inventrix oleae colitur, vinique repertor,
 Et qui primus humo pressit aratra puer.
 Aras Paeoniam meruit Medicina per artem,
 Factus et Alcides nobilitate Deus.
 Tu quoque legiferis mundum complexa triumphis,
 Foedere communi vivere cuncta facis.
 Te Dea, te celebrat Romanus ubique receffus,
 Pacificoque gerit libera colla jugo.
 Omnia perpetuos quae servant sidera motus,
 Nullum viderunt pulchrius imperium.
 Quid simile ? Assyriis connectere contigit arma,
 Medi finitimos quum domuere suos :
 Magni Parthorum reges, Macetumque Tyranni,
 Mutua per varias jura dedere vices.
 Nec tibi nascenti plures animaeque manusque,
 Sed plus consilii, judiciique fuit.

Justis bellorum caussis, nec pace superba,
 Nobilis ad summas gloria venit opes.
 Quod regnas, minus est, quam quod regnare mereris,
 Excedis factis grandia fata tuis.
 Percensere labor densis decora alta tropaeis,
 Ut si quis stellas pernumerare velit.
 Confunduntque vagos delubra micantia visus :
 Ipsos crediderim sic habitare Deos.
 Quid loquar aërio pendentes fornice rivos,
 Qua vix imbriferas tolleret Iris aquas?
 Hos potius dicas crevisse in sidera montes,
 Tale gigantaeum Graecia laudat opus.
 Intercepta tuis conduntur flumina muris,
 Consumunt totos celsa lavacra lacus.
 Nec minus, et propriis celebrantur roscida venis,
 Totaque nativo moenia fonte sonant.
 Frigidus aestivas hinc temperat halitus auras,
 Innocuamque levat purior unda fitim.
 Nempe tibi subitus calidarum gurges aquarum
 Rupit Tarpeias, hoste premente, vias.
 Si foret aeternus, casum fortasse putarem :
 Auxilio fluxit, qui redditurus erat.
 Quid loquar inclusas inter laquearia silvas ?
 Vernula qua vario carmine ludit avis.
 Vere tuo numquam mulceri desinit annus,
 Deliciasque tuas viesta guetur hiems.
 Erige crinales lauros, seniumque sacrati
 Verticis in virides, Roma, recinge comas.
 Aurea turrigeru radient diademata cono,
 Perpetuosque ignes aureus umbo vomat.
 Abscondat tristem deleta injuria casum,
 Contemtus solidet vulnera clausa dolor.
 Adversis solempne tuis sperare secunda :
 Exemplo coeli ditia damna subis.
 Astrorum flammæ renovant occasibus ortus,

Lunam finiri cernis, ut incipiat.
 Victoris Brenni non distulit Allia poenam,
 Samnis servitio foedera saeva luit.
 Post multas Pyrrhum clades superata fugasti.

Flevit successus Annibal ipse suos.

Quae mergi nequeunt, nixu majore resurgunt,
 Exsiliuntque imis altius acta vadis.

Utique novas vires fax inclinata resumit,

Clarior ex humili sorte superna petis.

Porrige victuras Romana in secula leges,

Solaque fatales non vereare colus.

Quamvis sedecies denis, et mille peractis,

Annus praeterea jam tibi nonus eat.

Quae restant nullis obnoxia tempora metis,

Dum stabunt terrae, dum polus astra feret.

Illud te reparat, quod cetera regna resolvit,

Ordo renascendi est crescere posse malis.

Ergo age, sacrilegæ tandem cadat hostia gentis,

Submittant trepidi perfida colla Getae.

Ditia pacatae dent vectigalia terrae,

Implet Augustos barbara praeda sinus.

Aeternum tibi Rhenus aret, tibi Nilus inundet,

Altricemque suam fertilis orbis alat.

Quin et secundas tibi conferat Africa meses,

Sole suo dives, sed magis imbre tuo.

Interea Latii consurgant horrea fulcis,

Pinguiaque Hesperio nectare praela fluant.

Ipsa triumphali redimitus arundine Thybris,

Romuleis famulas classibus aptet aquas.

Atque opulenta tibi placidis commercia ripis

Devehat hinc ruris, subvehat inde maris.

Pande precor gemino placatum Castore pontum :

Temperet aquoream dux Cytherea viam.

Si non dislicui, regerem quum jura Quirini,

Si colui sanctos, consuluique patres.

130

140

150

Nam quod nulla meum strinxerunt crima ferrum,

Non sit praefecti gloria, sed populi.

Sive datur patriis vitam componere terris,

Sive oculis umquam restituere meis,

Fortunatus agam, votoque beatior omni,

Semper digneris si meminisse mei.

His dictis iter adripimus, comitantur amici :

Non possum sicca dicere luce Vale.

Jamque aliis Romam redeuntibus, haeret eunti

Rufius, Albini gloria viva patris,

Qui Volusi antiquo derivat stemmate nomen,

Et reges Rutulos, teste Marone, refert.

Hujus facundae commissa palatia linguae,

Primaevus meruit principis ore loqui.

Rexerat ante puer populos pro consule Poenos.

Aequalis Tyriis terror, amorque fuit.

Sedula promisit summos imitatio fasces,

Si fas est meritis fidere, consul erit.

Invitum tristis tandem remeare coëgi,

Corpore diviso mens tamen una fuit.

Tum demum ad naves gradior, qua fronte bicorni,

Dividuus Thybris dexteriora secat.

Laevus inaccessis fluvius vitatur arenis :

Hospitis Aeneae gloria sola manet.

Et jam nocturnis spatium laxaverat horis

Phoebus chelarum pallidiore polo ;

Cunctamur tentare salum, portuque sedemus,

Nec piget oppositis otia ferre moris :

Ocidua infido dum saevit gurgite Plias,

Dumque procellosi temporis ira cadit,

Respectare juvat vicinam saepius urbem,

Et montes visu deficiente sequi.

Quaque duces oculi grata regione fruuntur,

Dum se, quod cupiunt, cernere posse putant.

Nec locus ille mihi cognoscitur indice fumo,

Qui dominas arces, et caput orbis habet.
 Quamquam signa levis fumi commendat Homerus,
 Dilecta quoties surgit in astra solo.
 Sed coeli plaga candidior, tractusque serenus
 Signat septenis culmina clara jugis.
 Illic perpetui soles, atque ipse videtur,
 Quem sibi Roma facit, purior esse dies.
 Saepius attonitae resonant Circensibus aures.
 Nuntiat accensus plena theatra favor.
 Pulsato notae redduntur ab aethere voces,
 Vel quia pervenient, vel quia singit amor,
 Explorata fides pelagi ter quinque diebus,
 Dum melior lunae fideret aura novae.
 Tum discessurus studiis, urbique remitto
 Palladium, generis spemque decusque mei.
 Facundus juvenis, Gallorum nuper ab arvis
 Missus Romani discere jura fori:
 Ille meae secum dulcissima vincula curae,
 Filius adfectu, stirpe propinquus, habet.
 Cujus Aremoricas pater Exuperantius oras
 Nunc postliminium pacis amare docet.
 Leges restituit, libertatemque reducit,
 Et servos famulis non sinit esse suis.
 Solvimus aurorae dubio, quo tempore primum
 Agnosci patitur redditus arva color.
 Progredimur parvis per litora proxima cymbis,
 Quarum perfugio crebra pateret humus.
 Aestivos penetrant oneraria carbasa fluctus,
 Tutior autumnus mobilitate fugae.
 Alia praelegitur tellus: Pyrgique recedunt,
 Nunc villae grandes, oppida parva prius.
 Jam Caeretanos demonstrat navita fines,
 Aevo depositum nomen Agylla vetus.
 Stringimus absuntum fluctuque et tempore castrum,
 Index semiruti porta vetusta loci.

200

210

220

78 C L A U D I I R U T I L I I

Praesidet exigui formatus imagine faxi,

Qui pastorali nomina fronte gerit.

Multa licet priscum nomen deleverit actas,

Hoc Inui castrum fama fuisse putat.

Seu Pan Tyrrhenis mutavit Maenala silvis,

Sive sinus patrios incola Faunus ipit.

Dum renovat largo mortalia semina foetu,

Fingitur in Venerem pronior esse deus.

Ad Centumcellas forti defleximus Austro,

Tranquilla puppes in statione sedent.

Molibus aequoreum concluditur amphitheatrum,

Angustosque aditus insula facta tegit.

Attollit geminas turres, bisidoque meatu,

Faucibus artatis pandit utrumque latus.

Nec posuisse satis laxo navalia portu,

Ne vaga vel tutas ventilet aura rates.

Interior medias sinus invitatus in aedes,

Instabilem fixis aera nescit aquis.

Qualis in Euboicis captiva natibus unda

Sustinet alterno brachia lenta fono.

Nosse juvat Tauri dictas de nomine thermas,

Nec mora difficilis milibus ire tribus.

Non illuc gustu latices vitiantur amaro,

Lymphaque fumifico sulphure tinteta calet.

Purus odor, mollisque sapor dubitare lavantem

Cogit, qua melius parte petantur aquae.

Credere si dignum famae, flagrantia taurus

Investigato fonte lavacra dedit.

Ut solet excussis pugnam praeludere glebis,

Stipite cum rigido cornua prona terit.

Sive Deus faciem mentitus et ora juvenci,

Noluit ardantis dona latere soli.

Qualis Agenorei rapturus gaudia furti

Per freta, virginium sollicitavit onus.

Ardua non solos deceant miracula Graios,

230

240

250

260

Auctorem pecudem fons Heliconis habet.
 Elicitas simili credamus origine lymphas,
 Musarum latices ungula fodit equi.
 Haec quoque Pieriis spiracula comparat antris,
 Carmine Messalae nobilitatus ager.
 Intrantemque capit, discedentenque moratur
 Postibus adfixum dulce poëma sacris.
 Hic est, qui primo seriem de consule dicit,
 Usque ad Publicolas si redeamus avos.
 Hic et praefecti nutu praetoria rexit:
 Sed menti et linguae gloria major inest.
 Hic docuit, qualem poseat facundia sedem,
 Ut bonus esse velit, quisque disertus erit.
 Roscida puniceo fulsere crepuscula coelo:
 Pandimus obliquo lintea flexa sinu.
 Paullisper litus fugimus Minionē vadosum,
 Suspicio trepidant ostia parva solo.
 Inde Graviscarum fastigia rara videmus,
 Quas premit aestivae saepe paludis odor.
 Sed nemorosa viret densis vicinia lucis,
 Pineaque extremis fluctuat umbra fretis.
 Cernimus antiquas nullo custode ruinas,
 Et desolatae moenia foeda Cosae.
 Ridiculam cladis pudet inter seria causam
 Promere, sed risum dissimulare piget.
 Dicuntur cives, quondam migrare coacti,
 Muribus infestos deseruisse lares.
 Credere maluerim Pygmeae damna cohortis,
 Et conjurat as in sua bella grues.
 Haud procul hinc petitur signatus ab Hercule portus.
 Vergentem sequitur mollior aura diem.
 Inter castrorum vestigia sermo retexit
 Sardoam, Lepido praecepitante, fugam.
 Litore namque Cosae cognatos depulit hostes,
 Virtutem Catuli Roma secuta ducis.

Ille tamen Lepidus pejor, civilibus armis
 Qui gessit sociis impia bella tribus.
 Qui libertatem, Mutinensi Marte receptam,
 Obruit auxiliis, urbe pavente, novis.
 Insidias paci moliri tertius ausus,
 Tristibus exceptit congrua fata reis.
 Quartus Caesareo dum vult irrepere regno,
 Incesti poenam solvit adulterii,
 Nunc quoque : sed melius de nostris fama queretur,
 Judex posteritas semina dira notet.
 Nominibus certos credam decurrere mores,
 Moribus an potius nomina certa dari?
 Quidquid id est, mirus Latii annalibus ordo,
 Quod Lepidum tofies recidit ense malum.
 Nec dum decessis pelago permittimur umbris,
 Natus vicino vortice ventus adest.
 Tenditur in medias mons Argentarius undas,
 Ancipitique jugo caerulea curva premit.
 Transversos colles bis ternis millibus artat,
 Circuitu ponti ter duodena patet.
 Qualis per geminos fluctus Ephyreius Isthmos
 Ioniae bimari litore findit aquas.
 Vix circumvehimur sparsae dispendia rupis,
 Nec sinuosa gravi cura labore caret.
 Mutantur toties vario spiramina flexu :
 Quae modo profuerant vela, repente nocent.
 Eminus Igilii silvosa cacumina miror,
 Quam fraudare nefas laudis honore suae.
 Haec proprios nuper tutata est insula saltus,
 Sive loci ingenio, seu domini genio.
 Gurgite quum modico vetricibus obstitit armis,
 Tamquam longinquò dissociata mari :
 Haec multos lacera suscepit ab urbe fugatos,
 Hic fessis posito certa timore salus.
 Plurima terreno populaverat aquora bello,

Contra naturam classe timendus, eques.
 Unum, mira fides, vario discrimin'e portum,
 Tam prope Romanis, tam procul esse Getis.
 Tangimus Umbronem : non est ignobile flumen,
 Quod toto trepidas excipit ore rates.
 Tam facilis pronis semper patet alveus undis,
 In pontum quoties saeva procella ruit. 340
 Hic ego tranquillae volui succedere ripae,
 Sed nautas avidos longius ire sequor.
 Siccitantem ventusque, diesque reliquit,
 Nec proferre pedem, nec revocare licet.
 Litora noctis requiem metamur arena,
 Dat vespertinos myrtea silva focos.
 Parvula subiectis facimus tentoria remis,
 Transversus subito culmine contus erat.
 Lux aderat, tonsis progressi stare videmur :
 Sed cursum prorae terra relicta probat. 350
 Occurrit chalybum memorabilis Ilva metallis,
 Qua nihil uberior Norica gleba tulit.
 Non Biturix largo potior strictura camino,
 Nec quae Sardoo cespite massa fluit.
 Plus confert populis ferri fecunda creatrix,
 Quam Tartessiaci glarea fulva Tagi.
 Matries vitiis aurum letale parandis,
 Auri caecus amor dicit in omne nefas.
 Aurea legitimas expugnant munera taedas,
 Virgineosque sinus aureus imber emit. 360
 Euro victa fides munitas decipit urbes,
 Auri flagitiis ambitus ipse furit.
 Et contra ferro squalentia rura coluntur,
 Ferro vivendi prima reperta via est.
 Cula semideum, ferrati nescia Martis,
 Ferro crudeles sustinuere feras.
 Iumanis manibus non sufficit usus inermis,
 Si non sint aliae, ferrea tela, manus.

His mecum pigri solabar taedia venti,
 Dum resonat variis vix celestina modis :
 Laxatum cohibet vicina Faleria cursum,
 Quamquam vix medium Phoebus haberet iter.
 Et tum forte hilares per compita rustica pagi
 Mulcebant sacris pectora fessa jocis.
 Illo quippe die tandem renovatus Osyrus
 Excitat in fruges germina laeta novas.
 Egressi villam petimus, lucoque vagamur.
 Stagna placent septo delitiosa vado ;
 Ludere lascivos inter vivaria pisces
 Gurgitis inclusi laxior unda sinit.
 Sed male pensavit requiem stationis amoena
 Hospite conductor durior Antiphate.
 Namque loci querulus curam Judaeus agebat ;
 Humanis animal dissociate cibis.
 Vexatos frutices, pulsatas imputat algas,
 Damnaque libatae grandia clamat aquae.
 Reddimus obscaenae convicia debita genti,
 Quae genitale caput propudiosa metit :
 Radix stultitiae, cui frigida sabbata cordi :
 Sed cor frigidius religione sua est.
 Septima quaeque dies turpi damnato veterno,
 Tamquam lassati mollis imago Dei.
 Cetera mendacis deliramenta catastae
 Nec pueros omnes credere posse reor.
 Atque utinam numquam Judaea subacta fuisset
 Pompeii bellis, imperioque Titi.
 Latius excisae pestis contagia serpent,
 Victoresque suos natio victa premit.
 Adversus surgit Boreas, sed nos quoque remis
 Surgere certamus, cum tegit astra dies.
 Proxima securum referat Populonia litus,
 Qua naturalem ducit in arva sinum.
 Non illic positas extollit in aethera moles

370

380

390

400

Lumine nocturno conspicendo Pharos.
 Sed speculam validae rupis sortita vetustas,
 Qua fluctus domitos arduus urguit apex.
 Castellum geminos hominum fundavit in usus,
 Praesidium terris, indiciumque fretis.
 Adgnosci nequeunt aevi monumenta prioris,
 Grandia consumpsit moenia tempus edax. 410
 Sola manent interceptis vestigia muris:
 Ruderibus latis tecta sepulta jacent.
 Non indignemur, mortalia corpora solvi,
 Cernimus exemplis oppida posse mori.
 Laetior hic nostras crebrescit fama per aures,
 Consilium Romam pene redire fuit.
 Hic Praefecturam sacrae cognoscimus urbis
 Delatam meritis, dulcis amice, tuis.
 Optarem verum complecti carmine nomen,
 Sed quosdam refugit regula dura pedes. 420
 Cognomen versu, Veneri carissime Rufi,
 Illo te dudum pagina nostra canit.
 Festa dies, pridemque meos dignata penates,
 Poste coronato vota secunda colat.
 Exornent virides communia gaudia rami,
 Provecta est animae portio magna meae.
 Sic mihi, sic potius placeat geminata potestas,
 Per quem malueram, rursus honore fruar.
 Currere curamus velis, Aquilone reverso,
 Quum primum roseo fulsit Eous equo. 430
 Incipit obscuros ostendere Corsica montes:
 Nubiferumque caput concolor umbra levat.
 Sic dubitanda solet gracili vanescere cornu,
 Defessisque oculis Luna reperta latet.
 Haec ponti brevitas auxit mendacia famae,
 Armentale ferunt quippe natalle pecus,
 Tempore Cyrneas quo primum venit in oras,
 Forte secuta vagum femina Corsa bovem.

Processu pelagi jam se Capraria tollit,
 Squalet lucifugis insula plena viris.
 Ipsi se monachos Graio cognomine dicunt,
 Quod soli nullo vivere teste volunt.
 Munera fortunae metuunt, dum damna verentur:
 Quisquam est sponte miser, né miser esse queat?
 Quaenam perversi rabies tam stulta cerebri?
 Dum mala formides, nec bona posse pati.
 Sive suas repetunt ex fato ergaftula poenas,
 Tristia seu nigro viscera felle tument.
 Sic nimiae bilis morbum adsignavit Homerus
 Bellerophonteis sollicitudinibus.
 Nam juveni offenso saevi post tela doloris
 Dicitur humanum displicuisse genus.
 In Volaterranum, vero Vada nomine, tractum
 Ingressus dubii tramitis alta lego.
 Despectat prorae custos, clavumque sequentem
 Dirigit, et puppim voce monente regit.
 Incertas gemina discriminat arbore fauces,
 Defixaque effert limes uterque fudes.
 Illis proceras mos est adne^ctere lauros,
 Conspicuas ramis et fruticante coma:
 Ut praebente algam densi symplegade limi
 Servet inoffensas semita clara notas.
 Illuc me rapidus consistere Corus adegit,
 Qualis silvarum frangere lustra solet.
 Vix tuti domibus saevos toleravimus imbres,
 Albini patuit proxima villa mei.
 Namque meus, quem Roma meo subjunxit honori,
 Per quem jura meae continuata togae,
 Non exspectatos pensavit laudibus annos,
 Vitae flore puer, sed gravitate senex.
 Mutua germanos junxit reverentia mores,
 Et favor alternis crevit amicitiis.
 Practulit ille meas, cum vincere posset, habenas:

Praedecessoris major amore fuit.

Subjectas villaec vacat adspectare salinas :

Namque hoc censetur nomine falsa palus.

Qua mare terrenis declive canalibus intrat,

Multifidosque lacus parvula fossa rigat.

Ast ubi flagrantes admovit Sirius ignes,

Cum pallent herbae, cum sitit omnis ager,

Tum cataractarum claustris excluditur aequor,

Ut fixos latices horrida duret humus.

Concipiunt acrem nativa coagula Phoebum,

Et gravis aestivo crusta calore coit.

Haud aliter, quam cum glacie riget horridus Ister,

Grandiaque adstricto flumine plaustra vehit.

Rimetur solitus naturae expendere caussas,

Inque pari dispar fomite quaerat opus.

Juncta fluenta gelu, conspecto Sole, liquefunt,

Et rursus liquidae Sole gelantur aquae.

O quam saepe malis generatur origo bonorum!

Tempestas dulcem fecit amara moram.

Victorinus enim, nostrae pars maxima mentis,

Congressu explevit nuntua vota suo.

Errantem Tuscis considere compulit agris,

Et colere externos capta Tolosa lares.

Nec tantum duris nituit sapientia rebus,

Pestore non alio prosperiora tulit.

Conscius Oceanus virtutum, conscientia Thule,

Et quicumque ferox arva Britannus arat.

Qua praefectorum vicibus frenata potestas

Perpetuum magni foenus amoris habet.

Extremum pars illa quidem discessit in orbem,

Sed tamquam medio rector in orbe fuit.

Plus palmae est, illos inter voluisse placere,

Inter quos minor est displicuisse pudor.

Illistris nuper sacrae comes additus aulae,

Contempnit summos ruris amore gradus.

480

490

500

Hunc ego complexus, ventorum adversa fefelli,

Dum videor patriae jam mihi parte frui.

Lutea protulerat sudos aurora jugales :

Antennas tendi litoris aura jubet.

Inconcussa vehit tranquillus aplustria fatus,

Mollia securo vela rudente tremunt.

Ad surgit ponti medio circumflua Gorgon,

Inter Pisam Cyriacumque latus.

Adversus scopulos, damni monumenta recentis,

Perditus hic vivo funere civis erat.

Noster enim nuper juvenis, majoribus amplis,

Nec censu inferior, conjugiove minor,

Impulsus furiis homines, divosque reliquit,

Et turpem latebram credulus exsul agit.

In felix putat illuvie coelestia pasci,

Seque premit laesis saevior ipse Deis.

Num, rogo, deterior Circaeis, festa, venenis?

Tunc mutabantur corpora; nunc animi.

Inde Trituritam petimus, sic villa vocatur,

Quae latet expulsis insula paene fretis.

Namque manu junctis procedit in aquora saxis,

Quique domum posuit, condidit ante solum.

Contiguum stupui portum, quem fama frequentat

Pisarum emporio divitiisque maris.

Mira loci facies, pelago pulsatur aperto,

Inque omnes ventos litora nuda patent.

Non ullus tegitur per brachia tuta recessus,

Aeolias possit qui prohibere minas.

Sed procul suo praetexitur alga profundo,

Molliter offensae non nocitura rati:

Et tamen insanas cedendo interligat undas,

Nec sinit ex alto grande volumen agi.

Tempora navigii clarus reparaverat Eurus,

Sed mihi Protadium visere cura fuit.

Quem qui forte velit certis cognoscere signis,

510

Nec

Q

Adsp

F

Sit

T

Subst

V

Men

520

P

Exig

E

Haec

V

Pupp

Ip

Prae

E

Offic

A

Alpha

Q

Con

In

Sed

E

Ante

L

Elide

N

Hic

P

Lauc

F

530

540

Virtutis specimen corde vidente petat.
Nec magis efficiet similem pictura colorem,
Quam quae de meritis mixta figura venit.

Adspicienda procul certo prudentia vultu,
Formaque justitiae suspicienda micat.
Sit fortasse minus, si laudet Gallia civem,

Testis Roma sui praefulsius esse potest.
Substituit patriis mediocres Umbria sedes,
Virtus fortunam fecit utramque parem.

Mens invicta viri pro magnis parva tuerit,
Pro parvis animo magna fuere suo.

Exiguus rerum rectores cespes habebat,
Et Cincinnatos jugera pauca dabant.

Haec etiam nobis non inferiora feruntur,
Vomere Serrani, Fabriciique foco.

Puppibus ergo meis fida in statione locatis,
Ipse vehor Pisas, qua solet ire pedes.

Præbet equos, offert etiam carpenta Tribunus,
Ex commilitio carus et ipse mihi,
Officiis regerem cum regia testa magister :

Armigerasque Pii principis excubias.
Alpheaे veterem contemplor originis urbem,
Quam cingunt geminis Arnus et Auser aquis.

Conum pyramidis coëuntia flumina ducunt :
Intratur modico frons patefacta solo.

Sed proprium retinet communi in gurgite nomen,
Et pontum solus scilicet Arnus adit.

Ante diu quam Trojogenas Fortuna penates
Laurentinorum regibus infereret,

Elide deductas suscepit Etruria Pisas,
Nominis indicio testificata genus.

Hic oblata mihi sancti genitoris imago,
Pisani proprio quam posuere foro.

Laudibus amissi cogor lacrimare parentis,
Fluxerunt madidis gaudia moesta genis.

550

560

570

Namque pater quondam Tyrrhenis praefuit arvis,

Fascibus et senis credita jura dedit.

Narrabat, memini, multos emensus honores,

Tuscorum regimen plus placuisse sibi.

Nam neque opum curam, quamvis sit magna, sacrarum,

Nec jus quaesturae grata fuisse magis.

Ipsam, si fas est, postponere praefecturam,

Pronior in Tuscos non dubitabat amor:

Nec fallebatur tam carus et ipse probatis,

Aeternas grates mutua cura canit.

Constantemque sibi pariter, mitemque fuisse

Insinuant natis, qui meminere, senes.

Ipsum me gradibus non degenerasse parentis

Gaudent, et duplice sedulitate fovent.

Haec eadem quum Flaminiae regionibus irem,

Splendoris patrii saepe reperta fides.

Fatam Lachanii veneratur numinis instar

Inter terrigenas Lydia tota suos.

Grata bonis priscos retinet provincia mores,

Dignaque rectores semper habere bonos.

Qualis nunc Decius, Lucilli nobile pignus,

Per Corythi populos arva beata regit.

Nec mirum, magni si redditus indeole nati,

Felix tam simili posteritate pater.

Hujus vulnificis, satyra ludente, Camenis

Nec Turnus potior, nec Juvenalis erit.

Restituit veterem censoria lima pudorem :

Dumque malos carpit, praecipit esse bonos.

Non olim sacri justissimus arbiter auri

Circumstantes repulit Harpyias?

Harpyias, quarum decerpitur unguibus orbis,

Quae pede glutineo, quod tetigere, trahunt.

Quae luscum faciunt Argum, quae Lyncea caecum :

Inter custodes publica furtu volant.

Sed non Lucillum Briareia praeda fecellit,

580

590

600

610

Totque simul manibus restitit una manus.
 Jamque Triturritam Pisaea ex urbe reversus
 Aptabam nitido pendula vela Noto.
 Cum subitis tectus nimbis insorduit aether,
 Sparserunt radios nubila rupta vagos.
 Substitimus : quis enim sub tempestate maligna
 Insanitirus audeat ire fretis?

620

Otia vicinis terimus navalia silvis,
 Sectandisque juvat membra movere feris.
 Instrumenta parat venandi villicus hospes,
 Atque oolidum doctas nosse cubile canes.
 Funditur insidiis, et rara fraude plagarum,
 Terribilisque cadit fulmine dentis aper.
 Quem Meleagraci vereantur adire lacerti,
 Qui laxet nodos Amphitryoniadae.
 Tum responsuros persultat buccina colles,
 Fitque reportanti carmine praeda levis.

630

Interea madidis non desinit Africus alis
 Continuos piceâ nube negare dies.
 Jam matutinis Hyades occasibus udae,
 Jam latet hiberno conditus imbre lepus :
 Exiguum radiis, sed magnis fluâtibus astrum,
 Quo madidam nullus navita linquit humum.
 Namque procellosô subjungitur Oarioni
 Aestiferumque canem roscida praeda fugit.
 Vidimus excitis pontum flavescente arenis,
 Atque eructato vortice rura tegi.
 Qualiter Oceanus mediis infunditur agris,
 Destituenta vago cum premit arva fallo.
 Sive alio resiuus nostro colliditur orbe,
 Sive corusca suis sidera pascit aquis.

640

LIBER II.

Nondum longus erat, nec multa volumina passus,
 Jure suo poterat longior esse liber.
 Taedia continuo timuit cessura labori,
 Sumere ne lector juge paveret opus.
 Saepe cibis adfert serus fastidia finis.
 Gratior est modicis haustibus unda siti.
 Intervalla viac fessis praestare videtur,
 Qui notat inscriptus millia crebra lapis.
 Partimur trepidum per opuscula bina ruborem,
 Quem satius fuerat sustinuisse semel.
 Tandem nimboſa maris obsidione solutis,
 Pisano portu contigit alta sequi.
 Adridet placidum radiis crispantibus aequor,
 Et sulcata levi marmurat unda sono.
 Incipiunt Apennini devexa videri;
 Qua fremit aërio monte repulsa Thetis.
 Italiam, rerum dominam, qui cingere visu,
 Et totam pariter cernere mente velit;
 Inveniet queruae similem procedere frondi,
 Artatam laterum convenienter sinu.
 Millia per longum decies centena teruntur,
 A Ligurum terris ad freta Sicaniae.
 In latum variis damnoſa amfractibus intrat
 Tyrrheni rabies, Adriacique salis.
 Qua tamen est juncti maris angustissima tellus,
 Triginta et centum millia sola patet.
 Diversas medius mons obliquatur in undas,
 Qua fert atque refert Phoebus uterque diem.
 Urguet Dalmaticos Eoo vertice fluctus,

Caerulaque occiduis frangit Etrusca jugis.

Si factum certa mundum ratione fatemur,

Consiliumque Dei machina tanta fuit,

Excubiis Latii praetexuit Apenninum :

Claustraque montanis vix adeunda viis.

Invidiam timuit natura, parumque putavit

Arctois Alpes opposuisse minis,

Sicut vallavit multis vitalia membris,

Nec semel inclusit, quae pretiosa tulit.

Jam tum multiplici meruit munimine cingi,

Sollicitosque habuit Roma futura deos.

Quo magis est facinus diri Stilichonis cerbum,

Proditor arcani qui fuit imperii.

Romano generi dum nititur esse superstes,

Crudelis summis miscuit ima furor :

Dumque timet, quidquid se fecerat ipse timeri,

Immisit Latiae barbara tela neci.

Visceribus nudis armatum condidit hostem,

Illatae cladi liberiore dolo.

Ipsa satellitibus pellitis Roma patebat,

Et captiva prius, quam caperetur, erat.

Nec tantum Geticis graflatus proditor armis,

Ante Sibyllinae fata cremavit opis.

Odimus Althaeam consumti funere torris,

Nisaeum crimen flere putantur aves :

At Stilicho aeterni fatalia pignora regni ;

Et plenas voluit praecepitare colus.

Omnia Tartarei cessent tormenta Neronis,

Consumat Stygias tristior umbra faces.

Hic immortalem, mortalem perculit ille :

Hic mundi matrem perculit, ille suam.

Sed deverticulo fuimus fortasse loquaces,

Carmine proposito jam repetamus iter.

Advehimur celeri candentia moenia lapsu.

Nominis esl auctor Sole corusca soror.

92 CLAUDII RUTILII &c.

Indigenis superat ridentia lilia faxis,
Et levi radiat picta nitore filex.
Dives marmoribus tellus, quae luce coloris
Provocat intactas luxuriosa nives.

Multa desiderantur.

Q. SERENUS SAMONICUS

D E

M E D I C I N A.

VINDICIANUS, sive MARCELLUS, de Medicina.

Q. RHEMNIUS FANNIUS PALAEMON,

Sive PRISCIANUS,

De ponderibus et mensuris.

E T

SULPITIAE SATYRA.

M

P

Tu

No

Qu

Qu

Ta

De

He

Fin

Me

Ut

Pr

Q. SERENI SAMONICI

D E

M E D I C I N A,

P R A E C E P T A S A L U B E R R I M A.

P R O O E M I U M.

Dhoebe salutiferum, quod pangimus, adserere carmen;
 Inventumque tuum prompto comitare favore.
 Tuque potens artis, reduces qui tradere vitae
 Nostri, atque in coelum manes revocare sepultos,
 Qui colis Aegeas, qui Pergama, quique Epidaurum,
 Qui quondam, placida tectus sub pelle draconis,
 Tarpeias arces, atque inclyta templa petisti,
 Depellens tetros praesenti numine morbos,
 Huc ades, et quidquid cupido mihi saepe rogatus
 Firmasti, cunctum teneris expone papyris.
 Membrorum series certo deducta tenore
 Ut stet, et adsimilis medicinae defluat ordo,
 Principio celsa de corporis arce loquamur.

C A P U T I.

CAPITI MEDENDO.

Balsama si geminis instillans auribus addas,
Tum poteris alacrem capitum reparare vigorem.
Vel quae septenis censentur gramina nodis,
Utiliter neces, vel corno ex arbore fertum.
Pulegiumve potens una super aure locabis,
Aut illud mixto recoquens clementer aceto,
Cauta nare trahes, seu visco linteal nexo
Induces fronti, seu tritae gramina menthae.
Spongia cum tepidis adnexa liquoribus imbris
Profuit, aut hedera ex oleo decocta vetusto.
Profuit et cochleis frontem tractare minutis.
Si nocuit cerebro violentia solis aperto,
Saepe chelidonia ex acido perducta liquore
Sanavit, profunt et amica papavera somno,
Si prius in lento madefacta coquantur olivo.

C A P U T II.

HEMICRANIO MEDENDO.

Portio si capitum morbo tentetur acuto,
Allia diversam, lana coniecta, per aurem
Inducta prosunt, et eodem balsama pacto:
Allia vel ternis piperis terna addita granis
Trita lines, certam dabit haec tibi cura salutem.

C A P U T III.

PORRIGINI DEPELLENDAE.

EST insensibilis morbus, sed noxia formae,
 Quum caput immensa pexum porrigine ninguit,
 Copia farris uti frendentibus edita saxis.
 Hanc poterit malvae radix decocta levare.
 Aut tu foeniculum, nitrumque et sulphura viva
 Contere, deinde caput permixtis ablue cunctis:
 Furfuribusve novis durum miscebis acetum,
 Ut varios crines tali des unguine puros.
 Prodest et tarda demptus testudine sanguis,
 Et prodest cedro demissus ab arboreucus.
 Definet interea glomerari farrea nubes,
 Cessabitque gravis crebrae porriginis imber.

40

C A P U T IV.

CAPILLO TINGUENDO.

Quos pudet aetatis longae, quos sancta senectus
 Offendit, cupiunt properos abscondere canos,
 Et nigrum crinem fuko simulare doloso.
 His prodest acri contrita cupressus aceto,
 Vel frons lentisci, vel tristia poma fabuci:
 Lumbrici quoque terrestres miscentur olivo,
 Et juvenem praestant redivivo flore capillum.
 Praeterea niveum poterit depellere crinem,
 Resina ex facili cera viscoque coacta.
 Ad rutilam speciem nigros flavescere crines,
 Unguento cineris praedixit Tullius auctor.
 Si praeognans artus captivi foricis edit,
 Dicuntur foetus nigrantia lumina fingi.

50

G

C A P U T V.

PHTHIRIASI ARCENDAE.

NOxia corporibus quaedam de corpore nostro
Progenuit natura, volens abrumpere somnos, 60
Sensibus et monitis vigiles incendere curas.
Sed quis non paveat Pherecydis fata tragoeidi,
Qui nimio sudore fluens, animalia tetra
Eduxit, turpi miserum quae morte tulerunt.
Sylla quoque infelix tali languore pefusus
Corruit, et foedo se vidit ab agmine vinci.
Saepius ergo decet mordax haurite sinapi,
Vel nitro ac sale permixtis, acidoque liquore
Laxatis (ut sint simul allia) tangere corpus,
Aut lacrimis hederae, aut fuso perducere cedri.
Quinetiam furfur mixto medicatur aceto.
Unda maris lentes capiti deducit iniquas,
Et quidquid crebri defendit silva capilli. 70

C A P U T VI.

PRURIGINI, PAPULIS AC SCABEI ARCENDIS.

Illotus sudor, vel copia nobilis escae,
Saepe gravi scabie correptos asperat artus.
Ergo lutum prodest membris adhibere fricatis,
Quod facit ex asino saccatus corporis humor.
Nec pudeat tractare fimum, quem bucula fudit.
Stercoris ex porco cinerem confundito lymphis,
Sic pavidum corpus dextra parcente foveto.
Proderit ex oleo pulvis, quem congerit alte
Dulcibus ex latebris patiens formica laborum.
Convenit hinc tepido lita tradere corpora soli. 80

DE MEDICINA.

99

Ferventes papulas oleo curato liquenti :
Aut acido Baccho miscebis farra lupini,
Atque hinc in calido percurres membra lavacro.
Pruritus autem falsos levat humor acetii,
Sive maris rapidi sudor, cochleaeque minutae,
Quarum contactu perimetur acerba libido.

60

C A P U T VII.

PHRENESI ET CAPITI PURGANDO.

EX vitio cerebri phrenesis furiosa movetur,
Amissaque refert frendens amentia vires. 90
Sive calens febris jactatos exedit artus,
Sive meri gustus, seu frigoris efficit aura,
Conveniet calidis pecudum pulmonibus apte
Tempora languentis medica redimire corona.
Illotis etiam lanis suffire memento.
Ceritum saepe horrendi medicantur odores,
Atque ideo sanos etiam curarier est par.
Purgatur cerebrum mansa radice pyrethri,
Unguitur et sucis, dederit quos parva sabucus, 100
Expressusque hederae mandatur naribus humor,
Aut mixtum rutaee cerebro instillatur acetum.
Non semper praesens dolor est sanabilis : ergo
Cura magis prodest venturis obvia morbis.

70

C A P U T VIII.

DE FLUORE CAPILLORUM ET MACULIS CAPITIS
TOLLENDIS.

DEffuit expulsus morbo latitante capillus,
Si raro lavitur, seu vis epota veneni,
Seu salamandra potens, nullisque obnoxia flammis,

G 2

80

100 Q. SERENUS SAMONICUS

Eximum capitis tactu dejecit honorem.

* Seu calamistra, rudes inflectere docta capillos,

* Radices sterili faciunt torpere calore.'

110

Nonnumquam variant maculae, parvisque parumper
Orbibus adspersum dicit nova vulnera tempus :

Vipereae pellis cineres his addito rebus,

Roboreasve pilas ursino jungito sevo :

Vel testudineo mala permulceto cruento.

C A P U T IX.

HUMORIBUS ET PERFRCTIONIBUS MEDENDIS.

S Aepe ita pervadit vis frigoris, ac tenet artus,
Ut vix quaeſito medicamine pulsā recedat.

Si ranam ex oleo decoxeris, abjice carnem,

Unguine membra fove. parili ratione valebit

Urticae semen, perceptaque frigora vincet.

120

Et cervina potest mulcere medulla rigorem.

Decoctum raphani semen cum melle vorabis,

Sive fel ursinum tepefacta dilue lympha.

Proderit hoc potu : seu cassis ostrea testis

Usta dabit cinerem, qui pro sale sumptus in escis

Decutiet gelidum calefacto vertice virus.

Nonnullus liquidum sumit, mulsumque sinapi,

Atque palato agitat, pariter retinensque, vomensque

Allia nonnulli mandunt, oleive liquore

Perfundunt calido cerebrum, nasique latebras.

130

Quidam lactucae credunt prodesse sapores,

Curandi modus hic et suavis, et utilis idem est.

C A P U T X.

ELEPHANTIASI PROPELLENDAE.

EST elephas morbus, tristi quoque nomine, dirus,
Non solum turpans infandis ora papillis,
Sed cita praecepitans funesto fata veneno.
Huic erit adversus cedri de cortice sucus,
Mustellaque cinis, vel fusus sanguis ab illa.
Nonnulli dixerunt serum prodesse bibendo.
Mentastri folium potu adpositaque salubre est.
Nec frustra bulbos et sulphura jungis aceto,
140'Qui cupis horribiles ad pristina reddere vultus.'
Praeterea nitrum debes cum melle jugatum
Spargere lacte bovis, varias sic unguere frontes.
Cerussam, et chartam, quam gens Aegyptia mittit,
Tunde simul, misceque oleum, quod flore rosarum
Conditum est: line sic faciem, sic redde salutem.

C A P U T XI.

CUTIS ET FACIEI VITIIIS PROPELLENDIS.

Invida si maculet faciem lentigo decoram,
Nec prodesse valent naturae dona benignae,
Erucam atque acidum laticem simul illine malis.
Proderit et bulbis mellis dulcedine victus,
150Crudave dulcacido miscebis rapa liquori.
Sanguine vel leporis morbus delabitur oris.
Frons salicis cum flore suo contrita medetur.
Sepiolae cineres ex ossibus omnia levant.
Cygneos adipes hilari misceto Lyaeo,
Omne malum propere maculosum ex ore fugabis,
Horrebit si livor atrox, aut nigra cicatrix,
Attrito sapone genas purgare memento,

162 Q. SERENUS SAMONICUS

Rugarum sulcos lentisci mastiche tendens.
Si vero vitium est, quod dicit ab impete nomen,
Hoc matutina poteris cohibere saliva,
Seu folio platani, quod mansum mane vorabis.
Foeda fluunt curvi quae purgamenta cameli,
Urentur, cineremque dabunt, jungentur aceto
Mascula tura simul, divinaque cura valebit.

160

C A P U T XII.

AURUM VITIS SUCCURRENDIS.

QUum saevus teneras dolor alte fauciat aures,
Fraxinea in flammis fundit quem talea sūcum
Instilles, sive obscaenos ex virgine rores,
Aut sūcum ex folio, dederit quem populus alba:
Saepe chelidoniae rapidum sociatur acetum,
Adjunctoque nitro procedit cura salubris. 170
Mentasti liquor expressus conducere fertur.
Infectum violis oleum bene consulit auri.
Annosa rubros si legeris arbore vermes,
Ex oleo tere, sic tepidos infunde dolenti.
Si vero obtusa sensus remoretur in aure,
Lumbricos terrae, sevumque ex ansere rauco
Excoque: sic veterem poteris depellere morbum:
Felque bovis surdis etiam prodesse loquuntur,
Si jungas olidae grave quod minxere capellae. 180
Si vero incautas animal penetraverit aures,
Proderit admixto pavidi fel muris aceto.
At si lympha nocens pervalerit, anseris aptus
Immittetur adeps, ceparum non sine suco,
Qui gravis est oculis, sensum tamen auribus auget.
Vis et Phœbigenae divinam discere curam,
Sitque vel annosis confecta doloribus auris,
Allia tum septem numero, septemque lupinos

170

180

Cretaceam dabis in testam : tum Delphica frondis
 Addatur, mixto totum fervescat aceto :
 Doctus eris tepidos illinc immittere rores.

190

C A P U T XIII.

OCULORUM DOLORI MITIGANDO.

Summa boni est, alacres homini contingere visus,
 Quos quasi custodes defensoresque pericli
 Prospiciens summa natura locavit in arce :
 Sic tamen, ut nullos paterentur desuper ictus,
 Atque supercilio pavidi tegerentur opaco.
 Sed dolor immeritum lumen si forte lacescit,
 Lana madens oleo noctu conneicitur apte,
 Viventive nepae lumen gestatur amicum.
 Ex folio caulis cineres, confractaque tura,
 Et laticem Bacchi foetae cum lacte capillae,
 Desuper induces, atque una nocte probabis.
 Hyblaei mellis suci cum felle caprino
 Subveniunt oculis dira caligine pressis.
 Vettonicae mansus siccabit lumina sucus.
 Si tenebras oculis obducit pigra senectus,
 Expressae marathro guttae cum melle liquenti
 Detergere malum poterunt, vel vulturis atri
 Fella, chelidoniae fuerint quis gramina mixta.
 Haec etiam annosis poterunt succurrere morbis.
 Fel quoque de gallo mollitum simplice lympha
 Exacuet puros, dempta caligine, visus.
 Sive columbarum simus admiscetur aceto,
 Seu fel perdicis parili cum pondere mellis.
 Vina chelidoniae simili ratione jugantur,
 Efficientque suo praeclaros unguine visus:
 Aspera quinetiam mulcent, et rupta reducunt.
 Si genus est morbi, miserum quod lumen adurit,

200

210

Hic calor infuso mitescit lacte canino.
 Anguibus erectos adipes aerugine misce,
 Hi poterunt ruptas oculorum jungere partes.
 Si vero horrendum ducunt glaucomata peplum,
 Spiritus alterius prodest, qui grana cumini
 Pallentis mandens, visus exhalat in ipsos.
 Si tumor insolitus typho se tollat inani,
 Turguentes oculos vili circumline coeno.

220

C A P U T XIV.

DENTIUM VITIO, ET ORIS FAETORI MEDENDO.

HAud facile est acrem dentis tolerare dolorem,
 Quo magis est aequum medicam pernoscere curam.
 Quum Baccho violas decoxeris, ore teneto.
 Mansus item prodest sucis oleaster acerbis : 230
 Hinc oscedo fugit, linguae quoque vulnera cedunt.
 Cum vino piper et nitro tepidum inde dolenti.
 Saepe chelidoniae suco, vel lacte capellae
 Sanescunt dentes, aut tauri felle juvantur.
 Aut acidi latices clauso volvuntur in ore.
 Manditur apta rubus gingivis, et bona labris
 Lentiscus, myrtusque emendant oris odorem.
 Quod vero adsumpsit nomen de dente fricando,
 Cervino ex cornu cinis est : aut ungula porcae
 Torrida, vel cinis ex ovis, sed non sine vino,
 Muricis aut tosti, vel bulbi extincta favilla.
 Ambitiosa putas, sunt ista salubria cunctis.
 Exeos autem dentes si forte quereris,
 Ure fimum muris, patulis et hiatibus adde :
 Vel cinerem dentis cervini extinguere aceto
 Convenit, atque cavis immittere partibus apte.
 Prodest et pulvis lumbrici corpore tosto.
 Ora ambusta cibo sanabis lacte canino.

240

Saep
Den
Si ve
Perr
Hin
Aut
Haec
Huj

A

Ve
Pla
Ab
Ob
Et
Er
Sin
Ad
Do
Pr
Un
Or
Di
Ac
De
Ca
Hi
N

DE MEDICINA.

105

Saepe etiam gelida gingivas collue lympha,
Dentibus, ut firmum possis servare vigorem.
Si vero infandum proserpit ad intima vulnus,
Permisceto salem parili cum pondere turis,
Hinc tractato locum, miram experiere medelam.
Aut tu sume pilam, quae caudis haeret ovinis,
Haec siccato dabit molles et fracta farinas,
Hujus et attritu tetur mulcebitur ulcus.

250

C A P U T XV.

UVAE, FAUCIBUS, COLLO, ET QUAE MOLLIENDA
SUNT, MEDENDIS.

A Egrescent tenerae fauces, quum frigoris atri
Vis subiit, vel quum ventis agibilis aër
Vertitur, atque ipsas fatus gravis inficit auras;
Vel rabidus clamor, fracto quum forte sonore
Planum radit iter. sic est Hortensius olim
Absumptus: caussis etenim confectus agendis
Obticut, quum vox domino vivente periret,
Et nondum extincti moreretur lingua diserti.
Ergo omni studio quæares inhibere dolorem.
Simplicibus lymphis confunditur aërium mel,
Additur excussus nivea similagine furfur,
Decocta haec clauso simul exercentur in ore.
Praeterea fauces extrinsecus unguere prodest
Ursino et tauri sevo, cerisque remissis,
Omnia quae geminis aequabis lancibus ante.
Disce etiam miram ex humili medicamine curam.
Actiaco melli jungas agreste papaver,
Decoctumque simul mandes, mansumque vorabis.
Crinitae porri radices quinque coquantur,
Hinc aqua non fervens volvatur fauce sonora,
Nec tamen in stomachum descendat gutta patentem.

260

270

106 Q. SERENUS SAMONICUS

Si vero adflictam languor dejecerit uvam,
 Tunc horas aliquot pronus recubare memento :
 Aut illam pulvis tosti relevabit anethi,
 Aut cinis ex cochlea, vel torrida brassica flammis.
 Verum angina sibi mixtum sale poscit acetum,
 Quod refert clauso versatum agitare palato.

280

C A P U T XVI.

DE RIGORE CERVICIS.

AT si cervices, durataque colla rigebunt,
 Mira loquar, geminus mulcebitur unguine poples,
 Hinc longum per iter nervos medicina sequetur :
 Anseris aut pingui torpentina colla fovebis.
 Illinitur valido multum lens cocta in aceto,
 Aut caprae simus et bulbi: aut cervina medulla,
 Hoc etiam immotos flectes medicamine nervos.
 Quos autem vocitant tolles, adtingere dextra
 Debebis, qua gryllus erit pressante peremptus.

290

C A P U T XVII.

TUSSI ET CHOLERIBUS MEDENDIS.

NOxia si penitus cholericum saevire venena
 Perspicies, cocta lactucae fronde levabis:
 Proderit et caules adsumere saepe madentes.
 Interdum fauces tussi quatuntur atroci,
 Allia tum sumes decocta et melle peruncta,
 Semine vel rhaphani permixto dulcia mella.
 Aut si fraxinet semen de fronde revellis,
 Interiora vora, vetitus contingere dente.
 Ovum melle teres domitum ferventibus undis,

300

 Man
 Fre
 Hu
 Et c
 Quin
 Fert
 Laft
 Triv
 Sed c
 Aut
 Sive
 Deco
 Semin
 Pulei
 Et p
 Seu c
 Suppo
 Perf
 At ma
 En pi
 Ebibe
 Quae
 Aut c
 Ventr
 Tolsto
 Miser
 Prode

Marrubiumve potens: haec faucibus optima fumes,
Frenabisque gravem facilis medicamine tussim.

C A P U T XVIII.

DIGESTIONI ET STOMACHO MEDENDO.

Q U I stomachum regem totius corporis esse
Contendunt, vera niti ratione videntur.
Hujus enim validus firmat tenor omnia membra:
At contra ejusdem franguntur cuncta dolore.
Quin etiam (nisi cura juvat) vitiare cerebrum
Fertur, et integros illinc avertere sensus.
Lactucae semen nigrae, quod lignea pila
Triverit, admixto jejunus sumito melle,
Sed cochlear trinum gustu tibi sufficit uno. 310
Aut tritum semen rhaphani mulsumque juvabit:
Sive duae partes absinthi, et tertia ruta
Decoctis potantur aquis, siliquaeque madentes,
Semina vel marathri foetae cum lacte capellae,
Puleium quoque decoctum curabit amice.
Et potu et fotu stomacho conducit acetum.
Seu cochleas undis calefactas, ac prope vietas
Suppositis torre prunis, vinoque garoque
Perfusas cape: sed prodest magis esse marinæ.
At male digestis si crapula saeviet escis,
Ex pipere et calidâ florem de rore marino
Ebibe: seu salibus piper adde, et tenue cuminum,
Quæ coctis tingues epulis, et raptâ vorabis.
Aut cubitum pergens sucum cape tristis aceti.
Ventriculus mergi raptus, sale tritus et ustus
Tolsto pane super, piperis quoque pulvere multo
Micentur, capies divinum munus in istis.
Proderit hoc stomacho, vietas et concoquet escas: 320
330

108 Q. SERENUS SAMONICUS

Grana peregrini piperis diffindito quinque,
Niliaco melli quae mane inserta capesses.

C A P U T XIX.

FELLIS VOMITUI, VEL PHTHISI ARCENDIS.

LUtea si crescunt et cunctis noxia fellas,
Allia parva novem, piperis tot permole grana,
Quae cyatho diluta gari mandesque bibesque:
Haec iterum septena capis, post denique quina.
Praeterea caules, frondet si parva fabucus,
Decoctos sale permisces, ac jungis olivo:
Tunc capis, ac tali auxilio fellas horrida purgas.
Prosumt et pelagi latices, quos pondere justo
Dulcibus adsoicias lymphis, mellique liquenti.
Et niveus prodest ex ubere sucus asellae,
Si tepido vinum infundas, ac mella piperque.
At vomitum radix narcissi pota movebit.
Si vero phthisis annoso sedet improba morbo,
Intritas vino cochleas haussisse juvabit.
Proderit et veteris sevi pila sumpta suilli.
Carne asinae sevoque caprae medicina salubris.

340

C A P U T XX.

MAMMIS SANANDIS VEL STRINGENDIS.

UBera secundo multum lactentia suco
Saepe sibi noxae nimium manando fuerunt:
Faece igitur valida duri reprimentur acetii.
Post partum tumidas injuste adsurgere mammas
Interdum adspicies: harum mala commemoratur
Murinus fimus ex pluvio sedare liquore.
Sin autem clausas penitus dolor angit acerbus,

350

DE MEDICINA.

109

Lumbricis terrae turgentes ungue corymbos.

Si castigatas studium est praestare papillas,

Ex hedera fertis ambas redimire memento

Protinus, et raptas fumis mandare coronas:

Anferis aut sevum pariter cum lacte tepenti,

Aut ovum illinito, tulerit quod garrula perdix.

Praeterea pluvio decocta papavera rore

Haerescant, multis post dissolvenda diebus.

Vis et Phoebigenae coelestia sumere dona,

Ubera quum tetris laniata doloribus horrent.

Navis ramentum, et quae nomine prassion herba est,

Et quae vulgari sermone Insana vocatur,

(Graecus hyoscyamon propria scit dicere lingua)

Nec non et calami radix, lapathique legumen

Mixta dabunt miras (experto crede) medelas.

360

370

C A P U T XXI.

REJECTIONI CIBI AUT SANGUINIS RE-
STRINGENDAE.

Si stomachus nondum concoctas exspuit escas,

Et magis atque magis vitium revomendo valescit,

Allia caedemus, crebrumque trahemus odorem.

Sin etiam rutilus refertur peccore sanguis,

Sorbitio menthae, rhaphanus vel cocta juvabit.

Saepe lapis teritur (specularem nomine dicunt)

Et mixtis hauritur aquis, fistisque cruem.

Uritur interdum raptus de subere cortex,

Et cinis ex calido prodest epota Lyaeo,

Ovorum cinis, aut cochlearum, aut denique melis,

380

Aut mansus salicum fructus prodesse putatur,

Aut platani pilulas acri infundemus acetо,

Nullus erit sanguis, quem non cibus iste moretur.

C A P U T XXII.

JECORIS ET LATERIS VITIS MEDENDIS.

Si molles jecoris fibras dolor hauriet acer,
 Protinus ex mulsa potanda eleliphacus herba est:
 Sumitur et semen, quod fraxinus alta profudit,
 Vulturis atque jecur, vel jus perdicis apricæ.
 Praeterea simili drachma pix dura piperque
 Franguntur, sic in mollito pulvere juncta
 Egelidis miscentur aquis, recreantque bibentem. 390
 Absinthi quoque decocti potabitur humor.
 Si latus immeritum morbo tentatur acuto,
 Adcensum tingues lapidem stridentibus undis,
 Hinc bibis: aut aceris radicem tundis, et una
 Cum vino capis: hoc praesens medicamen habetur.
 Quid referam multis composta Philonia rebus?
 Quid loquar antidotum variis? quis ista requirat?
 At nos panperibus praecepta seramus amica.
 Nec non et jecoris quaeretur fibra lupini,
 Jungenturque simul costum, foliumque, piperque, 490
 Quæ diluta mero dantur potanda Lyaeo.
 Est et vis morbi, quod telum commemoratur,
 Quum subito dolor insanus furit, incitus iactu.
 Persicon huic potum è noce traditur interiore,
 Quæ mihi cura satis casu monstrante probata est.

C A P U T XXIII.

SPLENI CURANDO.

Quando lien tumido circumligat ilia vincllo,
 Et plenum splenis demonstrat membra rigorem,
 Mollibus ex hederae torrentur pocula lignis,

DE MEDICINA.

111

Hinc trahet adsuetos aeger quoscumque liquores:

Aut viridis coctorum holerum potabitur unda.

Proderit exfusto fluvialis hirudo crux.

Sive myrica potens, seu ros cum pane marinus,

Aut hederae sucus potu adposituque juvabit.

Nec non intactam ferro quam videris alnum,

Huic liber eripitur ferro sine, decoquiturque,

Donec vietarum pars tertia subsit aquarum.

Hinc medico potu pulsus dolor omnis abibit.

Nonnulli memorant consumi posse lienem,

Ervum si semper jejuno sumpserit ore.

Arida ficus item fervente domatur aceto,

420

Et trita illinitur, vel splen adponitur hoedi.

Marrubium in vino potum prodesse loquuntur.

Praeterea piper ac nepetae cum flore et anethum.

Capparis atque apium, buglossaque jungitur una:

Horum decoctos latices potare salubre est.

Puleium, abrotонum nitida cum mastiche coctum,

Ac thymbrae speciem, quam commemorant cephaloten,

Prædixit spleni deus Idae posse mederi.

Dulcia, Plautus ait, grandi minus apta lieni.

Splen tumidus nocet, et risum tamen addit ineptum, 430

Ut mihi Sardois videatur proximus herbis,

Irrita quae miseris permiscent gaudia fatis.

Dicitur exsectus faciles auferre cachinnos,

Perpetuoque aevo frontem praestare severam.

C A P U T XXIV.

PRAECORDIIS SANANDIS.

L Anguida si duro turguent praecordia morbo,

Miscetur mulsæ farris sextarius unus,

Nec non et lini tunsum siliquaque legumen.

Haec decocta simul, nondumque tepentia neces.

Aut quae poma Cydon Creteis misit ab oris,
 Cocta limes, durum ut possis mollire tumorem. 440
 Ocima praeterea, bulbive linuntur amari.
 Proderit et lymphis corpus mersare marinis.
 Quinetiam catulum lactentem adponere membris
 Convenit: omne malum transcurrere fertur in illum:
 Cui tamen extincto munus debetur humandi.
 Humanos quoque contactus mala tanta sequuntur,
 Et junctus vitium dicit de conjugē conjux.
 Quod supereft thridaci junges ramenta carinae,
 Quodque decem ex rebus confit simul atque vocatur,
 Mastichis addentur fractae jam mollia farra. 450
 Talibus auxiliis praecordia tuta resident.

C A P U T XXV.

LUMBIS ET RENIBUS SANANDIS.

Quum saevit penitis haerens injuria lumbis,
 Igne lapis candens datur exsultantibus undis:
 Hoc poteris potu tristem superare dolorem:
 Aut pice cum molli nitrū sulphurque et acetum
 Sucida lana rapit contacta calentibus iisdem:
 Proderit hanc aegris crebro perducere membris.
 Aut caput asparagi cum vino sume vetusto,
 Seu mavis adpone: modus conducit uterque.
 Aut adipi mixtum lumbis inducito sulphur.
 Saepe chelidoniam cum suco Palladis addes,
 Farraque quae tremulis prosunt sudantia flammis.
 Fertur amygdalinae fucus nucis esse bibendus:
 Pinsitur, ac tepidis sorbebitur addita lymphis.
 Aut tres ex vino cochleas fervescere coges,
 Cumque suis domibus franges, piperis quoque grana
 Ter quinque adjicies, potuque juvaberis illo.
 Furfur item parca fuerit quam servidus unda,

Post oleo madidus faccis immittitur aptis,
 Quos vix passuris urentes addito membris. 470
 Prodest cervinae vehemens natura medullae:
 Nec nocuit ciceris cocti potasse liquorem:
 Aut mixtam teneris malvam contundito porris,
 Contritumque simul cum mastiche confer anethum:
 Quodque decem rebus componi ex nomine clarum est.
 His contingit locum. Deus haec mihi certa probavit.

C A P U T XXVI.

VENTRIS DOLORI MITIGANDO.

Si dolor insanus tota desaevit in alvo,
 Heminis tribus in lympha tu decoque tritum
 In vino prius hyssopum, validam quoque rutam
 Atque apium, donec pars duplex defit aquarum; 480
 Potus erit medicus, non detractante palato.
 Praeterea nivei sterilis testa uritur ovi,
 Quae postquam in tetram fuerit conversa farinam,
 Ex calidis potatur aquis, et pota medetur.
 Nec non jungenda est utero nova virga myricae;
 Illaesha haec ferro, terraque intacta, geratur.
 Aut medio ventris prodest adspergere terram,
 Quam signaverunt vestigia pressa rotarum.
 Poderit et pulvis facilis sub cardine raptus.
 Quin etiam ex lymphis tritum potare cuminum 490
 Conveniet: quod jam nobis documenta probarunt.
 Mentha quoque hoc pacto medicos dabit hausta sapores;
 Coeliacos autem recreabis pane salubri,
 Quem madido farre efficies ac mollibus ovis,
 Quorum testa fero prius evanescere aceto
 Refert, et teretes bulbos mollire terendo.
 Cumque his Lenaci durum potare fluentum.

C A P U T XXVII.

HYDROPSI DEPELLENDAE.

COrrupti jecoris vitio, vel splenis acervo,
 Crescit hydrops, aut quum siccatae febre medullae,
 Atque avidae fauces gelidum traxere liquorem, 500
 Tum lympha intercus, vitio gliscente, tumescit,
 Secernens miseram proprio de viscere pellem.
 Conveniet tenerae radix decocta sabuci,
 In geminis calidi cyathis potanda Lyaci.
 Nec non et tepidis convolves corpus arenis:
 Adpositaque lenes nepetae gustuque juvabunt.
 Helleboro quoque purgatur lymphaticus error,
 Aut hujus vice quod fert semen lenta genista
 Mischetur mulsis, et caulis dicitur undis.
 Saepe et scillino pelluntur noxia Baccho. 510
 Est qui praevalidum frixo sale miscet acetum,
 Atque olei suco refricat turgentia membra.
 Fraxineum semen cum Bacchi rore bibendum est.
 Nec non adposito curantur dropace membra,
 Aut calido filicis radicem mollit Jaccho,
 Qui subito raptos ventos sucosque revellit:
 Unguine quo frangit vires languoris aquosi.

C A P U T XXVIII.

VENTRI MOLLIENDO.

S Aepe cibi specie, vitio vel corporis ipso,
 Potibus aut duris restringita morabitur alvus.
 Vincetur talis mora gramine Mercuriali,
 Cujus aquam cocti minimo cum melle bibemus. 520
 Prunaque convenient, quae mittit clara Damascus.

Multos praeterea medici componere sucos
 Adfuerunt: pretiosa tamen quum veneris emptum,
 Fallēris, frusfraque immensa nomismata fundes.
 Quin age, et in tenui certam cognosce salutem.
 Aut igitur tectum lana supponis alumen,
 Aut edis in patinis tenerae decocta fabuci,
 Vel cum lacte caprae falsum mulsumque capesses.
 Crede tamen potum meliorem lactis equini : 530
 Dicitur hic validos asinae pvincere sucos.
 Silvestris fici lacrimam prodesse loquuntur.
 Quodque satis melius verbis dicemus Horati,
 Mitulus, et viles pellent obstantia conchae.
 Sed cochleas prius est urtica aut furfure pasci,
 Purior hinc gustus noxā sine moverit alvum.
 Saepe thalassomeli adjecto cumulavimus imbris:
 Haec purgant, parili fuerint si pondere mixta.

C A P U T . XXIX.

SOLUTIONI VENTRIS, ET DYSENTERIAE
COMPESCENDAE.

TAM varii casus mortalia secla fatigant,
 Ut sint diversis obnoxia corpora morbis. 540
 Saepe etenim nimio cursu fluit impetus alvi:
 Frenat commixto quum fervet brassico vino,
 Aut cerasi victum longo jam tempore pomum.
 Sucus aminaeeae vitis cum pane medetur:
 Vel bene permixtum calida potatur acetum.
 Vile quidem facili facta, tamen utile opinor,
 Silaedunt medicā data purgatoria dextrā,
 Adjecto pipēris medicatur pulvere calda.
 Sin autem longo decurrent intima fluxu,
 Atque immane malum multo jam tempore gliscit, 550
 Torridus ex vino cortex potabitur ovi.

116 Q. SERENUS SAMONICUS

Ramentum nivei credunt prodeesse elephantis.
 Arbore Pyramea cortex derepta coquetur
 Axe sub aetherio : sic nigre mixta Lyaeo,
 Immensum poterit potu retinere fluorem.
 Numinis aut jussu cedrum cum mastiche misces,
 Mollitamque picem, et rasum de navibus unguen :
 Languida quo fidens medicamine membra fovebis.
 Proderit et pueris, quos dentis origo fatigat,
 Castaneas coxisse nuces et sorba vetusta,
 Atque apium, caulesque, rubus quos fundit acuta :
 Potio quae fluidam consumpta morabitur alvum.

560

C A P U T XXX.

LUMBRICIS ET TINEIS PURGANDIS.

Quid non adversum miseris mortalibus addit
 Natura, interno quum viscere taenia serpens,
 Et lumbricus edax vivant inimica creanti ?
 Quod genus adsiduo laniat praecordia morsu.
 Saepe etiam scandens oppletis faucibus haeret,
 Obsessaque vias vitae concludit anhelae.
 Ergo cinis cornu cervini proderit haustus,
 Vel nepetae tritum ex vino vel lacte capellae :
 Nec non et sucus medici potatur aceti.
 Prodest praeterea cum Baccho Persica frondis.
 Democritus memorat menthae conducere potum.
 Sumitur abrotонum, nec non et vile melanthum.
 Allia per fеsē sanant, aut jus coriandri.
 Quin et Marrubium decoctum hauustumque juvabit,
 Pulegiumve potens et agreste jugatur anethum :
 Synthesis haec prodest unda mollita calenti.

570

 Au
 Si
 Ne
 Qu
 S
 Prod
 Aut
 Nec
 In f
 Quo
 Quo
 Irrig
 Ergo
 Vel
 Tum
 Si do
 Subve
 Pulei
 Si ver
 Qui r
 Saxifi

C A P U T XXXI.

COLO SEDANDO.

Quum colus (invisum morbi genus) intima carpit,
Mande galeritam volucrem quam nomine dicunt,
Aut pavidi leporis madefacta coagula pota. 581
Sive apio nepetas tereti cum mastiche junges,
Nec non et species ambas redolentis anethi,
Quarum decoctos patiens haurito liquores.

C A P U T XXXII.

VESICAE ET CALCULO PURGANDO, ET URINAE
PROVOCANDAE.

Si cui vesicae tardus cunctabitur humor,
Haec mora rumpetur vino pervicta vetusto.
Prodest ex parvis acinos potare fabucis,
Aut hederae sucum, aut lacrimosi trita sinapis.
Nec non resinas ex Oricia terebintho
In speciem erviliae parvos glomerabis in orbes, 590
Quos ternos tepida mixtos haustisse medela est.
Quondam etiam nimio praeceps urina fluento
Irrigat exuvias, obscaenoque inficit imbre :
Ergo cinis cornu cervini proderit haustus :
Vel nepetae ex vino tritum, vel lacte capellae.
Tum leporis cerebrum ex vino potare juvabit.
Si dolor internam vesicae concoquit alvum,
Subveniet radix frondosae epota cupressi,
Puleiumve potens domitum ferventibus undis.
Si vero in lapides densus convertitur humor, 600
Qui retinet cursus, gemitumque dolore frequentat,
Saxifragam seu fontigenam succurrere credunt.

118 Q. SERENUS SAMONICUS

Praeterea semen myrti silvestris Iäccho
 Atque oleo mixtum bibitur, (nec desit acetum)
 Vinaque sumantur fricto condita cumino :
 Sive palumborum capitur fimus aëriorum,
 Dulcacidis sparsus sucis, trituque solutus :
 Nec non obscaenus caprae potabitur humor.
 Obruit hic morbum, labefactaque saxa remittit.

C A P U T XXXIII.

CONCEPTIONI ET PARTUI.

Irrita conjugii sterilis si munera languent, 610
 Et sobolis spes est multos jam vana per annos,
 Femineo fiat vitio res, necne, silebo :
 Hoc poterit quartus magni monstrare Lucreti.
 Sed natura tamen, medicamine vista potenti,
 Saepe dedit foetus, studio curante, paratos.
 Aut igitur leporis consumit femina vulvam,
 Aut ovis, in stabulis fractas quum ruminat herbas,
 Pendentem spumam molli deducit ab ore,
 Atque illam meminit mixto potare falerno.
 Mercurialis item capitur communiter herba: 620
 Sic cubitum noctu conjux festinat uterque.
 Atque ubi jam certum spondet praegnatio foetum,
 Ut facili vigeat servata puerpera partu,
 Dictamnum bibt, et cochleae manduntur edules :
 Aut qui olim menses minus octo moratus in alvo,
 Irrumpit thalamos, et nexus solvit inertes :
 Puleii quoque purgati tunc convenit imber,
 Cujus opem veram easus mihi saepe probarunt.
 Quin etiam stercus supponunt vulturis atri,
 Sentiat ut minime partus quam proximus urguet: 630
 Ova etiam rutas et fragili miscentur anetho,
 Quae diluta simul vino atque exhausta medentur.

C A P U T XXXIV.

PROFLUVIO CUJUSQUE SANGUINIS ET MATRICI
SUBVENIENDAE.

SI modicus pleno manat de corpore sanguis,
Subvenit: at nimius cum vita funditur ipsa.
Quapropter multo naris completa crux
Quum fluit, attritus simex conductus odore.
Lana oleo madefit, sed nondum lauta, rosato:
Haec datur in nares, vel claudit densius aures.
Contritis prodest cochleis perducere frontem:
Aut galli cerebro, vel sanguine tingue columbae. 640
Quod nisi supprimitur, sanguis potandus et ipse est.
Præterea Phariis caput emetire papyris.
Detrahe quod supereft, illo genitalia necete.
Femineas prodest illinc vincere mamillas,
Menstruus immenso si profuit impete sanguis.
Sucida lana malos remoratur subdita cursus,
Mortua quin etiam producit corpora partu.
Sed quacumque fluit vis immoderata crux,
Subereus cortex calidis potatur in undis,
Ante minutatim, studio vincente, terendus. 650
Puleii calido purgatur femina potu.
Sed si forte crux clausa cunctabitur alvo,
Aut molles nepetae, aut rutaæ quaecumque bibentur.
Aut si puniceos fundit vesica liquores,
Marrubium ex passo tritum perfunditur undis:
Hi poterunt haustus rutilum purgare colorem.
Reliquias partus dictami detrahit herba.
Quod si feminei properabit sanguinis imber,
Est qui frusta molae percussu decutit uno,
Quorum aliquod lanis tectum ad praecordia necit, 660

Haec simul incantans, fisti debere cruorem,
Ut lapis ille viae solitos jam destitit orbes.

C A P U T XXXV.

INTERNECANDIS QUAE OCULOS IMPEDIUNT.

Mobilis hirsutas horret lascivia setas,
Et gaudet rapto nudari flore pilorum.
Sed bona nonnumquam vellendi causa videtur,
Corpora quum relevat ratio manifesta salutis.
Namque oculos infesta pilorum tela laceffunt,
Quodque illis dederat vallum natura tuendis,
Inde inimica seges proprios desaevit in orbes.
Ergo locum crinis vulsi contingere cruore, 670
Quem dat avis, tremulis simulat quae pellibus alas.
'Sanguine vel ricini, quem nigro de cane velles.'
Praeterea quascumque voles avertere setas,
Atque in perpetuum rediviva occludere tela,
Corporibus vulsis faniem perducito ranae :
Sed quae parva situ est, et rauco garrula questu.
Nec non e stagnis cessantibus exos hirudo
Sumitur, et vivens Samia torretur in olla :
Haec acidis jungit permixta liquoribus artus,
Avulsamque vetat rursus per crescere silvam. 680

C A P U T XXXVI.

OMNIBUS OBSCAENIS MEDENDIS.

Dicendum et quae sit membris medicina pudendis.
Languidus antiquo purgatur penis Iäccho,
Ac super illinitur fecundae felle capellae.
Mane novo myrti frondes commandere prodest,
Qui dolet, atque illas in vulnus despuit ipsum.

DE MEDICINA.

121

Faeces etiam vini genitalia lauta levantur,
Et tumidos testes Nereia lympha coercet,
Vel bulbi ex mulso, vel cera immixta cupresso:
Aut faba cum tepidis Bacchi decocta fluentis.
Ramicis immensum fertur cohibere tumorem
Far madidum lympha, et feralis fronde cupressi:
Unde etiam potu frons haec memoratur amica.
Sin autem existit durum tibi glandibus inguen,
Proderit induci cochleas cum melle minutas.
Obscaenos si pone locos nova vulnera carpent,
Horrentum mansa curantur fronde ruborum.
At si jam veteri succedit fistula morbo,
Mustellae cinere immisso purgabitur ulcus,
Sanguine seu ricini, quem bos gestaverit ante.
Herba chelidoniae fertur cum melle mederi,
Herbaque cum sevo foliis de mille vocata.

690

700

C A P U T XXXVII.

ISCHIAE ARTICULARI ET MORBO.

SAepius occultus victa coxendice morbus
Perfurit, et gressus diro languore moratur.
Populus alba dabit medicos de cortice potus:
Nec non et tenerae gracili de fronde genistae
Adreptos caules, acidoque liquore madentes
Sumere conveniet, rubiam quoque ducere potu:
Aut in aminaeo cochleas haurire Lyaco.
Si vero articulos tabes inimica per omnes
Haeserit, ex ficu betas ac melle ligabis.
Vel pelagi latices, simul et Baccheia dona
Sumere curabis: nimio sed parcito vino.
Ennius ipse pater, dum pocula siccat iniqua,
Hoc vitio tales fertur meruisse dolores.

710

C A P U T XXXVIII.

FURUNCULO MEDENDO.

QUuum sanguis nimius puri commixtus atroci
Aestuat, et papulas alte sustollit acutas,
Relinam misces et faxis ordea fracta:
Conspersa haec tepidis adponere convenit undis.
Vis et hyoscyatum cerae sevoque jugatum
Nectere? non minus haec poterit medicina juvare. 720
Praeterea que simum ex gallo quod legeris albo,
Imbribus ex acidis fidens adpone dolenti.
Auribus aut pecudum molles exprimoto sordes,
Unguine quo fotis dabitur medicina papillis.

C A P U T XXXIX.

CARBONI MEDENDO.

HOrrendus magis est, perimit qui corpora, carbo.
Urit hic inclusus, vitalia rumpit acerbis:
Hunc veteres quandam variis pepulere medelis.
Tertia namque Titi simul et centesima Livi
Charta docet, ferro talem candente dolorem
Exactum, aut poto raptorum semine pulsum : 730
Infecti dieens vix septem posse diebus
Vitam produci: tanta est violentia morbi.
Dulcacidum laticem cum lini semine junge,
Atque simum pariter Paphiae compone columbae:
Hinc line duratas partes, et clausa venena.
Praeterea triti referant et opera lupini.
Nonnulluscaleem vivam dissolvit aceto,
Fumantemque nivem papalis adponit acerbis.
Est qui gallinae perducat sternore corpus,

DE MEDICINA.

128

Allia vel piperi parce commixta linuntur.
Pythagorae cognata levi condita cumino
Proderit, et madido fermentum polline turguens.

740

C A P U T X L.

PANO, VOMICAE ET STRUMAE DEPELLENDIS.

Sunt alii, quos dura movet natura, tumores,
Non minus horrendi, sed non ita perniciosi,
Vomica qualis erit, vel eidem proxima quaedam.
Simplice resina miscebimus hordea tusa,
Et mulsos amnes, et purgamenta columbae.
His bene decoctis languentia membra foventur.
Mollis odorato faba jungatur coriandro,
Proderit adpositum, mollitque aperitque tumorem. 750
Aut de phasganio radix decocta palustri,
Quae salis admixto tundetur condimento.
Proderit et mansum, quod traxeris arbore, viscum.
Gramen hyoscyami cerae sevoque vetusto
Concilia, mixtisque locos perducet dolentes.
Exercere etiam corpus medicina potens est.
Ovum defundes in fistile, deinde putamen
Marrubii suco implebis: post melle liquenti
Omnia consociata tepenti prospera potu 759
Sumuntur, restrantque malum, purgantque, levantque.

C A P U T X L I.

IGNI SACRO DEMOVENDO.

EST etiam morbi species, quae dicitur ignis,
Languida quo multo torrentur membra calore.
Vel tu vicino sevum bovis igne remittis,
Mollitumque lines: vel oloris faccibus ova.

Sed non cocta, dabis, sic torrida membra fovebis.
 Lumbricus terrae mixto inducetur aceto,
 Aut parili nova ruta modo, sed jungis olivum;
 Ovaque cum betis prosunt saepe illita tritis.
 Allia dant cinerem sociato oleoque garoque,
 Unguine quo gliscens deponet flamma furorem. 770
 Saepe chelidoniae pars candida jungitur ovi,
 Quae modico potu, sed vili, trita capeſſes.
 Admīscere memor lymphas amnemque falerni.

C A P U T . XLII.

PODAGRAE DEPELLENDÆ.

Quaedam sunt rabidae medicamina digna podagrac,
 Cui ter tricenas species Epidaurius ipſe
 Dixit inesse Deus: requiem tamen indere morbo
 Fas erit, et tristem ſaltem mulcere dolorem.
 Ergo age, et adreptum ſalicis frondemque librumque
 Cum vino tere, ſic contractos perline nervos.
 At quum prima mali ſeſe oſtentabit origo, 780
 Fervida non timidis tolera cauteria plantis:
 Seminecive hirci reſerato peſtore calceſ
 Inſere: ſic dirae repremeſ primordia pefſis.
 Aut ſi corruptus perſederit altius humor,
 Trita cupreſſius ibi Baccho jungetur acerbo,
 Panibus et teneris: cohibebitque addita queſtus
 Parva ſabucus item hircino collita fevo:
 Triticeaeque acido manantes amne farinae:
 Aut nitido ranæ decoctum viſcus olivo, 790
 Sive chelidoniae ſucus ſale mixtus aceto.
 Sunt quibus adpoſita ſiccatur hirudine ſanguis.
 Non audita mihi ſit fas, ſed lecta reſerre.
 Hoc quidam raptus morbo per tempora meſſis,

Vicino plantas frumenti pressit acervo,
Evalitque gravem casu medicante dolorem.

C A P U T X L I I I .

VULNERIBUS FERRO AUT VERBERIBUS FACTIS.

Naturae vitiis medicas objecimus artes:
Nunc et fortunae jaculis oblistere par est.
Si cui forte lapis teneros violaverit artus,
Nece adipes vetulos, et tritam chamecission,
Nec pudeat luteae sterlus perducere porcae. 800
Sin autem faevo laceratum est verbere corpus,
Tum lixiva cinis ceras dissolvit et ova,
Admixtoque oleo vibices comprimit atras.
Si vero infrenus manat de vulnere sanguis,
Purpura torretur conchyli perlita fuco,
Hujus et atra cinis currentem detinet undam.
Verrucae quoque desectae frenare cruentem
Dicitur ambustus Tyrio de vellere pulvis.
Praeterea nimios reserati vulneris amnes
Peniculi cinis adstringit, vel fimbria porri. 810
Sive firmus manni cum testis uritur ovi,
Et reprimit fluidos miro medicamine cursus.

C A P U T X L I V .

VULNERIBUS QUIBUSCUNQUE CASIBUS FACTIS.

TAM varia humanae sunt vulnera conditionis,
Ut nequeam proprias cunctis adscribere curas.
Iisdem igitur monitis casus armabimus omnes.
Sic tamen ut nullus medicinam clauserit error.
Ergo, modus quicunque obtinet vulneris atri,
Contritus cum melle dabit medicamina bulbus :

126 Q. SERENUS SAMONICUS

Herbaque, quae foliis nomen de mille recepit,
 Adpositu prodest adipi permixta vetusto.
 Sucida cum tepido necetur lana Lyaeo,
 Ambustaeve cinis complebit vulneris ora.
 Concludit vero vel frons vel ramus ab ulmo.
 At fucis hederae pulchrescit foeda cicatrix.

826

C A P U T . XLV.

HOMINIS AC SIMIAE MORSUI.

Sive homo, seu similis turpissima bestia nobis,
 Vulnera dente dedit, virus simul intulit atrum,
 Betonicam ex duro prodest adsumere Baccho.
 Nec non et raphani cortex decocta medetur,
 Si trita admoris fuerit circumlita membris.

C A P U T . XLVI.

SERPENTIUM MORSIBUS ET VENENIS EXCLUDENDIS.

Cuspide non quisquam, longae neque caede sarissae, 830
 Fulmine non gladii, volucris nec felle sagittae,
 Quam cito vipereo potis est adfigier istu.
 Quare aptam dicamus opem, suosque medentes.
 Quum nocuit serpens, fertur caput illius apte
 Vulneribus jungi : sanat quem sauviat ipsa ;
 Ut Larissaea curatus Telephus hasta.
 Proderit et caulem cum vino haurire sabuci,
 Aut coctum raphani librum tritumque ligare,
 Sive etiam excelsa folium de mole cupressi :
 Manabit lactens caprifoci sucus ofellam. 840
 Aut tithymallus atrox vulnus contrita perungit.
 Carduus et nondum doctis fullonibus aptus,
 Ex illo radix tepido potatur in amni.

840

C
S
A
E
S
U
V
(
D
((
Si
E
Q
A
Ex
Qu
Vi
Ac
Au
VeS
Se
Cap
Et
Ma
At

Cervino ex foetu commixta coagula vino

Sumuntur, quae res membris agit atra venena.

Aut ferulae radix potatur in imbre Lyaci:

Ebetonicaeve leves, gallinae aut jura vetustae.

Si vero horrendum vulnus fera fecerit aspis,

Urinam credunt propriam conducere potu.

Varronis fuit ista senis sententia: nec non

(Plinius ut memorat) sumpti juvat imber aceti.

Dicendum et quae sit praecox medicina timenti:

(Cautio namque potest diros praeverttere morsus)

Si jecur exsecatum tardo de vulture portes.

Erucis aut si totos perduxeris artus,

Quas prius adtritas vehementi spargis aceto.

Aut tu cervina per noctem in pelle quiesces,

Aut genere ex ipso dentem portabis amicum.

Toxica praeterea qua sint pellenda medela,

Expediam. sanguis poterit prodesse caninus,

Qui facili potu antidotos imitatur honestas.

Vis et mirificos cautus praediscere odores,

Accensis quibus arcetur teterrima serpens?

Aut styracem torres, aut diri vulturis alam,

Vel nepetam, aut frondem rigidae stirpemque myricae.

850

860

C A P U T XLVII.

ICTIBUS SCORPII, ET MORSIBUS MURIS CAECI VEL
ARANEI.

Sunt minimae species, sed dirae vulnere pestes,

Quae magis in tenui latitantes corpore fallant:

Scorpius ut gravis est et araneus: haec mala semper

Captant securos multa jam nocte sopores,

Et documenta dedit nobis prostratus Orion,

Magna quod exiguis perimantur membra venenis.

At qui vulnus atrox incussum scorpius ardens,

870

128 Q. SERENUS SAMONICUS

Continuo capitur, tunc digna caede retusus,
 Vulneribusque aptus, fertur revocare venenum.
Aut calidis pelagi lymphis loca laesa foventur:
 Sive meri potu dissolvitur improba pestis.
Ad cunctos autem morsus iactusque minorum
 Caseus aptus erit simae de lacte capellae,
Cumque hoc absumi debebit origanus herba:
 Haec duo mirificis curabunt icta medelis. 820
 Nec non foeniculo calidum adneftatur anethum,
 Aut vivum sulphur sicca cum faece Lyaci.
 Exiguo piperis cerebrum conspergit galli;
 Quo lita sanescunt depulso membra dolore.
 Sin autem muris nocuit violentia caeci,
 Quae sola signavit volvendis orbita plaustris,
 Illine: mira datur vili de pulvere cura.

C A P U T XLVIII.

SUBITANEO DOLORI, FEBRI, ATQUE OSTOCOPO.

NOnnumquam existit subiti nova causa doloris,
 Cujus origo latet, veris reprimenda medelis.
 Namque chelidoniam mixto sale nectere prodest, 890
 Velleraque infuso recalentia sulphure sanant.
 Ostocopon lento conduit melle perungii.
 Sin autem calidae depascent corpora febres,
 Tunc apii sucus leni sociatur olivo.
 Membra lines, fotuque ferus mulcebitur ignis.
 Nec spernendus adeps, dederit quem bestia melis.
 Seminecis cervi lacrimam miscere liquori
 Convenit, atque artus illinc mulcere calentes:
 Sic lacerat morbum bilemque revolvit in alvum.
 Praeterea chymum stomacho desiccat iniquum, 900
 Quac magis atque magis promittunt corpora claudi.

DE MEDICINA.

129

Febris at longis galli nova jura vetusti
Subveniunt, etiam tremulis medicantia membris.

C A P U T X L I X .

QUARTANAE TYPO MEDICANDO.

NEC tu crede levem dilato tempore febrem,
Quae spatium sibi dat, magis ut cessando calefacat,
Lethali quae grassatur quartana calore,
Ni medicas adhibere manus curemus et herbas.
Allia non pudeat terno cum cimice trita,
Et diluta mero, mediis haurire diebus,
Aut facilem jecoris murini ducere fibram, 910
Quatuor ut duri jungantur scripula Bacchi:
Mira est absinthi cum simplice potio lympha.
Sume tribus digitis adprensum semen anethi,
Tantumdem marathri, mulsum nec desit aceti,
Uno sed cyatho praedieta salubriter hauris.
Maeoniae Iliados quartum suppone timenti,
Aut leporis trepidi diluta coagula trade.
Prodest et potus, sed mulsus, Doridis humor.
Quidam etiam miranda ferunt, veniente calore
Jurantes ludum Veneris munusque petendum.
Sed prius est oleo partus fervescere ranae, 920
In triviis, illoque artus perducere suco.

C A P U T L.

TERTIANAE TYPO MEDICANDO.

EST etiam alternis febris rediviva diebus,
Tempora discernens, quasi justae pondere librae.
Ut possis igitur tales prohibere furorem,
Involves cera pallentis grana cumini,

I

130 Q. SERENUS SAMONICUS

Puniceaque indes pelli, colloque ligabis.
 Puleii ramus lanae velatus amictu
 Tempore suspecto medicos praebebit odores.
 Praeterea tritus cimex potatur in ovo,
 Horridus adtractu, sed gustu commodus apto.

930

C A P U T L I.

QUOTIDIANAE TYPO MEDICANDO.

AT qui continuis non cessat adire diebus,
 Sed tantum certas morbus discriminat horas,
 Triticeum metuit granum (si credere dignum est)
 Quod latitans fracto fuerit sub pane repertum.
 Nec non ossa juvant septis inventa domorum:
 Convenit haec tereti pendentia subdere collo.
 Multaque praeterea verborum monstra silebo:
 Nam febrem vario depelli cartmine posse
 Vana supersticio credit, tremulaque parentes.

940

C A P U T L II.

HEMITRITAEO DEPELLENDO.

Mortiferum magis est, quod Graecis hemitritacum
 Vulgatur verbis: hoc nostra dicere lingua
 Non potuere ulli, puto, nec voluere parentes.
 Inscribus chartae, quod dicitur Abracadabra,
 Saepius: et subter repetis, sed detrahe summae,
 Et magis atque magis desint elementa figuris
 Singula, quae semper rapies, et cetera figes,
 Donec in angustum redigatur litera conum.
 His lino nexit collum redimire memento.
 Nonnulli memorant adipem prodesse leonis.
 Curalium atque crocum corio connectito felis.

950

DE MEDICINA.

138

Coralium vero si collo nectere velles,
 Ne dubites illi virides miscere zmaragdos :
 Talia languenti conducent vineula collo,
 Lethalesque abigent (miranda potentia) morbos.

C A P U T LIII.

FRACTURIS, ET LUXIS SANANDIS.

960
 Infandum dictu cunctis procul absit amicis,
 Sed fortuna potens omen convertat in hostes.
 Vis indigna novo si sparserit ossa fragore,
 Conveniet cerebrum blandi canis addere fractis,
 Lintea deinde, superque inductas nectere lanas :
 Saepius et fucos conspergere pinguis olivi :
 Bis septem credunt coalescere cuncta diebus.
 Aut veteri Baccho caprae firmus inde petulcae,
 Hoc aperit clausum trahit haerens, sanat apertum.
 Si vero caput infestus colliserit ictus,
 Ex oleo necti vestis debebit arachnes :
 Nesciet haec illinc (nisi quum sanarit) abire.
 Quod si luxa suo decadant membra tenore,
 Urere femineos crines, ac jungere sevum
 Congruet, ac tali medicamine mota ligare.
970
 Aut malum ex pingui tritum adposuisse juvabit.
 Aut si conclusum servavit tibia vulnus,
 Stercus ovis placidae junges, adipesque vetustos,
 Pandere quae poterunt ulcus, patuloque mederi.

C A P U T L I V.

NERVIS INCISIS ET DOLENTIBUS, ATQUE
CONTRACTIS.

Haud quisquam credit disiectos vulnera nervos
Ad solitum rursus revocari posse vigorem :
Sed prodest terrae lumbricos indere tritos,
Quis vetus et rancens sociari axungia debet.
Si vero occultus nervos dolor urit inertes,
Vulturis excisos adipes, rutamque remitte,
Aut ceram, et tali recreabis languida fotu,
Convenit et pelagi calidis perfundier undis :
Carica vel betis lento cum melle jugatur :
Aut Baccho madefacta Ceres cum fronde cupressi,
Quo poteris fotu recreare rigentia membra.
Sin autem subito replicantur corpora morbo,
Contractos revocat nervos caro sumpta columbae.

C A P U T L V.

AEGRIS SOMNO ADSCISCENDO.

NO N solum miseris tetrica febris adurit,
Sed super optato pergit viduare sopore,
Ne prosint placidi, coelestia munera, somni.
Charta igitur, variis quam pinxit litera verbis,
Uritur, inde cinis calido potatur in amni.
Proderit et magnum capiti substernere fulcrum,
Prodest et mixtam lymphis potare cupressum :
Palladiis itidem sucis, quos flore rosarum
Jungis, et immisces madidum tritumque papaver,
Quo lita frons facilem praebebit nocte quietem .
Nec non mandragorae gustu sopor additur altus.

DE MEDICINA.

133

Dilue praeterea glomeramina, quae gerit intus
 Clausa aries inter geminac coxendicis umbras,
 Inde soporati ducentur gutture potus. 1000

C A P U T LVI.

LETHARGIAE EXPELLENDAE.

Dlximus hanc sortem miseris mortalibus esse,
 Ut saepe inter se mala sint contraria morbi.
 Denique nonnumquam somno sic membra gravantur,
 Ut conjungatur letho sopor altus acerbo.
 Ergo levi flamma torrentur cornua caprae,
 Quo nidore gravem repellent lumina somnum.
 Aut Veneris labrum quae dicitur herba, bibetur:
 Quae teritur prius et vino confusa liquescit.
 Conveniunt acidis euphorbia mixta fluentis,
 Gramina vel ruta, gemina si nare trahantur.
 Quidam dira jubent, septeno cimice trito
 Ut vitientur aquae, cyathusque bibatur earum:
 Haec potiora putant, quam dulci morte perire. 1010

C A P U T LVII.

COMITALI MORBO.

Es subiti species morbi, cui nomen ab illo est,
 Quod fieri nobis suffragia justa recusant.
 Saepe etenim membris atro languore caducis,
 Concilium populi labes horrenda diremit.
 Ipse deus memorat dubiae per tempora lunae
 Conceptum, talis quem saepe ruina profudit.
 Prodest cum veteri Baccho fel vulturis ampli:
 Sed cochlear plenum gustu tibi sufficit uno.
 Aut cruor ex Progne mixtus cum polline turis: 1020

334 Q. SERENUS SAMONICUS

Aut apium elixum, aut conditum melle fel agni:
 Marrubiumve pari confusum pondere mellis,
 Cui tu terna dabis gustu cochlearia in uno.
 Aptus mustellae cinis est et hirundinis una.
 Praeterea pluvias, hominis quas calva supina
 Excepit projecta sinu, consumere prodest.
 Aut lapis ex nido, vaga quem congesit hirundo,
 Vellitur, et nexus fovet attollitque jacentem. 1030
 Pellitur (ut fama est) gustu quoque languor anethi.

C A P U T L VIII.

REGIO MORBO PELLENDO.

Regius est vero signatus nomine morbus,
 Molliter hic quoniam celsa curatur in aula.
 Huic rubia ex mulsa fertur conducere lympham.
 Allia trita dabis vino madefacta calenti.
 Vellera cum vivo suffiri sulphure prodest.

C A P U T L IX.

INFANTIBUS DENTIENTIBUS, VEL STRIGE
INQUIETATIS.

Nudum hominem primum mater natura profudit:
 Insuper excruciat, niveis quum dentibus armat.
 Collo igitur molli dentes necentur equini, 1040
 Qui primi fuerint pullo crescente caduci,
 Aut teneris cerebrum gingivis illine porci:
 Aut leporis niveum bibitur cum lacte caprino.
 Praeterea si forte premit strix atra puellos
 Virosa immulgens exsertis ubera labris,
 Allia praecepit Titini sententia nefti,
 Qui veteri claras exprefsit more togatas.

C A P U T L X.

COMBUSTURIS IGNE VEL FRIGORE.

SUNT diversa quidem mala frigoris atque caloris:
Sed tamen amborum simili nocet ulcere virus.
Illa quoque usta putes, quae sunt nive laesa rigente. 1050
Conversa in cinerem platani pila curat utrumque.
At vero ambustum flammis, qui candidus ovi
Sucus inest, penna inductus, sanare valebit.
Aut tu sucosae cinerem perducito lanae,
Aut vivam ex oleo veteri componito calcem,
Ordea vel franges, atque ovi candida junges.
Adsit adeps porcae (mira est haec forma medelae)
Junge chelidoniis, ac sic line vulnera, sucis.
Quodque recens ussit glacies, axungia simplex
Mulcet, et ex facili grata est medicamine cura. 1060

C A P U T L XI.

VENENIS PROHIBENDIS.

UT tutus fias infestae fraude novercae,
Vel quicumque tuo carpetur lividus auctu,
Non exspectatis eat obvia cura venenis.
Ante cibos igitur juglandis foetus edatur.
Produnt electri variantia pocula virus.
Praeterea coctae querno cum cortice lymphae
Conveniunt potu, demersave ficus olivo.
Saepe etiam raphanum praedixit numen edendum.
Antidotus vero multis Mithridatia fertur
Consociata modis, sed Magnus scrinia regis 1070
Quum raperet viator, vilem deprendit in illis
Synthesin, et vulgata satis medicamina risit.

Bis denum rutaæ folium, salis et breve granum,
Juglandesque duas, totidem cum corpore ficus:
Haec oriente die parco conspersa Lyaeo
Sumebat, metuens dederat quae pocula mater.

C A P U T . LXII.

VENENIS DATIS.

SI nequit infandum praevertere cautio virus,
Proximus ille gradus, data pocula pellere curâ.
Lac asinae placidaeque bovis prodesse loquuntur.
Betonicam ex parvo sumunt plerique Lyaeo. 1080
Quod si hederae fucos, quae trunco implicat altos,
Instilles pateris, poterunt haud ulla nocere
Pocula, quae quisquam saevis vitiaverit herbis.
Siquis hyoscyamum gustarit lacte capellae
Exhausto, rabidos poterit mulcere furores.

C A P U T . LXIII.

VULNERIBUS EX RE DUBIA CURANDIS.

Vulnera tabescunt spatio vitiata dierum,
Curaque nil prodest, nec ducitur ulla cicatrix.
Sed tamen herbarum tam mira potentia pollet,
Ulceris annosi sinus ut coalescere possit,
Marrubium si tu recoquas, illoque liquore 1090
Vulnus atrox foveas, cineres vel hirundinis altæ
Inducas, leporisive adspersa coagula vino:
Aut hederam Baccho decoctam, et semen anethi,
Aut cineres alni tardo cum melle ligentur.
Lumbrici terrae poterunt conducere vulnus,
Aut facilis lapathi coma latior ulcera purgat,
Et commixtus adeps, sed nonnullo sale tactus.

Pinea praeterea vivo cum sulphure cortex,
Et pice cum spissâ, jam perdita membra reponit.

C A P U T L X I V .

VERRUCIS TOLLENDIS.

I Nterdum existit turpi verruca papilla.

1100

Hinc quondam Fabio verum cognomen adhaesit,
Qui solus patriae cunctando restituit rem.
Id poterit vitium sanguis curare lacertae,
Aut urina canis cum terra inducta madenti.
Aut herbae sucus, quae fertur nomine lathyr,
Et tithymallus item tali satis apta medelac.
Si rupta immensos fundit verruca cruentes,
Purpureo triti cineres de vellere profunt,
Quod fuerit vero conchyli sanguine tintum.

C A P U T L X V .

HAEMORRHOIDIBUS MEDENDIS.

E Xcruciant turpes anum si forte papillae,
Agrestis prodest radix superaddita porri,
Ne violet sanum, juglandis fragmine clausa.
Sal niveum fumes, Beticum quod nomine dicunt,
Dulcia cumque nigra junges fuligine mella,
Adponesque super : pellit medicina dolorem.

1110

*Quae sequuntur, ex Aldino codice sumpta, indigna
sunt Sereno, et pro spuriis habenda.*

P A R A L Y S I D E P E L L E N D A E.

PRIMA DIE ITA AGENDUM.

HUNC quicumque cupis citius depellere morbum,
Protinus antidotum studio tu perfice mirum :
Scilicet ut valeas languenti ferro medelam,
Castoreas siliquas bis sex perquirere cura,
Tristis item digitis lympham metire duobus :
Denique tunc capies phialam, quae justior exstat,
Aut equidem flamas : sed prunas subjice sollers :
Proderit interea tepidum potentibus illud :
Jejunis sed enim potius praebere memento.

SECUNDA ITA MEDENDUM EST.

Qumque secunda dies orbi pervenerit omni,
Haud aliis rebus prudens adjungere cures.
Castoris atque nomen siliquas adpendito statim,
Atque duos semis digitos metire memento
In calice atque probo lympham miscere ducbus,
Qui patitur, tepidum languens hinc sorbeat ipse.

TERTIA DIE ITA CURANDUM EST.

G Ratiō atque dies ternus quum venerit imo,
Rursus in aegroto conſanter fer medicamen,
Castoreas ſiliquas iterum quae pondere ſint ſex:
Hinc etenim binos digitos metire memento
De lymphā liquida: ſed enim ſubjugere cura 20
Et simili debes tepidum praeberē modo tunc.
Ita peragendum eſt a quaṛta die uſque ad ſextam, et à
ſeptima uſque ad nonam, à decima uſque ad duodecimam,
et mirifice prodeſt.

QUID QUARTA DIE ET RELIQUIS PERAGENDUM SIT.

Quartus et ille dies conſentit: necne priori
Quintus, et eſt simili percellens namque ſecundo,
Sextus: itemque ſimul concordat denique termo:
Septimus uſque nonum percurritur ordine primo:
Sic decimas currens conſcenditur ad duodenum.

MARCELLI V. L.
 EX MAGISTRO OFFICIORUM
 THEODOSII SENIORIS,
 IMPERATORIS,
 DE
 MEDICINA.
 CARMEN.

QUod natum Phoebus docuit, quod Chiron Achillem,
 Quod didicere olim Podalirius atque Machaon
 A genitore suo, qui quondam versus in anguem,
 Templa Palatinae subiit sublimia Romae :
 Quod Cous docuit senior, quodque Abdera suasit,
 Quod logos, aut methodos, simplexque empirica pangit,
 Hoc liber iste tenet, diverso è dogmate sumtum.
 Namque salutiferas disponit pagina curas.
 Iste reperies per nomina, perque medelas,
 Descriptas species, et pondera mensurarum
 Congrua, quae sapiens sumes moderamine certo.
 Ne fallare vide, neu quae sunt parta saluti,
 Vertat in exitium non sollers cura medentis.
 Sume igitur medicos pro tempore, proque labore,

Aetatisque habitu, summa ratione paratos;
 Gramine seu malis aegro praestare medelam,
 Carmine seu potius: namque est res certa saluti
 Carmen, ab occultis tribuens miracula verbis.

Quae curis hominum physicorum inventa pararint,
 Quaeque suis natura bonis terraque marique

20

Edidit, illa suis altrix simul, atque creatrix

Foetibus omnigenis, quos parturit. ergo salubres

Suggerit impensa ponto et tellure creatas,

Angue, fera, pecude, et fruge, alite, murice, pisce,

Laete, mero, pomis, lymphis, sale, melle, et olivo,

Sucis, unguinibus, taedis, pice, sulphure, cera,

Polline, farre, fabis, lino, scobe, vellere, cornu,

Baccis, et balanis, lignis, carbone, favilla;

Floribus, et variis herbis, holere atque metallis,

Sandice, et creta, pismyto, pumice, gypso,

30

Cadmia, chalciti, chalcantho, chalco, et adusto,

Cassitero molli, lepide Cypria, atque atramento.

Prome etiam, seu tunde prius, seu contere gyro

Quod viride hortus habet, vel quod carnaria siccum,

Allia, serpyllumque herbas, thymbramque salubrem,

Brassicaque et raphanos, ac longis intyba fibris,

Et mentam, et sinapi, coriandrum, prototomumque,

Eruca, atque apium, malvam, betamque salubrem,

Rutamque et nasturcum, et amara absinthia misce,

Pulegiumque potens, nec non et lene cyminum.

40

Palmula nec desint Idumes, nec pruna Damasci:

Quae cum multiplici contriveris orbe terendo

In patinis excocta dabis, aut grandibus ollis

Verum adoperta coques, ne fumida jura saporem

Corruptum reddant, quae mox fastidiat aeger.

Adde et aromaticas species, quas mittit Eous,

Vel quae Judaicis fragrant bene condita capsis,

Tus, costum, folium, myrrham, styracem, crocomagma,

Aspalathum, gallam, elleborum, nigrumque bitumen,

142 MARCELLUS DE MEDICINA.

Et nardum, et casias, et amoma, et cinnama rara, 50
Balsama, peucedanum, spicam, crocum atque bedellam,
Irim, castoreum, scillamque, opium, panaceam,
Resinam, lepidum, euforbium, git, atque pyretrum.
Zingiber et calidum, mordax piper, et laser algens,
Agaricumque, asarumque potens, aloēn, aconitum,
Galbana, sandaracam, samsucum, p̄soricum, alumen,
Acaciam, propolimque, et adarchen, cnicon, acanthum,
Andrachnen, acoronque, opopanaca, pompholygemque,
Cyperum, ladanum, sagapenonque, et tragacanthum,
Scammoniam, cypen, malabathron, ammoniacon. 60
Denique reperies istic quod lucis in ortu,
Indus, Arabs, Seres, Persis, divesque Sabaeus,
Vicino sub sole legunt, quod praebet Orontes,
Eximium ignoto mittit quod Nilus ab ortu,
Decerptum foliis, ramo, cute, cortice, virga,
Quodque ab Idumaeis vectum seplasia vendunt,
Et quidquid confert medicis Lagaea cataplus.
Haec quicumque leges, poteris discernere tecum,
Agnoscenda magis, sive exercenda rearis;
Quisque tamen nostrum hoc studium dignabere, quæsio 70
Praestes judicium purum, mentemque benignam.
Sic tua perpetuo vegetentur membra vigore,
Et peragas placidam per multa deceania vitam.
Sic non incusès validam placitamque senectam.
Nec tibi sit medicis opus umquam, nec tibi casus
Aut morbus pariant ullum quandoque dolorem:
Sed procul à curis et fano corpore vivas,
Quotque hic sunt versus, tot agant tua tempora Janos.

Q. RHEMNII FANNII
P A L A E M O N I S
D E
P O N D E R I B U S
E T
M E N S U R I S L I B E R.

Pondera Paenii veterum memorata libellis
 Nosse juvat: pondus rebus natura locavit
 Corporeis: clementa suum regit omnia pondus.
 Pondere terra manet: vacuus quoque ponderis aether
 Indefessa rapit volventis sidera mundi.
 Ordinar à minimis, post haec majora sequentur.
 Nam majus nihil est aliud, quam multa minuta.

Semoboli duplum est obolus, quem pondere duplo
 Gramma vocant, scriplum nostri dixerit priores.
 Semina sex alii filiquis latitantia curvis,
 Adtribuunt scriplo, lentes veraciter octo,
 Aut totidem speltas numerant, tristesve lupinos
 Bis duo: sed si par generatim his pondus inesset,
 Servarent eadem diversae pondera gentes:
 Nunc variant, etenim cuncta haec non foedere certo
 Naturae, sed lege valent hominumque repertis.
 In scriplis ternis drachmam, quo pondere doctis

144 Q. RHEMNIUS FANNIUS.

Argenti facilis signatur nummus Athenis.
 Holceque à drachma non re, sed nomine differt.
 Drachmam si gemines, aderit, quem dicier audis,
 Siciliquis: drachmae scripli si adjectio fiet,
 Sextula quae fertur: nam sex his uncia constat.
 Sextula quum dupla est, veteres dixerunt duellam.
 Uncia fit drachmis bis quattuor: unde putandum
 Grammata dicta, quod haec viginti quatuor in se
 Uncia habet: tot enim formis vox Graeca notatur,
 Horis quot mundus peragit noctemque diemque.
 Unciaque in libra pars est quae mensis in anno.
 Haec major Latio libra est, gentique togatae:
 Attica nam minor est: ter quinque hanc denique drachmis
 Et ter vicenis tradunt explerier unam. 31

Accipe praeterea, parvo quam nomine Graii
 Mnam vocant, nostrique minam dixerunt priorēs:
 Centum hae sunt drachmae, quod si decerpseris illis
 Quattuor: efficies hanc nostram denique libram:
 Attica quae fiet, si quartam dempseris hinc, Mna,
 Cecropium superest post haec docuisse talentum,
 Sexaginta minas seu vis, sex millia drachmas,
 Quod summum doctis perhibetur pondus Athenis:
 Nam nihil his obolove minus, majusve talento. 40

Nunc dicā, solidæ quae sit divisio librae,
 Sive assis: nam sic legum dixerūt periti:
 Ex quo, quod soli capimus, perhibemur habere,
 Dicimur aut partis domini pro partibus hujus:
 Uncia nam librae si deest, dixerūt deuncem:
 At si sextantem retrahas, erit ille decuncis:
 Sed nullum reliquo nomen semuncia certum
 Dempta dabit: neque enim est hujus sescuncia triplex.
 Dodrantem reliquum vocant quadrante retracto:
 Quumque triens desit, bessēm dixerūt priores. 50
 Idem septuncem dempto quincunce vocarunt.
 Post haec semissis solidi pars maxima fertur.

Nam quae dimidium superat, pars esse negatur,
Ut docuit tenui scribens in pulvere Musa.
Caetera dicta prius quibus est semuncia major.

DE PONDERIBUS ET MENSURIS HUMIDORUM ET
FRUGUM.

ET de ponderibus supereft pars altera nobis,
Humida metiri seu frugum semina mavis,
Cujus principio nobis pandetur origo.
Pes longo spatio latoque notetur in anglo. 60
Angulus ut par sit, quem claudit linea triplex:
Quatuor ex quadris medium cingatur inane.
Amphora fit cubus, quem ne violare licet,
Sacraevre Jovi Tarpejo in monte Quirites.
Hujus dimidium fert urna. ut et ipsa medimni
Amphora, terque capit modium: sextarius istum
Sex decies haurit, quot solvitur in digitos pes.
At cotylas, quas, si placeat, dixisse licebit
Heminas, recipit geminas sextarius unus,
Qui quater adsumptus fit Grajo nomine choenix.
Adde duos, chus fit, vulgo qui est congius idem, 70
A quo sextari nomen fecisse priores
Crediderim, quod eos capiat sex congius unus.
At cotyle cyathos bis ternos una receptat.
Sed de abaco nobis id pondus saepe notatur.
Bis quinque hunc faciunt drachmae, si adpendere tentes:
Oxybaphus fiet, si quinque addantur ad illas.
At mystrum cyathi quarta est, ac tertia mystri,
Quam vocant chemen, capit haec cochlearia bina.
Quod si mensurae pondus componere fas est,
Sextari cyathus pars est, quae est uncia librae: 80
Nec non oxybaphi similis fescuncia fiet.
Siciliquumque tibi mystro simulare licebit.
Cochlear extremum est, scriplique imitabitur instar.

Attica praeterea dicenda est amphora nobis,
Seu cadus: hanc facies, nostrae si adjeceris urnam.
Est et bis decies quem conficit amphora nostris
Culleus: hac nulla est major mensura liquoris.
Est etiam terris quas advena Nilus inundat,
Artaba, cui superat modii pars tertia post tres:
Namque decem modiis explebitur artaba triplex.

90

DE PONDERIBUS VARIORUM LIQUORUM, ET
AQUARUM.

Illud praeterea tecum cohibere memento,
Finitum pondus varios servare liquores.
Nam librae (ut memorant) bessem sextarius addet,
Seu puros pendas latices, seu dona Lyaei.
Addunt semissem librae labentis olivi,
Selibramque ferunt mellis supereffe bilibri.
Haec tamen adsensu facilis sunt credita nobis:
Namque nec errantes undis labentibus amnes,
Nec mersi puteis latices, aut fonte perenni
Manantes, par pondus habent: non denique vina, 100
Quae campi aut colles nuperve aut ante tulere:
Quod tibi mechanica promptum est depromere musa.
Ducitur argenti, tenuive ex aere cylindrus,
Quantum inter nodos fragilis producit arundo,
Cui cono interius modico pars ima gravatur,
Ne totus sedeat, totusve supernatet undis.
Lineaque à summa tenuis descendit ad ima,
Ducta superficie: tot quaeque in frusta secatur,
Quot scriplis gravis est argenti aerisve cylindrus:
Hoc cujusque potest pondus spectare liquoris. 110
Nam si tenuis erit, majori immergitur, unda:
Sin gravior, plures modulos superesse notabis.
Aut si tantumdem laticis sumatur utrimque,
Pondere praestabit gravior: si pondera secum

Conveniunt, tunc major erit, quae tenuior unda est.
 Quod si ter septem numeros texisse cylindri
 Hos videas latices, illos cepisse ter octo,
 His drachma gravius fatearis pondus inesse.
 Sed refert acqui tantum conferre liquoris
 (Ut gravior supereret drachma) quantum expulit undae 120
 Illius aut hujus teretis pars mersa cylindri.
 Haec de mensuris, quarum si signa requires,
 Ex ipsis veterum poteris cognoscere chartis.

DE INVENTIONE ARGENTI AURO IN UNA
 MASSA PERMIXTI.

Nunc aliud partum ingenio trademus eodem.
 Argentum fulvo si quis permisceat auro,
 Quantum id sit, quove id possis deprendere pacto,
 Prima Syracosii mens prodidit alta magistri.
 Regem namque ferunt Siculum, quam voverat olim
 Coelicolum regi, ex auro statuisse coronam:
 Compertoque dehinc furto (nam parte retenta,
 Tantumdemque argenti opifex immiscuit auro)
 Orasse ingenium civis, qui mente sagaci
 Quis modus argenti fulvo latitaret in auro
 Reperit, inlaeso, quod diis erat ante dicatum:
 Quod te quale siet paucis (adverte) docebo.
 Lancibus aquatis, quibus haec adpendere mos est,
 Argenti atque auri, quod edax purgaverit ignis,
 Impones libras, neutrum ut praeponderet: hasque
 Submittes in aquam, quas pura ut ceperit unda,
 Protinus inclinat pars haec, quae sustinet aurum. 140
 Densius hoc namque est, simulari et crassius unda.
 At tu siste jugum, mediique è cardine centri
 Intervalla nota, quantum discerpserit illinc.
 Quotque notis distet suspenso pondere filum:
 Fac drachmis distare tribus. cognovimus ergo

Argenti atque auri discrimina. denique libram
 Libra tribus drachmis superat, quum mergitur unda.
 Sume dehinc aurum, cui pars argentea mixta est,
 Argentique meri par pondus, itemque sub unda
 Lancibus impositum specta: propensior auri 150
 Materies subsistet enim, furtumque docebit.
 Nam si ter senis superabitur altera drachmis,
 Sex solas libras auri dicemus inesse,
 Argenti reliquum: quia nil in pondere differt
 Argentum argento, liquidis quum mergitur undis.
 Haec eadem puro deprendere possumus auro,
 Si par corrupto pondus pars altera gestet.
 Nam quoties ternis pars inlibata gravarit
 Corruptam drachmis sub aquam, totidem esse notabis
 Argenti libras, quas fraus permiscuit auro. 160
 Pars etiam librae quaevi si forte supersit,
 Haec quoque drachmarum simili tibi parte notetur.
 Nec non et sine aquis * *

RELIQUA DESIDERANTUR.

S U L P I C I A E S A T Y R A,

D E

CORRUPTO STATU REIPUB. TEMPORIBUS
DOMITIANI, PRAESERTIM CUM EDICTO
PHILOSOPHOS URBE EXEGISSET.

MUSA, quibus numeris heroas et arma frequentas,
Fabellam permitte mihi detexere paucis.

Nam tibi secessi, tecum penetrale retractans
Consilium. quare nec carmine curro Phalaeco,
Nec trimetro jambo, nec qui pede fractus eodem
Fortiter irasci didicit, duce Clazomenio.

Cetera quin etiam, quot denique millia lusi,
Primaque Romanas docui contendere Graiis,
Et salibus variare novis, constanter omitto :

Teque, quibus, princeps et facundissima, calles,
Adgredior. precibus descendere clientis, et audi.

Dic mihi, Calliope, quidnam pater ille deorum
Cogitat? an terras, et patria saecula mutat?
Quasque dedit quondam, morientibus eripit artes?
Nosque jubet tacitos, et jam rationis egenos,
Non aliter, primo quam quum surreximus aevo,
Glandibus et purae rursus proeumbere lymphae?
An reliquas terras conservat amicus, et urbes;
Sed genus Ausonium, Remulque exturbat alumnos?
Quid reputemus enim? duo sunt, quibus extulit ingens

10

20

Roma caput, virtus belli, et sapientia pacis.
 Sed virtus agitata domi, et socialibus armis,
 (Cetera quae imperia, et totum simul abstulit orbem.)
 In freta Sicaniae, et Carthaginis exlit arces,
 Deinde, velut stadio victor qui solus Achaeo
 Lafguet, et immota secum virtute fatiscit:
 Sic itidem Romana manus contendere postquam
 Destitit, et pacem longis frenavit habenis,
 Ipsa domi leges, et Graja inventa retractans,
 Omnia bellorum terra quaesita, marique
 Praemia consilio, et molli ratione regebat.
 Stabat in his, neque enim poterat constare sine ipsis:
 Aut frustra uxori, mendaxque Diespiter olim,
 Imperium sine fine dedi, dixisse probatur.
 Nunc igitur qui res Romanas imperat inter,
 Non trabe, sed tergo prolapsus, et ingluvie albus,
 Et studia, et sapiens hominum nomenque genusque,
 Omnia abire foras, atque Urbe excedere jussit.
 Quid facimus? Grajos, hominumque relinquimus urbes,
 Ut Romana foret magis his instructa magistris. 40
 Nunc Capitolino veluti turbante Camillo,
 Ensibus, et trutina Galli fugere relicta:
 Sic nostri palare senes dicuntur, et ipsi
 Ut ferale suos onus extirpare libellos.
 Ergo Numantinus, Libyceusque erravit in isto
 Scipio, qui Rhodio crevit formante magistro,
 Cetera et illa manus bello secunda secundo,
 Quos inter Prisci sententia dia Catonis
 Scire adeo magni fecisset, utrumne secundis,
 An magis adversis staret Romana propago? 50
 Scilicet adversis. nam quum defendier armis
 Suadet amor patriae, et captiva penatibus uxor:
 Convenit, ut vespis, quarum domus arce Monetae,
 Turba rigens strictis per lutea corpora telis.
 Ast ubi apes secura reddit, oblita favorum

Plebs, materque una somno moriuntur obeso.
Romulidarum igitur longa et gravis, exitium, pax.
Hoc fabella modo pausam facit. optima posthac
Musæ velim moneas, sine qua mihi nulla voluptas
Vivere, uti quondam Lydus dum Smyrna peribat,
Nunc itidem migrare velint. vel denique quidvis,
Ut dea, quaere aliud. tantum Romana Caleno
Moenia, jucundos pariterque averte Sabinos.
Haec ego. tum paucis Dea me dignarier infit :
Pone metus aequos, cultrix mea. summa tyranno
Haec instant odia, et nostro periturus honore est.
Nam laureta Numae, fontesque habitamus eosdem,
Et comite Egeria ridemus inania coepta.
Vive, vale, manet hunc pulchrum sua fama dolorem.
Musarum spondet chorus, et Romanus Apollo.

6•

7•

F R A G M E N T U M S U L P I C I A E.

Flavia Gens quantum Tibi tertius abstulit Haeres :
Poene fuit tanti non habuisse duos.

F I N I S.

